

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Кваліфікована наукова
праця на правах рукопису

СУХАЦЬКА Дар'я Юріївна

УДК 351.88.07:327

ДИСЕРТАЦІЯ

**ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ:
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ**

Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

Галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування»

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Д. Ю. Сухацька

Науковий керівник – Сивак Тетяна Володимирівна, доктор наук з державного управління, доцент

КИЇВ – 2022

АНОТАЦІЯ

Сухацька Д. Ю. Публічна дипломатія в державному управлінні: організаційно-функціональний аспект. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2022.

У дисертації здійснено теоретичне обґрунтування організаційно-функціонального забезпечення публічної дипломатії у державному управлінні України та розроблено низку практичних пропозицій і рекомендацій щодо її розвитку.

Запропоновано та обґрунтовано схему інституційної взаємодії у сфері публічної дипломатії, що побудована на основі системного підходу з врахуванням концепції «нової публічної дипломатії» та особливостей взаємовідносин між суб'єктами публічної дипломатії і передбачає здійснення загальної горизонтально-вертикальної взаємодії інституційно-різних державних та недержавних суб'єктів під час планування та здійснення заходів публічної дипломатії; обґрунтовано, що діяльність усіх суб'єктів публічної дипломатії має здійснюватися на засадах комплексного та проєктного підходів.

Удосконалено систему принципів діяльності у сфері публічної дипломатії шляхом узагальнення принципів публічної дипломатії та принципів стратегічних комунікацій, зокрема запропоновано такі: єдність підходів у формуванні та реалізації заходів публічної дипломатії; оперативне реагування на конкретні інформаційні запити іноземної аудиторії; використання системного та проєктного підходів у здійсненні заходів публічної дипломатії; залучення недержавних суб'єктів публічної дипломатії; повага до культурного розмаїття; скоординованість та синхронність планів, комунікаційних дій та наративів; кваліфіковане

централізоване управління заходами публічної дипломатії; узгодженість повідомлень і наративів із діями суб'єктів публічної дипломатії.

Удосконалено класифікацію різновидів (напрямів) публічної дипломатії та розкрито їх зміст, зокрема, на підставі аналізу властивих ознак запропоновано їх групування за сферою (економічна, культурна, спортивна, освітня, наукова, військова / воєнна); способом (електронна / мережева, цифрова, ноосферна, віртуальна, медіадипломатія, твіпломатія); суб'єктом (громадянська, народна, неополітик, багатостороння, корпоративна, парадипломатія); метою (антикризова, превентивна, іміджева) взаємодії.

Запропоновано додатковий компонент стратегічних комунікацій як один із різновидів публічної дипломатії, а саме – «публічна дипломатія на підтримку воєнно-політичних дій». Виділення такого різновиду публічної дипломатії в державному управлінні України відбулося у зв'язку з повномасштабним вторгненням Російської Федерації на територію України у 2022 році.

Запропоновано авторське визначення поняття «нова публічна дипломатія», що визначається як стратегічна управлінська діяльність державних та недержавних суб'єктів публічного управління, що націлена на реалізацію зовнішньої державної політики і просування національних інтересів і цінностей в іншій країні з метою забезпечення та підтримки позитивної репутації держави на міжнародному рівні.

Уточнено поняття «національний наратив», яке визначається як макророзповідь про власну державу, її історію, традиції, досягнення та перспективи розвитку, яка має тісний зв'язок з ідеологією та стратегією розвитку держави, а також є її інструментом формування «картини світу» у свідомості іноземних громадян та результатом і продуктом діяльності національної ідеологічної еліти, що проявляється в інформаційних, наукових, культурних, мистецьких тощо продуктах та є змістом і способом його поширення для закордонних громадян.

Обґрунтовано доцільність застосування підходу стратегічного проектування у сфері публічної дипломатії, що полягає у застосуванні методів прогнозування, планування та програмно-цільового управління задля проектування управлінських дій суб'єктами публічної дипломатії у процесі реалізації заходів, інформаційних кампаній, стратегій та проєктів публічної дипломатії.

Вироблено пріоритетні напрями забезпечення інституційної спроможності органів державного управління у сфері публічної дипломатії, зокрема: підвищення рівня компетентності працівників органів державної влади з питань публічної дипломатії; здійснення наукових досліджень у сфері публічної дипломатії та врахування їх результатів; розвиток організаційної культури з питань публічної дипломатії та підтримці взаємодії із недержавними суб'єктами публічної дипломатії.

Запропоновано підходи до формування національного нарративу, зокрема обґрунтовано, що його джерелом є національна стратегія розвитку держави та результат діяльності національної еліти, що забезпечують розвиток його культурної, мистецької, наукової тощо складових.

Розроблено та обґрунтовано низку практичних пропозицій та рекомендацій органам державного управління у напрямку розвитку публічної дипломатії України, зокрема з питань: унормування засад державної комунікаційної політики, ухвалення інформаційного та кодексу журналістської етики; затвердження Регламенту інформаційної взаємодії між суб'єктами державного управління; утворення Проєктного офісу зі стратегічних комунікацій у структурі Апарату КМУ; затвердження національної комунікаційної стратегії; розвитку закордонних представництв державної установи «Український інститут»; підвищення кваліфікації державних службовців та представників недержавних суб'єктів публічної дипломатії; запровадження системи підготовки фахівців з питань публічної дипломатії тощо.

Ключові слова: публічна дипломатія, стратегічні комунікації, державне управління, національний наратив, принципи публічної дипломатії, схема інституційної взаємодії у сфері публічної дипломатії, види публічної дипломатії, інформаційно-комунікаційні технології, стратегічне планування, інформаційне суспільство.

ABSTRACT

Sukhatska D. Yu. Public diplomacy in government: organizational and functional aspect. – Qualification scientific work on the rights of a manuscript.

A PhD dissertation in specialty 281 “Public Management and Administration”. – Taras Shevchenko National University of Kyiv, 2022.

The dissertation is carried out the theoretical justification for the organizational and functional implementation of public diplomacy in public administration of Ukraine and developed a number of practical offers and recommendations for its development.

It had been proposed and substantiated the scheme of institutional cooperation in the field of public diplomacy, built on the basis of a systematic approach taking into account the concept of “new public diplomacy” and features of the relationship between the subjects of public diplomacy and provides for the implementation of the general horizontal-vertical interaction of institutional and various state and non-state actors in the planning and implementation of public diplomacy. It is justified that the activities of all subjects of public diplomacy should be carried out on the basis of integrated and project approaches.

It has been improved and proposed the system of principles activity in the sphere of public diplomacy by generalizing the principles of public diplomacy and the principles of strategic communications, in particular, it was following: the unity of approaches in forming and implementing public diplomacy measures; prompt response to specific information requests from foreign audiences; use of systematic and project approaches in the implementation of public diplomacy;

involvement of non-state actors in public diplomacy; respect for cultural diversity; coordination and synchrony of plans, communication actions and narratives; qualified centralized management of public diplomacy; consistency of messages and narratives with the actions of public diplomacy subjects.

It was improved the classification of varieties (directions) of public diplomacy and their disclosed content, in particular, based on the analysis of power characteristics of their grouping by field (economic, cultural, sports, educational, scientific, military / military); method (electronic / network, digital, noosphere, virtual, media diplomacy, double diplomacy); subject (civil, popular, neo-political, multilateral, corporate, paradiplomats); use (anti-crisis, preventive, image) interaction.

It had been proposed an additional component of strategic communications as one of the types of public diplomacy, it's – “public diplomacy in support of military action”. The using of this type of public diplomacy in public administration became possible after the war in Ukraine, which began in 2022.

It was proposed and defined the author's definition of “new public diplomacy”, as a strategic management of public and private public administration, aimed at implementing foreign policy and promoting national interests and values in another country to ensure and maintain a positive reputation of the state.

The concept of “national narrative” had been defined as a macro story about one's own state, its history, traditions, achievements and prospects of development, which has a close connection with the ideology and strategy of state development, and is its tool for forming a “picture of the world” foreign citizens and the result and product of the national ideological elite, which is manifested in information, scientific, cultural, artistic, etc. products and is the content and method of its dissemination for foreign citizens.

The expediency of applying the approach of strategic design in the field of public diplomacy, which is to use methods of forecasting, planning and program-target management to design management actions by public diplomacy in the

implementation of measures, information campaigns, strategies and projects of public diplomacy.

It have been developed the priority areas for ensuring the institutional capacity of public administration bodies in the field of public diplomacy, for example: increasing the level of competence of public authorities in public diplomacy; carrying out scientific research in the field of public diplomacy and taking into account their results; development of organizational culture on public diplomacy and support of interaction with non-state actors of public diplomacy.

Approaches to the formation of the national narrative are proposed, in particular, it is substantiated that its source is the national strategy of state development and the result of the national elite, ensuring the development of its cultural, artistic, scientific and other components. The research gives proposals and recommendations for the Ukrainian state administration about the development of public diplomacy on the particular issues: regulation of the law on state communication policy, adoption of information and journalistic ethics; approval of the Regulations for information interaction between public administration entities; establishment of the Project Office for Strategic Communications within the structure of the Cabinet of Ministers; adoption of the national communication strategy; development of foreign representative offices of state institutions “Ukrainian Institute”; training and re-training of civil servants and representatives of non-state subjects of public diplomacy; introduction of a system of training specialists in public diplomacy, etc.

Keywords: public diplomacy, strategic communications, public administration, national narrative, principles of public diplomacy, scheme of institutional interaction in the sphere of public diplomacy, types of public diplomacy, information and communication technologies, strategic planning, information society.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Мостова Д. Ю. Теоретичні підходи до визначення поняття «публічна дипломатія» в публічному управлінні. *Державно-управлінські студії* : електрон. наук. фах. вид. 2019. № 1(12). URL: http://studio.ipk.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/Mostova_D_Yu.pdf
2. Мостова Д. Ю. Різновиди публічної дипломатії в публічному управлінні. *Держава та регіони*. 2020. №1 (69). С. 18-26.
3. Мостова Д. Ю. Інституційно-організаційне забезпечення публічної дипломатії в системі публічного управління України. *Збірник наукових праць Дніпровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України*. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2020. Вип. 4 (47). С. 33-38.
4. Mostova D. The ensuarence of internal communication into the system of public diplomasy. *Polish interdisciplinary scientific review*. Pipn.pl №. 1 (01). 2021. С. 34-41.
5. Мостова Д. Ю., Сивак Т. В., Савков А. П., Методологічні засади формування неопарадигми стратегічних комунікацій у публічному управлінні. *Економіка і держава. Серія Політологія*. 2020. № 2 (2). С. 59–66.
6. Сухацька Д. Ю. Напрями організаційно-функціонального забезпечення публічної дипломатії у державному управлінні України. *Зб. наук. праць «Вчені записки»* № 27 (2), 2022. С. 73-85.

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

7. Мостова Д. Ю. Публічна дипломатія як інструмент подолання конфлікту в системі державного управління. *Державне управління в Україні: історія державотворення, виклики та перспективи* : матеріали X Міжнар. наук. конф. аспірантів та докторантів з державного управління, 31 трав. 2019 р. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2019. С. 40-42.

8. Мостова Д. Ю. Публічна дипломатія як важливий інструмент популяризації України у світ. *Реформування публічного управління та адміністрування: теорія, практика, міжнародний досвід* : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. за міжнар. участю, 26 жов. 2018 р. Харків : ХарРІ НАДУ, 2018. С. 359-361.

9. Мостова Д. Ю. Методи організаційно-функціонального забезпечення публічної дипломатії в Україні. *Інституціоналізація публічного управління в Україні в умовах євроінтеграційних та глобалізаційних викликів* : матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, 24 трав. 2019 р. : у 5 т. Київ : НАДУ, 2019. Т. 4. С. 27-28.

10. Мостова Д. Ю. A strategic narrative: key positions. *Сучасний рух науки* : X міжнар. наук.-практ. інтернет-конференція, присв. головній місії Міжнародного електронного науково-практичного журналу «WayScience» – прокласти шлях розвитку сучасної науки від ідеї до результату, 2-3 квіт. 2020 р. Дніпро : International Electronic Scientific and Practical Journal “WayScience”, 2020. Т. 2. С. 52-54.

11. Мостова Д. Ю. Наукові підходи до визначення поняття «дипломатія» у публічному управлінні. *Сектор безпеки України: актуальні питання науки та практики* : зб. наукових статей, тез доповідей та повідомлень за матеріалами VII Міжнародної науково-практичної конференції, 18-19 квітня 2019 р. Харків : Точка, 2019. Вип. 31. С. 97-98.

12. Мостова Д. Ю. Соціальні медіа у забезпеченні публічної дипломатії. *Теорія і практика публічного управління та адміністрування у XXI сторіччі* : I-ша Всеукраїнська науково-практична конференція за міжнародною участю здобувачів вищої освіти та молодих вчених ; за заг. ред. В. С. Куйбіди, О. М. Петроє, І. О. Дегтярьової, 30 листоп. 2018 р. Київ : НАДУ, 2018. С. 232-234.

13. Мостова Д. Ю. Парадипломатія як складник публічної дипломатії: теоретичний аспект. *Теорія та практика публічного управління та адміністрування у XXI сторіччі* : II Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. уч.

здоб. вищої освіти та мол. вчених, 22 лист. 2019 р. Київ : НАДУ, 2019. С. 183-185.

14. Мостова Д. Ю. Особливості підготовки й підвищення кваліфікації державних службовців з питань публічної дипломатії. *Навчання публічних службовців: новітні тенденції та технології* : матеріали щоріч. наук.-практ. конф. за міжнар. участю : у 2 т. / за заг. ред. А. П. Савкова, І. О. Дегтярьової, 31 жовт. - 1 листоп. 2019 р. Київ : НАДУ, 2019. Т. 2. С. 103-106.

15. Мостова Д. Ю. Розвиток публічної дипломатії в контексті забезпечення національної безпеки України. *Становлення публічного адміністрування в Україні* : матеріали XI конф. студентів та молодих учених за міжнар. участю / за заг. ред. О. Б. Кіреєвої. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2022. С. 254-256.

16. Мостова Д. Ю. Наукова дипломатія у реалізації національної стратегії розвитку. *Україна 2030: публічне управління для забезпечення сталого розвитку* : мат. щор. міжнар. наук.-практ. конф., 23-26 жовт., 2020. Київ: НАДУ, 2020. Т.2. С. 160-162.

17. Mostova D. The competency model of Public Diplomacy in the system of Ukrainian Public Administration. *Public Administration: European development strategies International scientific and practical conference* : conference proceedings, March 12-13, 2021. Venice : Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2021. P. 269-273.

18. Мостова Д. Ю. Алгоритм планування внутрішньої комунікації в Центрі публічної дипломатії. *30 років Незалежності України: досягнення, виклики, перспективи* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 10 вересня 2021 р.) / за заг. ред. Л.Г.Комахи, О.М. Андреевої, В.А. Гошовської. Київ : ННІ ПУДС КНУ, 2021. С. 183-184.

19. Мостова Д. Ю. Професійне мовлення як складник комунікативної компетентності публічного управлінця. *Актуальні питання підготовки фахівців у сфері публічного управління та адміністрування* : матеріали щоріч. наук.-практ. конф. за міжнар. участю : у 2 т. / ред. колегія :

В. С. Куйбіда, А. П. Савков, І. О. Дегтярьова та ін., 1-2 листопад. 2018 р. Київ : НАДУ, 2018. Т. 1. С. 269-273.

20. Мостова Д. Ю. Нормативно-правове забезпечення публічної дипломатії в системі публічного управління України. *Модернізація професійної підготовки державних службовців в умовах глобальних викликів та сучасних змін в суспільстві* : зб. тез. міжнар. круглого столу, Україна – Литовська Республіка / редкол. : О. Андреева, І. Криворучко, Н. Ларіна ; за заг. ред. Л. Комахи, 08 лип. 2021 р. Київ : Навч.-наук. ін-т публ.упр. та держ. служби Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка, 2021. С. 146-147.

21. Мостова Д. Ю. Значення інтернет-комунікацій у забезпеченні публічної дипломатії. *Публічне управління в умовах глобалізації* : матеріали V-ої міжн. студ. наук. конф. / за ред. В. М. Бебика, 07 груд. 2018 р. Київ : ВАПН-NSG, 2018. С. 1-17.

22. Мостова Д. Ю. Утворення центру публічної дипломатії в Україні: теоретичний аспект. *Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації* : міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. Переяслав, 2019. Вип. 54. С. 49-51.

23. Мостова Д. Ю. Стратегія публічної дипломатії як інструмент формування позитивного іміджу. *Публічне управління в Україні: історія державотворення, виклики та перспективи* : матеріали XII наук. інтернет-конф. за міжнар. участю для аспір. та доктор., 28 трав. 2021 р. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2021. С. 27-29.

24. Сухацька Д. Ю. Національний наратив як елемент національної безпеки. *Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. / за заг. ред. Л. Г. Комахи, О. М. Андреевої, 7-8 червня 2022 р. Київ : ННІ ПУДС КНУ імені Тараса Шевченка, 2022. С. 318-319.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	13
ВСТУП	14
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ.....	24
1.1. Аналітичний огляд джерельної бази з питань публічної дипломатії	24
1.2. Місце публічної дипломатії у системі стратегічних комунікацій	40
1.3. Понятійно-термінологічний апарат дослідження публічної дипломатії в державному управлінні	49
1.4. Різновиди публічної дипломатії у державному управлінні	64
Висновки до розділу 1	78
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ УКРАЇНИ	82
2.1. Нормативно-правове забезпечення публічної дипломатії в Україні	82
2.2. Організаційно-функціональне забезпечення публічної дипломатії у державному управлінні України	105
2.3. Зарубіжний досвід організаційно-функціонального забезпечення публічної дипломатії.....	119
Висновки до розділу 2.....	134
РОЗДІЛ 3 ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ УКРАЇНИ	138
3.1. Національний наратив у контексті розвитку публічної дипломатії в Україні	138
3.2. Напрями вдосконалення організаційно-функціонального забезпечення публічної дипломатії у державному управлінні України	148
3.3. Шляхи розвитку спроможності органів державної влади у сфері публічної дипломатії та принципи їх діяльності	170
Висновки до розділу 3.....	183
ВИСНОВКИ	187
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	192
ДОДАТКИ	222

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ВРУ	- Верховна Рада України
ДУ «УІ»	- Державна установа «Український інститут»
ЄС	- Європейський Союз
ЗМІ	- засоби масової інформації
ЗМК	- засоби масової комунікації
КМУ	- Кабінет Міністрів України
МЗС	- Міністерство закордонних справ України
МІП	- Міністерство інформаційної політики України
МКМС	- Міністерство культури, молоді та спорту України
МО США	- Міністерство оборони Сполучених Штатів Америки
МОН	- Міністерство освіти і науки України
МОУ	- Міністерство оборони України
НАТО	- Організація Північноатлантичного договору / Північноатлантичний альянс
НСТУ	- Національна суспільна телерадіокомпанія України
УДЦМО	- Український державний центр міжнародної освіти
ПД	- публічна дипломатія
РНБОУ	- Рада національної безпеки і оборони України
СРСР	- Союз Радянських Соціалістичних Республік
США	- Сполучені Штати Америки
УКФ	- Український культурний фонд
УІК	- Український інститут книги
УІНП	- Український інститут національної пам'яті
ДУ «ОПЕУ»	- Державна установа «Офіс просування експорту України»
RAND Corporation	- Американська некомерційна організація (Research and Development)

ВСТУП

Актуальність теми. Публічна дипломатія є важливим методом досягнення зовнішньополітичних цілей держави в інформаційному просторі. Держави, що використовують публічну дипломатію для налагодження взаємодії із іноземними суспільствами, демонструють вагомі здобутки у реалізації власних зовнішніх економічних, політичних, наукових, технологічних, воєнних тощо цілей. В умовах глобалізаційних процесів та стирання кордонів, публічна дипломатія набуває важливого значення, оскільки передбачає використання потенціалу не тільки держави, а й інших суб'єктів публічного управління – громадськості, бізнес-структур тощо у донесенні об'єктивної, достовірної та правдивої інформації міжнародній громадськості.

У липні 2022 року створено та презентовано всеохоплюючий важливий документ для забезпечення стійкості, відновлення і модернізації держави – План відновлення України на 2023-2032 роки. Саме він закладає основи для майбутньої відбудови національної економіки та покликаний створити механізми само підтримуючого економічного розвитку.

В Україні увага до публічної дипломатії актуалізувалась після воєнної та інформаційної інтервенції з боку Російської Федерації у 2014 році. Вектор євроатлантичної інтеграції, що задекларувала Україна у 2019 році, чітко засвідчив необхідність використання публічної дипломатії у двох аспектах: налагодження взаємодії із європейською спільнотою, тобто формування сприятливого бренду України у міжнародній громадськості та протистояння антиукраїнським наративам з боку держави-агресора. Початок у лютому 2022 року повномасштабної російсько-української війни, вчергове актуалізував необхідність використання публічної дипломатії з метою формування антиросійської коаліції задля політичного та економічного тиску на державу-агресора, а також потребу у наданні усесторонньої підтримки Україні. Отже, розвиток публічної дипломатії в Україні необхідний як для забезпечення

власного розвитку в контексті досягнення зовнішньополітичних цілей (залучення іноземних інвестицій, формування туристичної та культурної привабливості тощо), так і для забезпечення інформаційної безпеки й убезпечення власних громадян від зовнішніх інформаційних впливів.

У світовій науці наразі відбувається формування нової публічної дипломатії, що досліджується в контексті розвитку стратегічних комунікацій, і передбачає використання широкого спектру сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та розширення кількості акторів. Тобто, нова публічна дипломатія ґрунтується на залученні більшої кількості недержавних суб'єктів публічної дипломатії для налагодження взаємодії з міжнародною громадськістю.

Публічна дипломатія є також складовою державно-управлінського процесу, що забезпечує належний рівень ідеологічного управління держави. Вона розглядається і як інструмент стратегічного розвитку та національної безпеки в якості «м'якої / розумної сили». Таке розмаїття можливостей публічної дипломатії вимагає суттєвого наукового обґрунтування в контексті її практичного використання органами державної влади, громадянським суспільством та бізнес-структурами України, а також ролі держави у всебічній підтримці суб'єктів публічної дипломатії під час їх взаємодії із міжнародними спільнотами та у процесі вироблення національного наративу як основи такої взаємодії.

Значної уваги публічній дипломатії було приділено зарубіжними дослідниками, серед яких Берідж Дж. [188], Най Дж. [229; 230], Вулф Ч. [260], Паул К. [234], Сноу Н. [245], Райт Т. [261], Севін Е. [244], Памент Дж. [233], Мамадова Н. [215], Фернандес С. [207], Хаснат Л. [208] та ін., які заклали суттєве теоретичне підґрунтя у розвиток концепції публічної дипломатії як «м'якої сили». Серед вітчизняних науковців публічна дипломатія стала об'єктом дослідження Алексеєнко І. [1, 184], Баровської А. [3; 4], Гуцала С. [23; 24], Децик О. [141], Дубова Д. [34; 35], Дудко І. [33], Грачевської Г. [21], Ліпкана В. [94], Петрова В. [87], Почепцова Г. [97; 98],

Процюк М. [136], Соловйова С. [148; 149], Сивак Т. [5; 144; 145; 146], Сухорольської І. [155], Тертичної А. [158], Тихомирової Є. [160], Тищенко-Тишковець О. [161; 162], Черненко Т. [177], Коваль О. [49], Шклярук М. [180] та ін. Зазначені автори розглядали публічну дипломатію як в контексті розвитку стратегічних комунікацій, так і робили акценти на дослідженнях різновидів публічної дипломатії, зокрема культурної, освітньої, економічної дипломатії. Під час дослідження ідеологічної складової публічної дипломатії важливе значення мали наукові праці в сфері ідеології, наратології, інформаційно-комунікаційного забезпечення, взаємодії влади і громадянськості, зокрема: Степанов В. [80, 248], Горбуліна В. [20], Карлової В. [47], Лакана Ж. [54], Наместнік В. [43], Ожевана М. [83], Орлова Н. [53; 84; 232], Стівенсона В. [247], Терєбкова О. [157] та ін.

Не зважаючи на значний науковий інтерес до публічної дипломатії у світовій і вітчизняній науці, цей феномен ще не набув достатнього рівня обґрунтування у галузі публічного управління та адміністрування, зокрема з питань інституційного та функціонального забезпечення, а також дослідження його, як компонента стратегічних комунікацій. Також малодослідженими залишається питання використання наративних стратегій у процесі здійснення заходів публічної дипломатії. Саме ці аспекти актуалізують необхідність дослідження публічної дипломатії та можливостей їх використання органами державного управління.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження проводилось в межах комплексного наукового проекту Національної академії державного управління при Президентові України (далі – НАДУ) та Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка за напрямом «Публічне управління та адміністрування» протягом 2018-2022 рр. (Додаток А): «Теоретико-методологічні засади розвитку сучасної моделі представницької влади у державотворчому процесі України» (НАДУ, № 0118U000638), в якій

авторкою, як виконавцем, було здійснено обґрунтування специфіки використання публічної дипломатії як компонента стратегічних комунікацій в органах влади; «Механізми запобігання політичній корупції в органах представницької влади в Україні» (НАДУ, № ДР 00119U101588), в якій авторкою, як виконавцем, було обґрунтовано інструменти публічної дипломатії як механізму запобігання політичній корупції та обґрунтовано напрями розвитку публічної дипломатії в контексті формування стратегічних комунікацій; «Інноваційні інструменти публічного управління розвитком регіонів і міст України» (НАДУ, № 0120U101661), в якій авторкою, як виконавцем, було досліджено використання інструментів публічної дипломатії у налагоджені комунікації між регіонами та містами.

Мета та завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретичних засад та розроблення практичних пропозицій і рекомендацій щодо організаційно-функціонального забезпечення публічної дипломатії у державному управлінні України.

Для досягнення мети було поставлено такі завдання:

- уточнити понятійно-термінологічний апарат дослідження: «нова публічна дипломатія в державному управлінні», «національний наратив»;
- обґрунтувати публічну дипломатію як компонент системи стратегічних комунікацій у державному управлінні;
- ідентифікувати різновиди публічної дипломатії у державному управлінні та здійснити їх класифікацію;
- виявити стан організаційно-правового забезпечення публічної дипломатії у державному управлінні;
- узагальнити зарубіжний досвід щодо організаційно-функціонального забезпечення публічної дипломатії і визначити практики для їх запровадження в Україні;
- запропонувати схему інституційної взаємодії у сфері публічної дипломатії в Україні;

– виробити пріоритетні напрями та розробити практичні пропозиції щодо забезпечення інституційної спроможності у сфері публічної дипломатії.

Об'єкт дослідження – публічна дипломатія в державному управлінні.

Предмет дослідження – організаційно-функціональне забезпечення публічної дипломатії у державному управлінні України.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну основу дисертації становлять фундаментальні положення теорії публічного (державного) управління, публічної політики, наратології, наукові праці вітчизняних і зарубіжних дослідників із питань комунікаційного та проєктного менеджменту, міжнародних відносин, лінгвістики, соціології, а також основ стратегічного прогнозування, планування й управління тощо. У дисертації було використано низку загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, зокрема: абстрагування, аналізу, дедукції, індукції, порівняння, моделювання, синтезу, системного аналізу, узагальнення тощо.

Вирішення окремих завдань дисертаційного дослідження забезпечувалося шляхом застосування окремих наукових методів та їх поєднанням, зокрема: за допомогою аналітичного методу було здійснено вибір наукової інформації за темою дисертації (п.п. 1.1, 1.2); логіко-семантичний, компаративний, абстрактно-логічний методи дали змогу уточнити основні поняття й терміни за темою дисертаційного дослідження (п. 1.3); за допомогою методу класифікації та декомпозиції було здійснено класифікацію різновидів публічної дипломатії (п. 1.4); системний та порівняльний аналіз дали можливість узагальнити зарубіжний досвід з питань організаційно-функціонального забезпечення публічної дипломатії (п. 2.3); за допомогою формально-логічного аналізу та групування було проаналізовано нормативно-правові акти та виявлено проблеми нормативно-правового забезпечення публічної дипломатії (п. 2.1); порівняльно-функціональний та аналітичний методи використовувались для виявлення особливостей організаційно-функціонального забезпечення публічної дипломатії в Україні (п. 2.2.); за допомогою методу порівняння та аналогії

було обґрунтовано особливості формування національного наративу у публічній дипломатії (п. 3.1); за допомогою моделювання і структурно-функціонального методу розроблено схему інституційної взаємодії у сфері публічної дипломатії (п. 3.2); методи ідеалізації, систематизації та узагальнення дали змогу розробити висновки та пропозиції (п. 3.3), використовувались також інші методи. Емпіричною базою дослідження стали чинні вітчизняні за зарубіжні нормативно-правові акти, соціологічні, звітно-аналітичні та планові матеріали органів державного управління і міжнародних організацій, а також особисті спостереження авторки.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в дисертації здійснено теоретичне обґрунтування організаційно-функціонального забезпечення публічної дипломатії в державному управлінні та розроблення практичних пропозицій і рекомендацій щодо їх удосконалення в Україні, зокрема:

уперше:

- запропоновано схему інституційної взаємодії у сфері публічної дипломатії, що побудована на основі системного підходу з урахуванням концепції «нової публічної дипломатії» та особливостей взаємовідносин між суб'єктами публічної дипломатії і передбачає здійснення загальної горизонтально-вертикальної взаємодії інституційно-різних державних та недержавних суб'єктів під час планування та здійснення заходів публічної дипломатії, забезпечення якої покладається на директорат публічної дипломатії в структурі проєктного офісу зі стратегічних комунікацій при Кабінеті Міністрів України, діяльність якого спрямовується на координацію і синхронізацію планів і заходів, та їх реалізацію для іноземних громадян у тому числі через діяльність Державної установи «Український інститут» та її закордонних представництв;

удосконалено:

- сукупність принципів діяльності у сфері публічної дипломатії шляхом узагальнення принципів публічної дипломатії та стратегічних

комунікацій, зокрема запропоновано такі: єдність підходів у формуванні та реалізації заходів публічної дипломатії; оперативне реагування на конкретні інформаційні запити іноземної аудиторії; використання системного та проєктного підходів у здійсненні заходів публічної дипломатії; залучення недержавних суб'єктів публічної дипломатії; повага до культурного розмаїття; скоординованість та синхронність планів, комунікаційних дій та наративів; кваліфіковане централізоване управління заходами публічної дипломатії; узгодженість повідомлень і наративів із діями суб'єктів публічної дипломатії;

- класифікацію різновидів (напрямів) публічної дипломатії, зокрема на підставі аналізу властивих ознак запропоновано їх групування за сферою (економічна, культурна, спортивна, освітня, наукова, військова / воєнна), способом (електронна / мережева, цифрова, ноосферна, віртуальна, медіадипломатія, твіпломатія), суб'єктом (громадянська, народна, неополітик, багатостороння, корпоративна, парадипломатія) та метою взаємодії (антикризова, превентивна, іміджева);

- класифікацію складових компонентів стратегічних комунікацій, зокрема, запропоновано такий компонент як «публічна дипломатія на підтримку воєнно-політичних дій»;

набули подальшого розвитку:

- понятійно-термінологічний апарат науки державного управління і галузі знань публічного управління та адміністрування, а саме шляхом визначення та уточнення понять: «нова публічна дипломатія» – стратегічна управлінська діяльність державних та недержавних суб'єктів публічного управління, що націлена на реалізацію зовнішньої державної політики і просування національних інтересів і цінностей в іншій країні з метою забезпечення та підтримки позитивної репутації держави на міжнародному рівні; «національний наратив» – макророзповідь про власну державу, її історію, традиції, досягнення та перспективи розвитку, яка має тісний зв'язок з ідеологією та стратегією розвитку держави, а також є її інструментом

формування «картини світу» у свідомості іноземних громадян та результатом і продуктом діяльності національної ідеологічної еліти, що проявляється в інформаційних, наукових, культурних, мистецьких тощо продуктах та є змістом і способом його поширення для закордонних громадян;

- обґрунтування доцільності застосування підходу стратегічного проектування у сфері публічної дипломатії, що полягає у поєднанні методів прогнозування, планування та програмно-цільового управління задля проектування управлінських дій із реалізації заходів публічної дипломатії;

- підходи до формування національного нарративу, зокрема обґрунтовано, що його джерелом є національна стратегія розвитку держави та результат діяльності національної еліти, що забезпечують розвиток його культурної, мистецької, наукової тощо складових.

Практичне значення одержаних результатів. Основні теоретичні положення, висновки та практико орієнтовані рекомендації дисертаційної роботи можуть бути враховані під час розробки нормативно-правової бази з питань розвитку публічної дипломатії, вдосконалення діяльності органів державного управління у сфері публічної дипломатії, в практичній діяльності органів влади, а також у процесі магістерської підготовки за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування». Результати наукового дослідження було використано у практичній діяльності органів публічної влади, закладах вищої освіти, громадських організаціях (Додаток А), зокрема:

- Національній академії державного управління при Президентові України під час розробки навчально-методичного комплексу дисципліни «Академічний дискурс у публічному управлінні» у 2020-2021 н.р., у частині визначення авторського підходу поняттю «нарратив у науковому тексті», яке обґрунтовується, як набір понять, ідей, символів щодо написання наукових текстів та як репрезентарій, що містить часові та просторові властивості (акт про впровадження від 21.03.2021).

- Міністерстві фінансів України в частині класифікації посад державної служби у апараті Мінфіну, зокрема, обґрунтована автором технологія проведення класифікації посад державної служби для працівників, яка спрямована на ефективне налагодження стратегічних комунікацій в системі публічного управління та формуванню моделі компетенцій (довідка від 05.01.2021 р. № 17040-06/03).

- Громадській організації «Інститут стратегічних комунікацій» Глобальної організації союзницького лідерства, у частині практичних рекомендацій та поточної діяльності (акт про впровадження від 13.04.2022).

- Громадській організації «Інститут транскордонних ініціатив», зокрема, культурної дипломатії, як різновиду публічної дипломатії в державному управлінні України (акт про впровадження від 23.06.2022 № 17/01).

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, висновки і рекомендації дослідження є особистим здобутком дисертантки. У роботі не використовуються ідеї та розробки, що належать співавторам. Особистий внесок здобувачки в працях, написаних у співавторстві, наведено в списку публікацій.

Апробація результатів дисертації. Основні наукові положення дисертаційного дослідження були оприлюднені та обговорені на фаховому семінарі кафедри регіональної політики (протокол № 4 від 11.11.2022 року), а також апробовані в навчальному процесі та на науково-комунікативних заходах протягом 2018–2022 рр.: «Реформування публічного управління та адміністрування: теорія, практика, міжнародний досвід» (Одеса, 2018); «Актуальні питання підготовки фахівців у сфері публічного управління та адміністрування» (Київ, 2018); «Теорія і практика публічного управління та адміністрування у XXI сторіччі» (Київ, 2018); «Публічне управління в умовах глобалізації» (Київ, 2018); «Інституціоналізація публічного управління в Україні в умовах євроінтеграційних та глобалізаційних викликів» (Київ, 2019); «Державне управління в Україні: історія державотворення, виклики та

перспективи» (Одеса, 2019); «Правова доктрина сектору безпеки України: актуальні питання сьогодення» (Харків, 2019); «Теорія і практика публічного управління та адміністрування у XXI сторіччі» (Київ, 2019); «Навчання публічних службовців: новітні тенденції та технології» (Київ, 2019); «Сектор безпеки України: актуальні питання науки і практики» (Харків, 2020); «Сучасний рух науки» (Дніпро, 2020); «Україна 2030: публічне управління для сталого розвитку» (Київ, 2020); «Public Administration: European development strategies» (Венеція, 2021); «30 років Незалежності України: досягнення, виклики, перспективи» (Київ, 2021); «Модернізація професійної підготовки державних службовців в умовах глобальних викликів та сучасних змін в суспільстві» (Київ, 2021).

Публікації. Наукові результати дисертації опубліковано в 24 наукових працях, зокрема: 4 статті у наукових фахових виданнях України категорії «Б», 1 стаття у періодичному науковому виданні інших держав, що входять до Організації економічного співробітництва та розвитку і / або Європейського Союзу, 1 стаття в інших виданнях та 18 публікацій у збірниках матеріалів вітчизняних і закордонних науково-комунікативних заходів.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційне дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Робота містить 4 таблиці, 8 рисунків і 2 додатки. Повний обсяг дисертації становить 233 сторінки, із них 191 – основного тексту. Список використаних джерел налічує 264 найменування, з яких 83 іноземними мовами.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

1.1. Аналітичний огляд джерельної бази з питань публічної дипломатії

Публічна дипломатія, як один із напрямів зовнішньополітичної діяльності держав, і відповідно, як окремий напрям наукових досліджень відчутно виокремився після Другої світової війни. Зокрема, у наукових дослідженнях з питань публічної дипломатії, де пропонується періодизація історичних етапів її становлення та розвитку, зазначається 1946 рік. Найбільшого розвитку як в науковому, так і в прикладному аспектах, публічна дипломатія набула у США як інструмент т.з. «м'якої сили» у досягнення зовнішньополітичних, економічних та воєнних цілей. Власне, в історичному розрізі розвиток публічної дипломатії у США науковці розділяють на три етапи:

I період – до 1946 року;

II період – 1946-2000 роки;

III період – з 2001 року [37, с. 116].

1946 рік у розвитку публічної дипломатії виокремлюється у зв'язку з тим, що саме в цей період почалась т.з. «холодна війна», де публічна дипломатія була одним із найважливіших інструментів її ведення. В II період, а саме 1953 року у США було створено Інформаційну агенцію, що мала вирішальне значення для т.з. «холодної війни», адже вся її діяльність була спрямована на протидію СРСР. Для досягнення цієї мети було визначено основні стратегічні чи ідеологічні завдання публічної дипломатії, визначено ключові регіони впливу та здійснено таргетування цільових аудиторій. Отже, публічна дипломатія стала потужним інструментом США у веденні «холодної війни» проти СРСР, виділена в окремий напрям шляхом

організаційно-функціонального забезпечення та виокремилась в сфері наукових досліджень.

Новий виток розвитку цього напрямку почався у 2001 року. Власне, важливим поштовхом для розвитку публічної дипломатії стали події 11 вересня 2001 року, а саме теракти на території США. Ці події спровокували пошук нових інструментів боротьби з тероризмом на міжнародному рівні. Так, у звіті Наукової ради з оборони Федерального консультативного комітету для надання незалежних консультацій міністерству оборони США вперше було введено термін «стратегічні комунікації», де одним із їх основних складових було введено публічну дипломатію. Зокрема, у звіті зазначалось, що «складні стратегічні комунікації можуть визначати порядок денний і створювати контекст, що сприятиме досягненню зовнішньополітичних, економічних та воєнних цілей, а з часом вони можуть формувати чужі уявлення таким чином, щоб підтримувати інтереси Америки» [241, с. 1].

Вперше на офіційному рівні сучасне визначення терміну «публічна дипломатія» було використано у 2004 році Державним департаментом США у «Public Diplomacy. How to Think About and Improve It», де зазначено, що «публічна дипломатія – це програми, що фінансуються урядом для інформування чи впливу на громадську думку в інших країнах» [260, с. 3]. Як зазначають автори, цей термін вперше було використано кур'єрним дипломатом закордонної служби Гулліоном Е. ще у 1965 році у зв'язку зі створенням у школі Флетчера Центру громадської дипломатії Едварда Р. Марроу.

Більш розширене визначення цього терміну подано у 2002 році Інформаційним агентством США у публікації «Що таке публічна дипломатія?», де зокрема зазначається, що «публічна дипломатія розглядає вплив суспільних настроїв на формування та здійснення зовнішньої політики. Вона охоплює виміри міжнародних відносин за межами традиційної дипломатії, включаючи культивування урядами громадської думки в інших країнах, взаємодію приватних груп та інтересів в одній країні з інтересами

іншої, а також транснаціональний потік інформації та ідей» [254]. Одразу варто зазначити, що терміни «публічна дипломатія» і «стратегічні комунікації», оскільки в їх визначення закладається необхідність здійснення інформаційного впливу та формування громадської думки, часто ототожнюють з пропагандою. Тому наголосимо на їх суттєвих відмінностях від пропаганди. Публічна дипломатія відрізняється від пропаганди тим, що перша має справу завжди з відомими, достовірними фактами, пропаганда ж зазвичай використовує певну комбінацію неправди та брехні змішаних з окремими фактами та подіями. Саме це, на нашу думку, має пріоритетне значення у здійсненні інформування іноземних громадян у досягненні визначених пріоритетних цілей зовнішньої політики держави.

Вулф Ч. і Розен Б. дають чіткі розмежування між публічною дипломатією і офіційною дипломатією на підставі основних характеристик [260, с. 5]. Зазначені автори виокремили три ключові відмінності, зокрема такі:

1. Публічна дипломатія є прозорою та широко використовуваною і розповсюдженою на відміну від офіційної, яка є непрозорою з вузьким обмеженим колом учасників.

2. Публічна дипломатія передається урядами ширшому колу осіб, а в окремих випадках вибраним громадянам чи групі громадян, в той час як офіційна державна дипломатія передається між урядами чи державними інституціями.

3. Теми та питання, що є предметом офіційної дипломатії, стосується, перш за все, поведінки та політики на рівні урядів держав, а в основі публічної дипломатії є поведінка та настрої громадськості [260, с. 5].

Отже, можемо констатувати, що публічна дипломатія спрямована на вплив на громадськість інших держав з метою пояснення, уточнення, роз'яснення поведінку і політику держави, яка здійснює заходи в рамках публічної дипломатії та фінансує окремі інформаційно-комунікаційні програми та кампанії. Окрім того, публічна дипломатія використовується і

для опосередкованого впливу на уряди інших держав через тиск з боку їх громадян. Тобто, впливаючи на погляди і переконання громадян іншої держави, можна здійснювати вплив на уряд конкретної держави для ухвалення відповідного рішення.

Важливими для розвитку публічної дипломатії у світовій науці стали праці аналітичного центру RAND Corporation, який функціонує в США та надає підтримку їх урядовим структурам, а також здійснює низку досліджень у сфері інформаційно-комунікаційної, просвітницької діяльності НАТО, зокрема з питань розвитку державної політики у сфері безпеки та оборони. Як нами вже зазначалось, новим поступом публічної дипломатії став 2001 рік. Саме з цього часу почалось зародження та розвиток стратегічних комунікацій і провідну роль у цьому відіграв саме RAND Corporation.

В першу чергу, варто відзначити Пола К., який у 2009 році у праці «Whither Strategic Communication? A Survey of Current Proposals and Recommendations» одним із перших визначив відмінності між стратегічними комунікаціями і публічною дипломатією [235]. Пол К. було надано характеристику стратегічних комунікацій, їх відмінності від публічної дипломатії, а також подано додаткові компоненти, що становлять основу стратегічних комунікацій, які він запропонував об'єднати у один напрям. Такий підхід пояснюється тим, що публічна дипломатія в США існувала задовго до появи та затвердження стратегічних комунікацій. Тому це сприяло подальшим науковим дослідженням в цій сфері. Зрештою, у 2011 році Пол К. у праці «Getting Better at Strategic Communication» характеризує стратегічні комунікації і публічну дипломатію зазначає, що це не лише інструмент протидії екстремізму та тероризму, а, що більш важливо – це можливість уряду демонструвати наміри та викликати довіру до власних дій [236]. Автором доведено, що успіх багатьох державних політик залежить від їх підтримки або ж не підтримки різними групами населення як в межах держави, так і за її кордонами.

Хайб У. у праці «Narratives and Strategic Communications in Foreign Policy» [257] через призму стратегічних комунікацій обґрунтував місце і роль наративів у забезпеченні реалізації зовнішньої політики держави. Зрештою, це стало поштовхом для подальшої сутнісно-змістової зміни низки термінів: «стратегічні комунікації», «публічна дипломатія», «стратегічні наративи». Важливу роль у цьому процесі відіграли дослідники НАТО, які починаючи з 2009 року починають розвивати окремий напрям діяльності зі стратегічних комунікацій, зокрема ухвалюють низку директив та настанов. Так наприклад, у «Настанові НАТО з питань стратегічних комунікацій», яка була ухвалена у 2015 році [226], закріплено, що «стратегічні комунікації – це скоординоване та належне використання комунікаційних діяльності та можливостей НАТО – публічної дипломатії, зв'язків із громадськістю, воєнних зв'язків із громадськістю, інформаційних та психологічних операцій у разі необхідності для підтримки політики, операцій і діяльності, а також в цілях просування мети Альянсу [226].

Отже, в процесі розвитку концепції стратегічних комунікацій було переглянуто сутність і зміст терміну та значення самої публічної дипломатії. Зокрема встановлено, що публічна дипломатія є одним їх компонентів стратегічних комунікацій на ряду зі зв'язками з громадськістю, інформаційними та психологічними операціями. Термінологічна дискусія в урядових та наукових колах США, яка тривала з 2010 до 2018 року, призвела до необхідності уточнення змісту поняття «стратегічні комунікації» та визначення їх компонентів.

Результатом став підготовлений 2013 році Об'єднаним комітетом керівників штабів міністерства оборони США документ «Commander's Communication Synchronization» ще одного терміну «синхронізація комунікацій» [195]. Цей термін позначає процес координації й узгодження програм, наративів, планів, образів, повідомлень, операцій і дій на підтримку стратегічних завдань для забезпечення цілісності та послідовності

повідомлень до найнижчого рівня шляхом інтеграції й узгодженості комунікаційної діяльності [195].

Зазначений термін було введено тимчасово на період дискусії. Однак, зрештою він остаточно витіснив із ужитку у війсьній сфері США термін «стратегічні комунікації», що зафіксовано в таких ключових документах як: «Доктрина Військових сил США» у 2013 році [203], «Зв'язки з громадськістю» у 2015 році [238] та «Планування спільних операцій» у 2017 році [212]. Остаточне закріплення терміну «синхронізація комунікацій» у війсьній сфері США відбулась у 2018 році. А у «Словнику воєнних і пов'язаних термінів МО» 2019 року [204] було зазначено, що ця категорія більше не використовується на відомчому рівні.

Ці наукові дискусії довкола низки понять існують і досі, однак у сфері публічної дипломатії це призвело до того, що вона активно використовується як у воєнній сфері, зокрема для досягнення воєнно-політичних цілей, так і у сфері стратегічного розвитку для досягнення зовнішньополітичних цілей держави. Мова йде про такий малодосліджений у вітчизняній науці аспект як воєнні заходи на підтримку публічної дипломатії.

Здійснюючи аналітичний огляд джерельної бази з питань публічної дипломатії, варто вказати на низку сучасних досліджень зарубіжними вченими. Так, Фернандес К. у монографії «Публічна дипломатія» розглядає зусилля із публічної дипломатії через призму діяльності американських дипломатів, що спрямовуються на негативну реакцію іноземних громадян на політику США. Він зазначає, що публічна дипломатія передбачає спілкування, інформування та вплив на зарубіжне суспільство таким же чином, як і традиційна дипломатія передбачає спілкування з іноземними урядами [207].

Райт Т. розглядає публічну дипломатію через призму концептуалізації досліджень з питань зв'язків з громадськістю і дипломатії [261]. Так, автор зазначає, що публічна дипломатія по-різному визначається вченими, а існування безлічі думок, ускладнюють врахування протилежних поглядів на

розуміння її суті. Він також вказує на розбіжності у поглядах двох таборів: дослідники зв'язків з громадськістю концептуалізують поняття «публічна дипломатія як функції міжнародних зв'язків з громадськістю, що переслідують національні й урядові цілі. Цьому підходу категорично суперечать дослідники дипломатології, які вважають цю сферу незалежною від зв'язків з громадськістю.

Німецькі дослідники Сесере В. та Віл О. у монографії «Політичні рекомендації» зазначають, що у сучасному мережевому світі влада і вплив мають вимірюватися відповідно до ступеня зв'язку між ними [191]. Саме тому, на думку авторів, публічна дипломатія стає все більш важливою для просування власних (зовнішньо політичних) цілей – м'яка сила, та покращення іміджу країни – національний брендинг.

Хаснат І. та Лешнер Г. у статті «Експериментальні методи публічної дипломатії» [208] зазначають, що публічній дипломатії, як сфері досліджень, не вистачає як теоретичної, так і методологічної глибини. Вони обґрунтовують публічну дипломатію через призму цифровізації та використання соціальних мереж, а також наголошують, що експериментальні методи такі як тематичні дослідження, опитування та контент-аналіз не дають змоги установити причиново-наслідковий зв'язок між усіма складовими та аспектами публічної дипломатії. В статті представлено основні напрями для проведення контрольованих експериментів, що сприятимуть кращому зрозумінню окремих кампаній і повідомлень публічної дипломатії.

Сноу Н. у статті «Публічна дипломатія» [245] зазначає, що публічна дипломатія – це розділ політичної науки і міжнародних відносин, що включає вивчення процесу та практики, з допомогою яких національні держави та інші міжнародні суб'єкти залучають глобальне суспільство для обслуговування своїх інтересів. Авторка стверджує, що публічна дипломатія все ще не є академічною сферою, що базується на окремій теорії, хоча вона максимально наближена до теорії «м'якої сили» Ная Дж. та неоліберальної

школи, яка робить наголос на багатосторонньому плюралістичному підході у міжнародних відносинах. Також, на її думку, сам термін є нормативною заміною негативної «пропаганди». Заміна стала необхідною для централізації ролі цивільної особи, громадянина в міжнародних відносинах, щоб підняти суспільну участь вище рівня маніпуляцій, пов'язаних з урядовою чи корпоративною пропагандою.

Варто наголосити на ще одному аспекті публічної дипломатії, що розкриває Сноу Н. Вона стверджує, що в середині ХХ століття акцент публічної дипломатії був менш науковим та більш практичним – впливати на іноземну думку в конкуренції з суперниками із національних держав. М'яка сила, негативна чи позитивна привабливість, що випливають із культури і поведінки міжнародних акторів, найчастіше пов'язували із публічною дипломатією. На думку авторки, в ХХІ столітті світове громадянське суспільство і його вороги знаходяться на рівні будь-якого дипломата чи міністра культури в питаннях публічної дипломатії. А нарративна конкуренція в епоху цифровізації та розвитку соціальних мереж набагато ширша і глибша та конкурентніша на відміну від традиційних ЗМІ, які більше не домінують над національними та міжнародними нарративами. Ці зміни вплинули на те, що основні нарративні війни уже ведуться не в рамках міждержавної конкуренції, а також між державами та окремими недержавними суб'єктами.

Севін Е. та Айхан К. у монографії «Комунікація з ціною та цінністю» [244], характеризують публічну дипломатію з позиції прикладного підходу як процес комунікації, що змінює сприйняття і відносини, які призводять до поведінкових змін. Схожим є погляд Беридж Г., який у статті «Публічна дипломатія» розглядає публічну дипломатію як «нашу/свою» пропаганду, а пропаганду в цілому – як те, що робить інша сторона – опонент [188]. Автор стверджує, що незалежно від ярлика, її мета полягає в тому, щоб опосередковано впливати на іноземні уряди, звертаючись через них до людей, що мають на них вплив. Це може бути населення в цілому чи просто

«впливова меншість». На думку автора, провідна роль у публічній дипломатії відводиться міністерствам іноземних справ та топ-чиновникам в цілому.

Паммент Дж. публічну дипломатію відносить до зусиль міжнародного суб'єкта зрозуміти, інформувати та впливати на іноземну аудиторію з метою підтримки бажаних політичних цілей [233]. Автор обґрунтовує таке твердження тим, що публічна дипломатія базується на принципі – на відносини між урядами у будь-якій сфері зовнішньої політики можуть впливати іноземні громадяни і їх окремі групи поза урядовими структурами, чії думки, цінності, діяльність та інтереси можуть допомогти вплинути на позицію уряду. На його думку, тенденції в міжнародній політиці початку XXI століття кинули виклик масштабу, меті і прозорості (видимості) такої діяльності. Зокрема мова йде про такі: зменшення ролі держави, стирання внутрішніх і зовнішніх кордонів, збільшення кількості транскордонних авторів, які сприяли тому, як публічна дипломатія і стратегічні комунікації співвідносяться один з одним.

Шуровець П. у посібнику ASEF «Стратегічні комунікації і публічна дипломатія» [233] зазначає, що спілкування з метою та цінністю, відображає важливі зміни, які спостерігаються на практиці публічної дипломатії. А в цілому автор зазначає, що стратегічне спілкування із залученням іноземної громадськості для досягнення зовнішньополітичних цілей держави і є публічною дипломатією.

Коттон Е.-М. та Себастьяно С. в науковій праці «Від дипломатії до (нової) публічної дипломатії: комунікаційна перспектива» [196] пропонують діахронічний підхід, в якому виділяють шість періодів у процесі переходу від традиційної дипломатії до публічної. Автори також дотримуються погляду, що публічна дипломатія має розглядатись крізь призму зв'язків з громадськістю та міжнародними зв'язками з громадськістю. Вони акцентують увагу на тому, що поява публічної дипломатії є мостом між дипломатією і різноманітним публіки, громадян, суспільств.

Зазначені вище публікації зарубіжних науковців найбільше зосереджуються на досягненні власних вітчизняних наук у сфері, що мають досить вагомий ступінь розробки і, що найголовніше, практичне використання цього інструменту різними засобами та методами. В контексті нашого дослідження, важливими є наукові розробки, які під час реалізації заходів публічної дипломатії зорієнтовані на громадську думку громадян інших країн, з метою їх залучення до реалізації зовнішньо-політичних цілей власних держав. Окрім того, зарубіжні науковці акцентують увагу на використанні соціальних мереж у спілкуванні з міжнародною спільнотою, дослідженні публічної дипломатії в контексті розвитку стратегічних комунікацій та використанні наративного підходу. Однак, з огляду на те, що публічна дипломатія в Україні знаходиться на стадії становлення, у вітчизняних науковців з'являється можливість використання передового досвіду в цій сфері, з адаптацією до реалій.

Важливим в контексті нашого дослідження є публікація Мамадової Н. «Американська публічна дипломатія: характеристики і модель стратегії публічної дипломатії на Близькому Сході» [215], в якій авторка стверджує, що публічна дипломатія – це один із найбільш важливих елементів м'якої сили, що представляє собою метод, з допомогою якого один уряд намагається вплинути на людей іншої нації, її інтелектуалів і еліти, щоб використати їх політику в своїх інтересах. М'яка сила має бути підтримана економічною, демографічною, культурною, технологічною і політичною могутністю, якою володіє держава, що сприяє розвитку публічної дипломатії. Авторка, як приклад США, наводить Голівуд, який є найважливішим розповсюджувачем культури, а також спортсмени, артисти, програми обміну студентів тощо.

Отже, як бачимо з представленого вище аналітичного огляду зарубіжної джерельної бази з питань публічної дипломатії, ця тематика є актуальною особливо для сфери державного управління, міжнародних відносин та публічної політики. Особливістю публічної дипломатії в сучасній

світовій науці, стало те, що ця тематика знаходиться в пулі досліджень як в теоретичному, так і в практичному аспектах, зокрема про це свідчить кількість досліджень, де представлено саме практичні аспекти використання публічної дипломатії різними державами на досягнення своїх зовнішньополітичних цілей.

У вітчизняній науці увага науковців до теми публічної дипломатії та стратегічних комунікацій актуалізувалась після 2014 року. Тобто після подій Революції Гідності та воєнної агресії з боку Російської Федерації, що стало можливим в результаті її багаторічної інформаційної інтервенції в Україні. Власне, одним із перших вітчизняних науковців, який висвітлював проблеми розвитку публічної дипломатії, її зміст, суть та значення став Почепцов Г., який у 2008 році опублікував навчальний посібник «Стратегічні комунікації: стратегічні комунікації в політиці, бізнесі та державному управлінні» [98]. У зазначеному посібнику окрему главу було приділено публічній дипломатії, де автором було виокремлено її як один із компонентів стратегічних комунікацій, що визначається як метод просування своєї «картини світу» іноземним аудиторіям.

Почепцов Г. також обґрунтував сутність наративу в контексті віртуального конструювання дійсності у іноземної публіки. Також автором було запропоновано в процесі інформування іноземних громадян в рамках публічної дипломатії використати три важливі сфери: об'єктивна – наука і технології; відносно об'єктивна – політична й економічна система; суб'єктивна – звички, розваги [98, с. 155-156].

Важливим теоретико-методологічним підґрунтям у розвитку публічної дипломатії, як одного із компонентів стратегічних комунікацій, став словник «Стратегічні комунікації» [94], де його автори Ліпкан В. і Попова Т. на основі дослідження досвіду країн-членів НАТО з питань використання стратегічних комунікацій в цілому та окремих їх компонентів, аналізуючи кризь призму забезпечення національної безпеки та могутності держави, а також з метою протидії гібридним загрозам характеризують у тому числі і

публічну дипломатію. Зокрема авторами подано таке авторське визначення, яке було взято за основу більшістю вітчизняних дослідників. Автори стверджують, що публічна дипломатія – це здійснення впливу на сприйняття суспільством інших держав політики власної країни, формування громадської думки в іноземних державах; процес комунікації з іноземною публікою з метою ознайомлення її з національними ідеями, ідеалами, політикою, культурою і цінностями та, як наслідок, усунення непорозуміння у відносинах з цією країною [94, с. 153]. Таку ж думку поділяє Сивак Т., яка доповнила вказане визначення ще одним важливим аспектом, зокрема тим, що публічна дипломатія в практичному вимірі полягає у проведенні заходів, здатних сформувати у населення інших держав позитивне ставлення до країни, яка ці заходи фінансує [145, с. 334].

Вітчизняна дослідниця Гуцал С. у статті «Публічна дипломатія та стратегічні комунікації: визначення концептуальних основ» подає більш розширене розуміння публічної дипломатії та зазначає, що вона «знаходить своє вираження у міжлюдських контактах у рамках освітніх програм, наукових та культурних обмінах, а також у відкритому політичному діалозі. Основними інструментами публічної дипломатії є спільні публічні заходи (візити, семінари, конференції, прес-конференції, громадські дебати, різні проекти, дослідження, публікації, радіо-, теле-, кінопродукція тощо), що покликані донести необхідну інформацію про країну до світової громадськості» [24].

Макаренко Є. та Піпченко Н. у підручнику «Віртуальна дипломатія» [56, с. 25-30] пропонують концепт публічної дипломатії в контексті реалізації зовнішньої політики держави та представництва її національних інтересів. В основі концепта автори виокремлюють такі основні завдання публічної дипломатії як: забезпечення переваг для держави на міжнародному рівні; убезпечення держави та сприяння побудові ідеологічно дружнього світу. Вони стверджують, що публічна дипломатія як метод, може використовуватись як ідеологічний вплив для створення сприятливої

інформаційно-ментальної інфраструктури для впливу на політичних та економічних лідерів під час прийняття ними відповідних політичних рішень. Вона також є потужним засобом мінімізації ризику для національної безпеки з огляду на нові політичні та воєнні амбіції будь-яких держав.

Характеризуючи сучасні вітчизняні наукові дослідження з питань публічної дипломатії, варто взяти до уваги статтю Грацевської Т. «Парадипломатія як складова процесів регіоналізації на сучасному етапі» [21, с. 82]. Авторка пропонує такий різновид публічної дипломатії як парадипломатія, що є особливо актуальним у напрямку мінімізації участі держави у процесах комунікації між громадянами та недержавними установами різних держав. Дослідниця характеризує міжнародну взаємодію недержавних акторів, зокрема:

- субнаціонального та місцевого рівнів (регіонів та міст);
- недипломатичних представників державної влади (парламентаріїв);
- наукових і навчальних установ (навчальних закладів вищої освіти);
- громадян, що виїжджають за кордон, або здійснюють таку діяльність всередині країни.

У вказаній публікації парадипломатію представлено як можливість для відносної самостійності недержавних акторів у міжнародній взаємодії, за умови, що головні координаційні функції у дипломатичній діяльності залишаються за державою.

Вітчизняні дослідниці Земзюліна Н. та Захарченко М. у статті «Інституалізація публічної дипломатії: світовий та український досвід» пропонують нову концепцію публічної дипломатії в контексті розвитку «м'якої сили» у світовій політиці та Україні [38]. Автори характеризують публічну дипломатію як відхід від унормованих дипломатичних відносин шляхом впливу на суспільство (громадян) інших держав з метою досягнення визначених цілей. Також у публікації обґрунтовано культурну дипломатію як складову чи підвид публічної та важливий інструмент популяризації України на основі просування національних інтересів держави.

З огляду на те, що публічна дипломатія широко використовується багатьма іноземними державами, у вітчизняній науці є низка публікацій, що стосуються аналізу їх досвіду. Так, наприклад, Тищенко-Тишковець О. здійснила дослідження питань трансформації публічної дипломатії США у питаннях легітимізації «жорсткої сили» та побудови діалогу [161]. Зокрема у статті проаналізовано основні напрями та структура й організація у забезпеченні публічної дипломатії у США.

Черненко Т. у статті «Сучасний вимір публічної дипломатії в системі стратегічних комунікацій» здійснила аналіз концептів «стратегічні комунікації» та «публічна дипломатія» [177]. Авторка подає своє визначення публічної дипломатії, яке визначає як процес застосування скоординованих комунікативних засобів інформаційного впливу із залученням заінтересованих сторін з метою досягнення стратегічних цілей держави [177, с. 66].

Також у вітчизняній науці існує низка дисертаційних досліджень, де розкрито різні аспекти становлення та розвитку публічної дипломатії з позиції політичних, історичних наук та галузі публічного управління. Так, у дисертації «Інституціоналізація стратегічних комунікацій у системі публічного управління України» Сивак Т. також характеризує публічну дипломатію як інтеграційний компонент стратегічних комунікацій [146]. Авторкою подано різновиди публічної дипломатії, зокрема такі: медіадипломатія, культурна дипломатія, ноосферна / віртуальна дипломатія, цифрова дипломатія, дипломатія «неополітик», парадипломатія та дипломатія веб 2.0. Також в дисертації запропоновано використання проєктного підходу в процесі реалізації комунікаційних стратегій в рамках публічної дипломатії.

Дисертаційне дослідження Гавриленка І. «Дипломатичний компонент «м'якої сили» США» присвячено дослідженню публічної, електронної, іміджевої та культурної дипломатії в контексті розвитку «м'якої сили». В результаті проведеного дослідження автором запропоновано низку

практичних заходів з упровадження та розвитку публічної дипломатії в Україні «задля утвердження конкурентоздатності економічної та політичної моделі розвитку України» [15, с. 199].

Публічну дипломатію крізь призму політичних наук було досліджено у дисертації Тищенко-Тишковець О. Авторка розглядає її у системі зовнішньої політики, зокрема зовнішньополітичних комунікацій держави із різним впливом на міжнародній арені. У дослідженні також запропоновано ідеальну модель публічної дипломатії держави, у межах якої на неї покладається завдання не лише щодо досягнення позитивного сприйняття країни закордонною громадськістю та розбудови діалогу з нею, але й щодо трансляції політичної культури, ціннісних орієнтацій аж до забезпечення зміни політичної культури об'єкта комунікації відповідно до зовнішньополітичних цілей суб'єкта [162, с. 4].

У власному дисертаційному дослідженні Сухорольська І. пропонує розглядати громадську дипломатію як чинник демократизації політичної системи України. Зокрема авторкою запропоновано вдосконалене визначення громадської дипломатії як цілеспрямованої діяльності держави, міжнародної урядової чи впливової міжнародної неурядової організації, спрямованої на іноземні цільові аудиторії з метою реалізації своїх національних чи життєво важливих інтересів і просування спільних ідей та цінностей [155, с. 5]. Також у дисертації обґрунтовано доцільність використання терміну «громадська», а не «публічна дипломатія», хоча авторка і вважає їх тотожними. Також вона обґрунтовує термін «громадянська дипломатія», що позначає різну активність широкого кола організацій громадянського суспільства, рухів, спільнот, активістів тощо, яка здійснюється із власної ініціативи, зважаючи на все багатоманіття їхніх можливих інтересів і цілей та є незалежною від держави [155, с. 5].

Роль публічної дипломатії у сучасних українсько-польських відносинах було досліджено Процюк М. [136]. Зокрема, авторка наголошує на доцільності використання потенціалу української діаспори у процесі

здійснення публічної та культурної дипломатії як інструментів м'якої сили у побудові взаємовідносин із Польщею.

Дисертація Тертичної А. «Публічна дипломатія в українсько-болгарських відносинах (1991-2018 рр.)» присвячена становленню публічної дипломатії України та культурної дипломатії як її складової [158]. Авторкою проаналізовано особливості інституційного забезпечення публічної дипломатії України в Болгарії та наголошено на необхідності оновлення концепцій діяльності культурно-інформаційних центрів України, що функціонують на території інших держав.

Отже, як засвідчив аналіз вітчизняних дисертаційних джерел, де об'єктом досліджень була публічна дипломатія, найбільша їх кількість представлена саме в розрізі політичних наук. У науці державного управління та галузі знань публічного управління та адміністрування публічна дипломатія не була окремим об'єктом дослідження, що безумовно актуалізує потребу у такому дослідженні. Також із проведеного аналізу можна зробити висновок, що більшість дослідників розглядають публічну дипломатію крізь призму розвитку стратегічних комунікацій у сфері публічного управління в контексті забезпечення національної безпеки. Тобто, публічна дипломатія має потребу у більш комплексному та міждисциплінарному дослідженні, що дасть змогу виробити чіткі практико орієнтовані пропозиції та рекомендації органам влади та представникам громадськості для активного використання цього методу у досягненні зовнішніх політичних, економічних та воєнних цілей нашої держави.

Таким чином, в контексті нашого дослідження, необхідним є визначення публічної дипломатії як одного із компонентів стратегічних комунікацій у сфері публічного (державного) управління України, адже, як наголошують більшість науковців, лише комплексний підхід у використанні всього арсеналу і спроможностей держави у досягненні стратегічних цілей дасть змогу ефективно реалізовувати наявні і доступні для цього ресурси, в

тому числі інтелектуальні, що базуються на результатах наукових досліджень різних наук і галузей.

1.2. Місце публічної дипломатії у системі стратегічних комунікацій

Як нами було зазначено вище, починаючи з 2001 року, багато дослідників-теоретиків і практиків пропонують розглядати й обґрунтовують публічну дипломатію у тісному зв'язку зі стратегічними комунікаціями. Це дає підстави для розуміння її суті у порівнянні з іншими компонентами стратегічних комунікацій, зокрема: зв'язки з органами влади, зв'язки з громадськістю, інформаційні та психологічні операції, а також кібербезпеки тощо. Таке твердження базується на офіційному визначенні поняття «стратегічні комунікації», що вперше в Україні на офіційному рівні було затверджено у 2017 році Доктриною інформаційної безпеки України.

Це ж визначення було закріплено і в Стратегії інформаційної безпеки, що затверджена Указом Президента України від 28 грудня 2021 року, у якій зазначено, що стратегічні комунікації – це скоординоване і належне використання комунікативних можливостей держави – публічної дипломатії, зв'язків із громадськістю, військових зв'язків, інформаційних та психологічних операцій, заходів, спрямованих на просування цілей держави [127; 124]. Як видно із цього твердження, публічна дипломатія виділяється окремим напрямом діяльності в рамках стратегічних комунікацій. Варто зазначити, що такий підхід у розумінні стратегічних комунікацій підтримується більшістю вітчизняних науковців, однак в рамках тривалої термінологічної дискусії існує низка досліджень, у яких подано більш уточнені визначення цього терміну.

Так, наприклад, один із перших дослідників стратегічних комунікацій в Україні Почепцов Г. подає такі їх характеристики у диференціації від комунікацій тактичних, зокрема, вони:

- працюють із майбутнім часовим циклом, у той час як тактичні – з сучасним;
- працюють із об'єктами, які будуть сформовані у визначеній часовій точці, в тому числі завдяки стратегічним комунікаціям, тактичні – з уже наявними об'єктами;
- трансформують, в першу чергу, інформаційний простір, результат повинні дати в інших просторах (воєнному, дипломатичному, економічному, соціальному);
- діють із урахуванням діяльності опонента / противника, у деяких випадках намагаючись управляти його діями;
- направлені на вузькі цільові групи, які здатні внести зміни в потрібні типи об'єктів [98, с. 13].

Загалом нині існує понад 50 визначень стратегічних комунікацій у вітчизняних і зарубіжних наукових дослідженнях, детальний їх аналіз здійснила Сивак Т., яка на підставі узагальнення подала таке визначення стратегічних комунікацій у публічному управлінні, як складова державно-управлінського процесу, зорієнтована на встановлення довіри до держави й довготривалих взаємозв'язків із внутрішніми та зовнішніми аудиторіями, з метою створення умов для реалізації публічної політики, і водночас технологія публічного адміністрування, певна сукупність дій, що мають бути послідовно, належним чином із використанням конкретних засобів і прийомів реалізовані суб'єктом публічного управління в інформаційному просторі для досягнення стратегічних цілей [146, с. 32]. Беручи до уваги подане визначення, можемо зауважити, що саме публічна дипломатія забезпечує довіру до держави та взаємозв'язок із зовнішніми аудиторіями, тобто групами суспільств інших держав, формуючи там громадську думку на підтримку політики власної країни.

Наглядне зображення стратегічних комунікацій в сфері публічного управління з визначенням їх використання у дипломатичній сфері можемо зобразити на рис. 1.1. В основу якого було покладено твердження, що

комунікації в цілому в державно-управлінських процесах виконують не допоміжну функцію, а одну з основних. І як стверджують дослідники НАТО [227, с. 15], які запропонували своєрідний концепт стратегічних комунікацій, існує 4 напрями забезпечення національної сили та могутності, а саме: дипломатичний, економічний, воєнний та інформаційний.

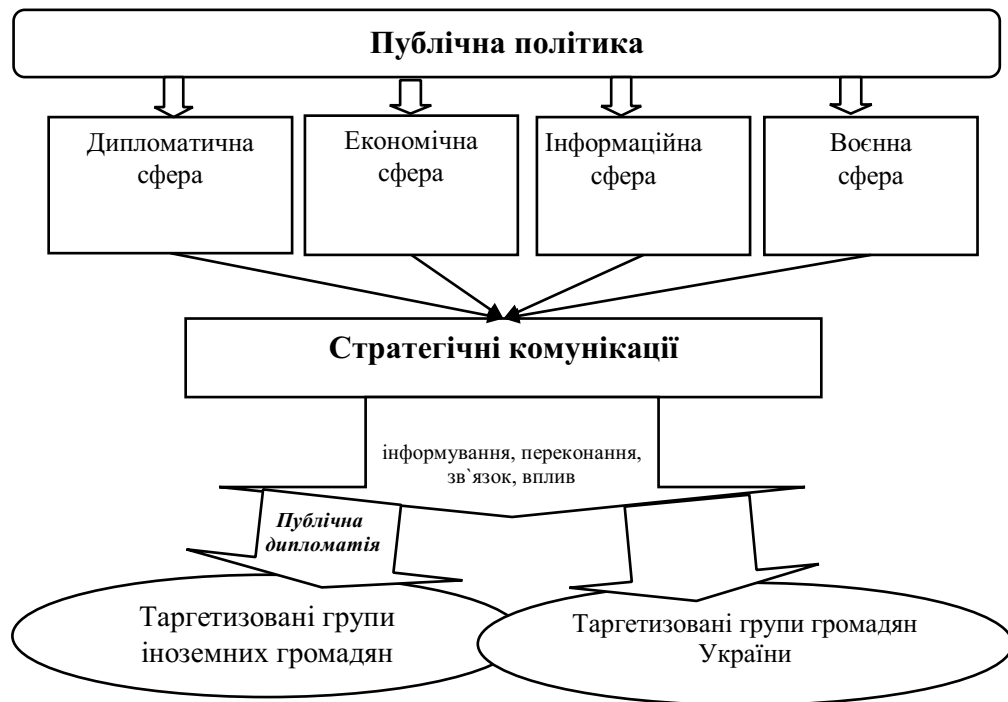

Рис. 1.1. Місце публічної дипломатії у системі стратегічних комунікацій в процесі реалізації публічної політики

* Джерело: узагальнено й удосконалено автором, за [227, с. 16; 146, с. 64]

Характеризуючи рис. 1.1. варто зазначити, що дипломатична і інформаційна сфери є інтеграційними, оскільки дипломатична сфера передбачає залучення міжнародних чи закордонних акторів до процесу реалізації державної політики, а інформаційна – середовище та спосіб залучення як зовнішніх, так і внутрішніх груп суспільства до цього процесу. Іншими словами, можемо зазначити, що публічна дипломатія і є тією стратегічною комунікацією, що здійснюються по відношенню до інших

держав з метою вплинути на уряди цих держав як напрямую, так і опосередковано через їх громадян та інших груп впливу.

Також, характеризуючи стратегічні комунікації варто навести найбільш універсальне, на наш погляд, трактування цього терміну за ресурсним підходом. Відповідно до нього, стратегічні комунікації – це розподіл або переорієнтація ресурсів впливу, тобто спосіб реалізації стратегічних цілей соціального суб'єкта шляхом передавання нематеріальних ресурсів впливу на об'єкт. Їх основна мета – вплив на мотиваційні структури цільових аудиторій. А результат: підсвідомість – свідомість – поведінка цільових аудиторій. Тобто, результат проявляється у фізичній (реальній) сфері, а саме – поведінці [146, с. 60]. Ми погоджуємось із думкою, що це найбільш універсальне визначення, адже основне їх розуміння полягає у способі переконання та / чи спонукання таргетизованих аудиторій зрозуміти та прийняти визначену державну політику чи стратегічну мету:

- діяти спільно – для союзників і прихильників;
- прийняти нові «правила гри» або залишитись нейтральними – для нейтральних аудиторій;
- переконати, що є можливість і сила перемогти опонентів та суперників.

Отже, стратегічні комунікації і публічна дипломатія, як їх важливий компонент, що спрямований на досягнення зовнішньополітичних цілей, здатні вносити режимні, макроструктурні зміни в державі, а також змінювати суспільну атмосферу та соціальні настрої. Виходячи з цього, можемо навести ще деякі їх характеристики, зокрема те, що вони направлені на:

- досягнення стратегічних ефектів та стратегічне маркування, що полягає у створенні нових смислів та символів;

- закріплення поведінкових патернів¹ та цілеспрямоване здійснення управління поведінкою з метою підтримки постійної активності окремих груп суспільства;
- реалізацію комунікаційної стратегії як частини стратегії розвитку;
- інтеграцію стейкхолдерів шляхом залучення заінтересованих сторін до комунікаційного процесу;
- синергію і когерентність стейкхолдерів шляхом синхронізації наративів, дій і повідомлень усіх суб'єктів комунікаційного процесу, у тому числі і зовнішньо комунікаційного. Усі компоненти стратегічних комунікацій створюють т.з. «концептуальну парасольку», що дає змогу суб'єктам в різних сферах діяльності демонструвати когерентні активності;
- інтегрування з діями, тобто передачу інформації не тільки повідомленнями, а й діями.

Характеризуючи складові компоненти стратегічних комунікацій, що були запропоновані у низці документів ЄС і НАТО, можемо навести деякі з них, зокрема:

- інвестиція в публічну дипломатію в різноманітних сферах, щоб налагодити контакти між зовнішньою політикою і громадянами та краще інформувати партнерів про здійснювану політику [183];
- управління дипломатією, інформацією, збройними силами та економікою, що охоплює всіх міжнародних акторів і містить системну оцінку значущості стратегічних комунікацій у зовнішній і безпековій політиці країни [183];
- публічна дипломатія, зв'язки із громадськістю, військові зв'язки із громадськістю, інформаційні та психологічні операції [227].

Плеяда вітчизняних науковців Дубов Д. [35, с. 19], Петров В. [87, с. 26], Соловійов С. [148, с. 168] та Шклярук М. [180, с. 170] здебільшого за основу беруть останнє визначення, зазначаючи, що основу страткому становлять

¹ патерн – стереотипна поведінкова реакція

публічна дипломатія, зв'язки із громадськістю, військові зв'язки із громадськістю, інформаційні та психологічні операції.

Отже, можемо констатувати, що майже в кожному з наведених визначень публічна дипломатія виокремлена в один із напрямів стратегічних комунікацій. Однак наведений перелік компонентів не є повним. Для більш комплексного розуміння усіх компонентів стратегічних комунікацій нами було розглянуто ще низку наукових праць [227; 249; 94; 145] та узагальнено всі наявні та обґрунтовані компоненти, або напрями діяльності зі стратегічних комунікацій, які Ліпкан В. та Сивак Т. пропонують об'єднати у 4 блоки: інтеракціоністський, інформаційно-психологічний, технічний та воєнний.

На рис. 1.2 представлено основні (базові) компоненти стратегічних комунікацій. Як видно із представленого рисунку 1.2., існує 2 види публічної дипломатії, а саме – публічна дипломатія в рамках інтеракціоністського блоку, що характеризує взаємодію між державним актором та іноземною громадськістю, і воєнні заходи на підтримку публічної дипломатії. Хоча останні події в Україні – українсько-російська війна – дають змогу виокремити ще один підвид публічної дипломатії – публічна дипломатія на підтримку воєнно-політичних дій. Однак, в будь-якому випадку, на рівні аналізу наукових досліджень, можемо стверджувати про наявність кількох аспектів публічної дипломатії, які можуть використовуватись за різних обставин і в різних умовах для досягнення зовнішньо політичних державних цілей.

Зміст діяльності в рамках публічної дипломатії полягає в інформуванні міжнародної громадськості із метою створення позитивної думки про країну, а також підтримку контактів із заінтересованими групами інших держав у різних сферах життєдіяльності. Зокрема, у сфері культури, науки, економіки, бізнесу тощо. Сутністю публічної дипломатії є використання технологій та методів глибинного «м'якого ідеологічного впливу» на світову громадськість, а також на розбудову та / чи «вбудову» в масову свідомість

базових ідеалів, інтересів, цілей та цінностей держави у найбільш прийнятний спосіб.

Також необхідно зазначити, що оскільки публічна дипломатія існувала ще задовго до появи стратегічних комунікацій, то тривалий час вона вважалась різновидом комунікативно-інформаційної дії для забезпечення реагування на існуючі та / або нові проблеми у міжнародних відносинах, а також сприймалась у якості одного із допоміжних інструментів «м'якої сили».

Рис. 1.2. Базові компоненти стратегічних комунікацій

Більше 40 років публічна дипломатія була однією із ключових сфер діяльності Інформаційного агентства США (USIA), яке було ліквідовано у 1999 році. Відповідно, метою публічної дипломатії було просування національних інтересів і забезпечення національної, в тому числі інформаційної безпеки США шляхом створення умов для порозуміння, інформування і впливу на зарубіжні аудиторії. Феномен публічної дипломатії отримав нове змістове наповнення у доповіді Консультативної групи з питань публічної дипломатії в арабському та мусульманському світі, яка обґрунтувала нагальну необхідність утворення нового офісу Білого дому з організації стратегічного управління та урядової координації публічної дипломатії [193]. Ця доповідь вважається основоположною із уведення публічної дипломатії до стратегічних комунікацій, «вона охоплює виміри міжнародних відносин поза традиційною дипломатією, включаючи формування урядами громадської думки в інших країнах; взаємодію приватних груп та інтересів в одній країні з такими в інших та міжнаціональний потік інформації та ідей» [223].

Головною метою інформаційного впливу в рамках заходів публічної дипломатії є соціум і всі його різноманітні сегменти: пересічні громадяни, впливова меншість, інститути громадянського суспільства та окремі його групи. Результатом впливу на які в окремій країні забезпечується формування необхідної суспільної думки, а це дає змогу впливати на зовнішньополітичний курс держави і на різноманітні структури громадянського суспільства по відношенню до країни, яка є ініціатором процесу публічної дипломатії. Це дає підстави розглядати публічну дипломатію як один з інструментів «м'якої сили». Головна мета такої сили полягає в тому, що за допомогою наявних активів (освіти, культури, мистецтва, науки тощо) стає можливим створення міжнародного позитивного іміджу та репутації держави, що фінансує та здійснює комплексні заходи в рамках публічної дипломатії.

Отже, можемо узагальнити, що публічна дипломатія, за визначеннями багатьох науковців, є одним із компонентів стратегічних комунікацій, а в умовах відсутності єдності у її визначенні, як і тлумаченні стратегічних комунікацій в цілому, виникає потреба в аналізі підходів до визначення терміну «публічна дипломатія» в державному (публічному) управлінні.

1.3. Понятійно-термінологічний апарат дослідження публічної дипломатії в державному управлінні

Публічна дипломатія – важлива ланка і показник специфіки розвитку стратегічного вектора держави, що відображається в особливості її взаємодії між суб'єктами й об'єктами політики. Від ступеня комунікації залежать рішення і врегулювання політичних розбіжностей і запобігання багатьох криз та викликів у державному управлінні. Як ми вже зазначали, публічна дипломатія, як один із компонентів стратегічних комунікацій, є категорію процесу, що безпосередньо пов'язана із забезпеченням публічного управління.

Публічна дипломатія впливає на реалізацію стратегічного вектора розвитку держави на міжнародному рівні, що регулює відносини з іншими суб'єктами зовнішньополітичної діяльності. Також її можна охарактеризувати як комунікаційний інструмент або метод, за допомогою якого держава спроможна забезпечити реалізацію національних інтересів в зовнішньому середовищі. У наукових джерелах з питань публічної дипломатії, стратегічних комунікацій, інформаційно-комунікаційної безпеки тощо на позначення цього феномену використовують поряд із цим терміном ще й такі як: «народна дипломатія», «громадська дипломатія», «розумна сила» та «м'яка сила». Найчастіше вони є синонімічними, адже в них закладається сутність класичного визначення публічної дипломатії. Саме залучення широкого спектра інститутів влади та громадянського суспільства,

розгалуженість форм і методів дозволило нам говорити про виникнення феномену публічної дипломатії.

Саме новітній етап розвитку публічної дипломатії відрізняється квінтесенцією понять, адже науковці послуговуються різносемантичністю в поясненні одного й того ж явища.

У Центрі стратегічних і міжнародних досліджень США було обґрунтовано поняття «smart power» («розумна сила»), яке використали Най Дж. і Армітідж Р. Цей термін швидко ввійшов у науковий обіг і слугував синтезом понять – «жорстка» та «м'яка» сила [228]. Відтак, Най Дж., під «м'якою силою» розуміє здатність робити так, щоб власні інтереси, у яких превалює моральність були більш привабливими на відміну від інтересів інших. Це, в свою чергу, полегшує досягнення політичних цілей. Контраверсійним є визначення «жорстка сила» – це примус, можливість ефективного досягнення конкретних цілей, шляхом усунення імовірних загроз, шляхом залучення воєнної / військової, політичної чи економічної підтримки [230].

Спостерігаємо наукову неоднозначність в обґрунтуванні сутності поняття. Позаяк, така ситуація пояснюється складністю політичних процесів, які на той час побутували у світі. Відповідно, стає зрозуміло, що «м'яка сила» доволі широке поняття, яке містить сукупність різних елементів. Наприклад, у контексті підходу Макклорі Дж. виділяється 13 компонентів, на основі яких розраховується індекс «м'якої сили» держав. Ці складові, в свою чергу, поділяються на 3 групи:

1. Рівень глобальної чесності держав, до якого відносяться такі компоненти, як: індекс верховенства права, свобод, електоральної участі, а також рівень викиду вуглекислого газу в атмосферу.

2. Глобальна інтеграція, в яку входять компоненти: імміграції, туризму, рівень володіння іноземною мовою, зокрема, англійською, рейтинг університетів.

3. Імідж держави в глобальному просторі. До цієї групи належить: медіа засоби, рівень поширення державної мови, проведення чи участь в Олімпійських іграх, рейтинг впливовості компаній, а також рейтинг журналу «Time» [240].

Підсумовуючи зазначене вище, зауважимо, що концепція «м'якої сили» розглядається як основа розвитку публічної дипломатії, адже одним із інструментів налагодження сприятливого політичного клімату в державі є публічна дипломатія.

Аналіз низки наукових праць вітчизняних і зарубіжних дослідників у галузі знань публічного управління та адміністрування, політології, міжнародних відносин, комунікативістики, лінгвістики, культурології тощо дав змогу узагальнити, що публічна дипломатія розглядається як інструмент формування довготривалого позитивного іміджу держави та створення сприятливих умов для реалізації національних інтересів на міжнародному рівні.

У результаті аналізу теоретичних доробок науковців-фундаторів публічної дипломатії, серед яких: Най Дж. [230; 323], Кул Н. [197], Мелісен Дж. [216]. Сеїдов В. [143], Балабанов К. [2], Баришніков Д. [5] та ін. стало можливим встановити, що ключовою складовою зовнішньополітичної діяльності будь-якої держави світу, що прагне до ствердження своєї самобутності на міжнародній арені як повноцінного політичного гравця, є активне ведення дипломатичної діяльності у всій її різноманітності.

Для детального розуміння терміну «публічна дипломатія» варто звернутись до розуміння її складових, зокрема іменника «дипломатія» та прикметника «публічний».

Словникові джерела подають таке визначення терміну «дипломатія» – діяльність уряду та спеціальних органів зовнішніх зносин щодо здійснення зовнішньої міжнародної політики держави, а також захисту національних інтересів за кордоном [12, с. 296; 94, с. 86].

Словник міжнародно-правових термінів подає таке визначення дипломатії (від фр. *diplomatie*):

1) Офіційна діяльність зі здійснення програми зовнішньої політики держави щодо захисту її прав та інтересів за кордоном. Реалізується урядовими відомствами (МЗС, іноді головою уряду та керівником держави). Дипломатія є складовою зовнішньої політики, міжнародної діяльності держави. Зовнішня політика визначає цілі та завдання дипломатії. Вона активно використовує політичні форми зносин між державами у поєднанні з економічними, правовими, культурними, науковими та ін. формами відносин. Сенс і призначення дипломатії полягає у виборі засобів і методів, необхідних для досягнення зовнішньополітичних цілей держави. Вона покликана забезпечити розвиток міжнародних відносин у бажаному для країни руслі (збереження суспільного і державного устрою, цілісності кордонів, утвердження міжнародного авторитету держави тощо);

2) Мистецтво досягати своєї мети методами, властивими дипломатові [22, с. 103-104].

Українська дипломатична енциклопедія подає класичне розуміння дипломатії як офіційна діяльність глав держав та глав урядів, відомств закордонних справ, дипломатичних представництв та інших органів зовнішніх зносин з реалізації цілей і завдань зовнішньої політики держави, а також захисту прав та інтересів держав, їх установ і громадян за кордоном [166, с. 116]. Класичним при цьому є розуміння тісного взаємозв'язку перемовних процесів з дипломатією.

Термін «дипломатія» вперше подав Ф. де Кальєр видатний французький дипломат доби Людовіка XIV, яке, на його думку, вживається для окреслення:

- державної діяльності в галузі зовнішніх відносин;
- сукупності установ та осіб, які займаються державною діяльністю в галузі зовнішніх зносин;
- професії дипломата [18].

Дипломатія, на думку Сатоу Е., є способом втілення зовнішньої політики. Він зазначив, що дипломатія означає «застосування інтелігентності та тактовності для підтримки офіційних відносин між державами» [142]. А також наголошував, що дипломатичні аргументи використані інтелігентно та підібрані вдало у потрібний час можуть принести куди кращі результати, аніж будь-які погрози чи застосування сили, а дипломатія є «найкращим винаходом цивілізації, що дає можливість міжнародним стосункам уникати єдиного можливого силового варіанту розв'язку конфліктів» [142].

Португальський дипломат Х. Калвет де Магальхес, запропонував більш «чисте» на його думку визначення дипломатії, як «інструментарію зовнішньої політики, який має за мету встановити та розвивати мирні конфлікти поміж урядами держав за допомогою посередників, що взаємно визнаються усіма сторонами» [214, с. 45].

Такі визначення інтерпретують дипломатію, як повну протилежність війні чи застосування сили в міжнародних відносинах. Зокрема, Моват Р. наводить аргумент, що «війна заперечує дипломатію, котра в свою чергу означає контакт без зброї» [220]. Варто також зазначити, що існувало чимало прибічників теорії, що виключали таке чітке розмежування між двома поняттями, ґрунтуючи свої аргументи на тому, що «таке співставлення дипломатії і війни є виключно західною концепцією» [199].

Окремі дослідники дипломатію також пояснюють, як один із найважливіших механізмів управління процесами на міжнародному рівні. Так, Коен Р. описує дипломатію поняттям «машинний відсік» (engine room) у міжнародних відносинах та як найважливіший механізм у руках міжнародної спільноти у розв'язанні конфліктів та розгляді різноманітних проблем – від охорони навколишнього середовища, розвитку міжнародної торгівлі чи управління міжнародними кризами до боротьби зі злочинністю та наркоторгівлею [194].

Термін «публічний» словниково-довідникові джерела подають таким чином. У Великому тлумачному словнику української мови термін

«публічний» подано як такий, що відбувається в присутності людей [12, с. 12]. В цілому «публічність», як поняття, (від лат. *publicus*), яке позначає суспільний, народний, тобто не приватний, належить усім людям взагалі, гласний, відкритий, спільний. Публічний трактується як такий, що належить державі, нації, комуні (територіальному об'єднанні громадян); такий, що належить, використовується або впливає на життя та діяльність усього людства взагалі, певної нації, певної держави, комуні або великого об'єднання людей (але не класу); дозволений до спільного використання; такий, що не належить до жодної певної окремої особи або певного окремого класу (осіб) [171, с. 11].

Окремі науковці визначаючи зміст терміну «публічний» беруть за основу термін «публіка» (від лат. *publica*, що означає суспільство, народ, люди): всенародний, оголошений, явний, відомий; організований для публіки, суспільства, народний, загальнонародний, всенародний, вселюдний; всіма спільний, такий, що всім належить [25, с. 535]. Подаються також переклади на українську мову з англійського слова *public* як громадський, публічний, державний [47, с. 292]. У юридичній науці термін «публічний» розглядається переважно через такі словосполучення, як «публічна влада» та «публічне право» [181, с. 196-198].

А в цілому публічність можемо визначити як один із принципів державного управління, що існує на позначення відкритості та прозорості функціонування органів влади для забезпечення зв'язку між ними та з суспільством, громадянами. Ще одним аспектом терміну «публічний» є те, що його можна трактувати як здатність до колективної дії, що заснована на артикуляції загальних інтересів шляхом постійної раціональної дискусії. Підтвердженням цього є розмежуванням Вайнтраубом І. двох основних видів уявлень, пов'язаних з поняттям «публічний», зокрема:

1. Це те, що відкрите, явне, доступне іншим як протиставлення тому, що скрито з виду (те, що створює «приватне»);

2. Це те, що колективне, або впливає на колективні інтереси, у протилежність індивідуальному (приватному).

Отже, на підставі цих тверджень можемо узагальнено подати таке попереднє визначення терміну «публічна дипломатія» - офіційна діяльність із реалізації програм зовнішньої політики держави щодо захисту її прав та інтересів за кордоном за участі не тільки спеціально уповноважених державних установ, а й громадськості та суспільства у всіх його формах. Однак, для детального розуміння сучасного та більш повного визначення терміну «публічна дипломатія» варто звернутись до наукових праць вітчизняних і зарубіжних дослідників, присвячених саме дослідженню цього поняття.

У контексті дослідження, та виходячи з результатів аналізу терміну «дипломатія», доцільно звернути увагу на тенденції щодо поділу на державоцентричне функціонування дипломатії та дещо «реконструйоване» функціонування дипломатії завдяки появі на дипломатичній арені недержавних «акторів». відповідно, подібні тенденції поглядів можна виокремити, як погляди радикального та поміркованого (інноваційного) характеру [221]. У радикальному підході, дипломатія у своїй теперішній формі дещо поступається своїми можливостями, а замість неї з'являється новий вид дипломатичних відносин, що апелює до «акторів», які беруть в ній участь та проблем, що лежать в полі її застосування, а також способів її організації. Такий вид дипломатії охарактеризований поняттями, як: «полілатералізм [259]», «плюрілатералізм [198]», «нова дипломатія [199]», «multi-trackdiplomacy» («багатостороння дипломатія») [201].

Виходячи з цього та розуміючи світові тенденції, можемо узагальнено навести такі аргументи щодо зміни акцентів у дипломатичній діяльності:

- домінуюча позиція держави, що закріплена на світовій дипломатичній арені, ставиться під сумніви, оскільки значна увага останнім часом приділяється ролі недержавних акторів.

- держава та її дії розцінюються, як перешкода для змін міжнародної системи на більш мирну, безконфліктну. Тому розвиток альтернативної дипломатії, що включає неурядові організації чи транснаціональні рухи, дають можливість встановити міжнародний порядок виходячи за рамки державної системи.

- традиційний інститут дипломатії перебуває у глибокій кризі. Адже традиційна дипломатія вважається анархічною, мало адаптивною і здатною лише до генерування застарілих розв'язок неактуальних проблем.

- непридатність традиційної дипломатії [205].

Можемо говорити про те, що світ дипломатії держав і світ громадських учасників (недержавних) – це дві різні, відокремлені одна від одної площини діяльності. Недержавні дипломатичні актори становлять частину дипломатичних процесів наряду з державними. Цей факт має бути утвердженим, як з позиції теоретиків, так і практиків.

Підтвердженням цього є сучасне розуміння дипломатії Барстона Р., який вважає, що це, перш за все, підтримка відносин не лише між державами, а й між іншими дипломатичними учасниками в міжнародному аспекті. Зокрема мова йде про появу щоразу більше аспектів міжнародних відносин: екологічний, гуманітарний, правничий тощо, в яких партнерство двох сторін є необхідністю. Такий вид партнерства Хокінг Б., назвав «каталітичною дипломатією» (*catalyticdiplomacy*) [209]. На цьому також наголошує Принцен Т., який зазначає, що «дипломатія не є більше виключно традиційним веденням справ між державами, а цілою низкою зв'язків між державними та недержавними учасниками у переговорах та побудові інституції» [237].

Таким чином на зміну традиційній дипломатії приходять дипломатія нетрадиційна, тобто така, що передбачає більшу кількість учасників, розширення кола питань, що виносяться на дипломатичний рівень, а також збільшення кількості комунікаційних каналів і майданчиків для дипломатичних відносин, взаємодії та взаємовпливів. Саме тому останнім часом з'являється все більше наукових досліджень, де розглядаються

питання формування нової дипломатії, а також публічної дипломатії як особливого виду дипломатичних відносин між усіма суб'єктами публічного управління (державними інституціями, бізнес-структурами, представниками інститутів громадянського суспільства, науковою, мистецькою, освітньою спільнотою тощо).

З огляду на те, що умовно з 2001 року почався розвиток нової публічної дипломатії, за основу у розумінні цього терміну ми брали публікації саме цього періоду, хоча, звісно звертались до класиків публічної дипломатії. На підставі такого аналізу можемо встановити, що деякі дослідники класичної публічної дипломатії трактують його як один із *методів* інформування громадськості інших держав і загалом розглядають публічну дипломатію як один із підвидів дипломатії класичної.

Такого підходу дотримуються представники Школи права та дипломатії ім. Флетчера при Університеті Тафта, які визначають публічну дипломатію як зміну парадигми міжнародних відносин, що не стосується традиційного розуміння дипломатії, і є засобом, з допомогою якого керівництво держави та приватні групи інтересів здатні впливати на формування зовнішньої політики та думку правлячого представництва і народу в іншій країні [223].

Мамадова Н. також стверджує, що публічна дипломатія – це один із найбільш важливих елементів м'якої сили, що представляє собою просто метод, з допомогою якого один уряд намагається вплинути на людей іншої нації, її інтелектуалів і еліти, щоб використати їх політику в своїх інтересах [215].

В українській дипломатичній енциклопедії, публічна дипломатія також визначається як метод зовнішньополітичної діяльності, пов'язана з представництвом інтересів держави або різних державних об'єднань через відповідні легітимні інституції (міністерства, відомства, комітети), що виражають суверенну волю нації, користуючись наданими їм

повноваженнями в межах державного законодавства та міжнародно-правових актів [166, с. 16].

Цю групу дослідників доповнює і визначення публічної дипломатії Гапоновою Я., яка розглядає її як метод здійснення зовнішньої політики державою, що реалізується через взаємодію з широкими громадськими колами інших держав за участі урядових установ, недержавних організацій та окремих індивідів. Для здійснення цієї взаємодії використовуються різноманітні комунікаційні технології [17, с. 382].

Також до прихильників цього підходу варто віднести Белея С., який характеризує публічну дипломатію, стверджує, що вона є: превентивним механізмом у зовнішній політиці держави; процесом діалогу та налагодження відносин з іншими акторами міжнародних відносин для впровадження гуманітарних та ліберальних цінностей у міжнародну сферу безпеки та політики [7].

Деяких вітчизняних і зарубіжних дослідників визначення терміну публічної дипломатії об'єднує родове поняття на позначення її як *інструменту*. Так, наприклад, Мурро Е. визначає її, як інструмент оборони та ефективний превентивний засіб щодо уникнення конфлікту [221, с. 713]. У Словнику термінів Міжнародних зв'язків США зазначено, що публічна дипломатія – це набір програм, що фінансуються урядом для здійснення зовнішнього впливу на іноземну аудиторію [147]. Такої ж думки дотримується один із засновників нового етапу розвитку публічної дипломатії Най Дж., який зазначає, що вона не може бути інструментом впливу, якщо не існує загального визначення щодо розуміння цього терміну [228, с. 101-102].

Ціватий В. також вважає, що публічна дипломатія – це, перш за все, інструмент довгострокової дії, що створює сприятливий клімат для зовнішньої політики і дипломатії в цілому. Вона націлена на масову аудиторію і виходить з того, що громадська думка може вплинути на зовнішню політику національних держав [176]. На його думку, публічна

дипломатія не замінює собою традиційну дипломатію, а існує в допомогу їй у підготовці ґрунту для проведення офіційних заходів на зовнішньополітичній арені. Таку ж позицію підтримують Хіт Р. та Сонд Г., які стверджують, що публічна дипломатія – основний комунікаційний інструмент для урядів, щоб впливати на громадську думку в зарубіжних країнах і сприяти формуванню позитивного іміджу своєї держави в цих країнах [251].

Багато дослідників дають визначення терміну «публічна дипломатія» крізь призму *процесного підходу*. Так Паул К. зазначає, що публічна дипломатія є «процесом комунікації уряду з іноземною аудиторією, маючи на меті донести розуміння останньою своїх ідей та ідеалів, інституцій та культури, а також національних цілей та поточної політики» [234, с. 220]. А Руднева В., стверджує, що публічна дипломатія – це процес інформування громадськості про політику держави і популяризацію національних культурних цінностей, використовуючи як канали традиційної дипломатії, так і PR-технології впливу на громадську думку [140].

Такого ж підходу дотримується і Сивак Т., яка зазначає, що публічна дипломатія (м'яка сила) – це процес здійснення впливу на сприйняття суспільством інших держав політики власної країни, формування громадської думки в іноземних державах; процес комунікації з іноземною публікою з метою ознайомлення її з національними ідеями, ідеалами, політикою, культурою і цінностями та, як наслідок, усунення непорозуміння у відносинах з цією країною; полягає у проведенні заходів, здатних сформувати у населення інших держав позитивне ставлення до країни, яка ці заходи фінансує [145, с. 334].

Також існує група дослідників, які розглядають публічну дипломатію крізь призму *концепції стратегічних комунікацій*, де публічна дипломатія є одним із ключових компонентів. Такого підходу дотримуються Ліпкан В. і Попова Т., які визначають публічну дипломатію як компонент системи стратегічних комунікацій, зміст діяльності якого полягає в інформуванні

міжнародної громадськості з метою створення позитивної думки про країну, а також підтримку контактів з іншими народами у різних сферах життєдіяльності [94, с. 310].

Публічна дипломатія в системі стратегічних комунікацій, на думку Черненко Т., створює можливості для взаємодії завдяки визначенню сфери загальних інтересів та створенню простору діалогу на міжнародному рівні з метою побудови та зміцнення довготривалих дружніх відносин між країнами – учасниками діалогу, враховуючи традиції та специфіку розвитку цих країн [177, с. 70].

Деякі дослідники у визначення цього терміну закладають необхідність здійснення окремих *заходів* або реалізації державних *програм*. Так, наприклад, у Державному департаменті США публічну дипломатію характеризують як програми, що фінансуються з боку уряду і які спрямовані на інформування чи вплив на громадську думку закордонних країн через публікації, кінопродукцію, обмін у сфері культури, радіомовлення та телебачення» [249]. А в Центрі публічної дипломатії США як *комплекс заходів*, що здійснюються як центральними, так і закордонними органами зовнішніх зносин держави з метою дослідження ставлення та інформування іноземної громадськості, а також встановлення контактів за кордоном, з метою покращення іміджу держави та досягнення національних інтересів [255].

Інтераціоналістський підхід також простежується у визначеннях окремих науковців. В основі такого підходу заходиться соціальна взаємодія індивідів у групі та суспільстві за допомогою різних засобів: символів, знаків, мови. Так, Гуцал С. зазначає, що публічна дипломатія «знаходить своє вираження у міжлюдських контактах у рамках освітніх програм, наукових та культурних обмінах, а також у відкритому політичному діалозі» [24]. А Макаренко Є. та Кучмій О. стверджують, що публічна дипломатія орієнтована на міжнародну діяльність, яка спрямована на публічне представництво інтересів держави або легітимних інституцій (урядових

установ, недержавних, громадських організацій та окремих індивідів) у міжнародних відносинах. Публічна дипломатія також визначається як діяльність офіційних урядових установ, спрямована на формування міжнародного комунікативного середовища з метою позитивного сприйняття зовнішньої політики держави та протидії негативному позиціонуванню [55].

На підставі наведених вище підходів до визначення терміну «публічна дипломатія» можемо зазначити, що поки не існує єдиного усталеного ні підходу, ні самого визначення. Це пояснюється тим, що кожен із представлених авторів розглядає і характеризує публічну дипломатію як феномен, виходячи в поглядів власних наукових шкіл, а також наукових галузей. Як ми вже зазначали, найбільшого розвитку публічна дипломатія отримала саме з позиції науки політології та міжнародних відносин.

Обґрунтовуючи сутність публічної дипломатії, важливим є підхід запропонований Зоною Т., яка розглядає її з позиції психології спілкування. Зокрема, авторка наводить такі характеристики публічної дипломатії:

по-перше, публічна дипломатія – це засіб здійснення зовнішньої політики держав шляхом знаходження оптимального варіанту впливу на громадську думку, яка сьогодні значно впливає на вироблення та реалізацію зовнішньої політики держав. Сфера публічної дипломатії охоплює внутрішню і зовнішню аудиторію, вона реалізується як урядами, міжурядовими міжнародними організаціями, так і неурядовими акторами;

по-друге, публічна дипломатія – це спілкування з широкою аудиторією [39, с. 128].

Детальний аналіз визначень публічної дипломатії, зокрема з метою сепарації його від традиційної дипломатії, дає змогу визначити основні напрями, за якими вона здійснюється (табл. 1.1.)

Таблиця 1.1. Суб'єкти і об'єкти публічної дипломатії

<i>Суб'єкти публічної дипломатії</i>		<i>Об'єкти публічної дипломатії</i>
<i>уряд (однієї держави)</i>	-	<i>суспільство (іншої країни)</i>
<i>суспільство (однієї країни)</i>	-	<i>суспільство (іншої країни)</i>
<i>суспільство (однієї країни)</i>	-	<i>уряд (іншої країни)</i>

* Джерело: розроблено автором

Також, можемо зазначити, що публічна дипломатія базується, в першу чергу на якісних, ефективних комунікаціях між суспільствами і урядами різних держав. Також в основі публічної дипломатії знаходяться можливість використання всього інформаційно-комунікаційного потенціалу держави у напрямку досягнення цілей публічної політики на міжнародному рівні. Тобто, як і стратегічні комунікації – публічна дипломатія – це інструмент т.з. «сильної» держави / держави-переможниці.

Отже, на підставі наведених вище визначень та підходів можемо узагальнено представити комплексне розуміння терміну «публічна дипломатія» в державному управлінні. На нашу думку, публічна дипломатія – це стратегічна діяльність державних (органів державної влади, місцевого самоврядування, а також державних установ та організацій) та недержавних (представників інститутів громадянського суспільства, територіальних громад, наукової спільноти, бізнес-середовища, а також представників культури, мистецтва освіти тощо) суб'єктів публічного управління, що націлена на реалізацію державної політики і просування національних інтересів і цінностей в іншій країні, з метою забезпечення та підтримки позитивної репутації держави на міжнародному рівні. Базисом запропонованого нами визначення є незворотність процесу глобалізації та трансформації, а також зміна парадигми міжнародних відносин. Діяльність в рамках публічної дипломатії має відбуватись відповідно до стратегічних орієнтирів держави, тобто національної стратегії розвитку, а також відповідних галузевих програм та окремих проєктів.

Також ми поділяємо думку науковців, що розглядають публічну дипломатію як складову стратегічних комунікацій держави, оскільки такий підхід дасть змогу більш комплексно використовувати потенціал та інформаційні, комунікаційні, інституційні, політичні спроможності держави, зокрема шляхом поєднання різних компонентів стратегічних комунікацій у досягненні визначених стратегічних національних цілей. На нашу думку, в умовах стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, різновидів і способів комунікування у тому числі і на міжнародному рівні, такий підхід є найбільш ефективним, оскільки дасть змогу сформувати та підтримувати на належному рівні імідж та репутацію держави.

Адже, публічна дипломатія – це бренд та репутація держави, який розкриває її імідж, визначає роль та місце на світовій арені. В умовах сьогодення передбачаються нові форми реалізації публічної дипломатії шляхом налагодження мережевих каналів, зв'язків, форуму чи інтернет-телебачення. Зазначимо, що ефективно побудована комунікаційна стратегія держави, передбачає визначення/формування зовнішньополітичних цілей публічної дипломатії, а саме:

1. Підвищення рівня іміджу країни навколо найбільш активної та впливової зарубіжної аудиторії.
2. Вплив на зарубіжну еліту, з посиленням уваги на категорію осіб, яка бере участь у прийнятті рішення.
3. Формування сприятливого інвестиційного середовища за кордоном.

Нині, у класичному розумінні, публічна дипломатія – це просування національного іміджу, залучення та професійне навчання окремих заінтересованих сторін (осіб, груп суспільства), з метою представлення держави на міжнародному рівні у процесі досягнення важливих національних цілей.

У процесі аналізу різноманітних підходів для розуміння поняття «публічна дипломатія» нами було виявлено низку різновидів публічної дипломатії, зокрема культурна дипломатія, віртуальна дипломатія,

парадипломатія тощо. З цією метою, на нашу думку, необхідно виявити, класифікувати та групувати всі різновиди публічної дипломатії.

1.4. Різновиди публічної дипломатії у державному управлінні

Уперше цілісна концепція упровадження публічної дипломатії як компонента стратегічних комунікацій в Україні згадується в Стратегії сталого розвитку «Україна-2020». У 2015 році в Міністерстві закордонних справ України було створено структурний підрозділ – Управління публічної дипломатії. Створення управління означало впровадження нового механізму популяризації України у світі та взаємодії з громадськістю. Публічна дипломатія відбувається на усіх рівнях комунікації, коли одна країна комунікує із суспільством іншої, формуючи власний потенціал, свідомість, світосприйняття. Використання рівнів публічної дипломатії в контексті стратегічної комунікації орієнтується на таргетизацію цільових аудиторії, а саме об'єднання осіб у певні групи, які будуть реагувати на відповідний наратив, повідомлення, меседж. Цільова аудиторія – це група осіб, на яку спрямовано інформаційно-психологічний вплив, тобто це найбільш перспективна група реципієнтів, виокремлена на підставі соціологічних процедур, стереотипів поведінки та сприйняття інформації.

Сьогодні, у зв'язку з розвитком новітніх технологій впливу, спостерігається «стирання» офіційних каналів комунікації. Публічна дипломатія – це окремий напрям діяльності, який спроможний впливати на формування громадської думки в інших країнах. Активний розвиток засобів масової комунікації на початку XXI ст., став безпрецедентною причиною перетворення інформації у політико-економічний ресурс, якщо раніше від нововведень нас відділяли десятиліття, то сьогодні цей процес триває від 5 до 10 років. Наголошуємо на ефективності використання різновидів (напрямів) публічної дипломатії, що слугують способом впливу та маніпуляції на міжнародну спільноту.

Таким чином, розглядаємо розвиток, можливі зміни в понятійно-категорійному апараті з питань публічної дипломатії, що відбуваються у зв'язку з посиленням глобалізаційних процесів і розгалуженістю думок наукової спільноти в основних характеристиках. Станом на сьогодні, виникла практична необхідність комплексного розуміння не тільки сутності публічної дипломатії в державному управлінні, а й у ідентифікації її видів та напрямів.

Проведений вище аналіз наукової бази посвідчує різноаспектність публічної дипломатії в державному управлінні. Попри те, суголосність науковців визначається у зростаючій ролі взаємозалежності та взаємопроникнення складників публічної дипломатії, як наслідок – стирання кордонів і відкритість суспільства ХХІ ст.

Базисом підрозділу склали теоретичні здобутки з питань публічної дипломатії та її різновидів вітчизняних і зарубіжних науковців зокрема: Атаманчук Г. [26], Боголюбова Н. [8], Гуцала С. [23], Каммінгса М. [217], Ная Дж. [229], Почепцова Г. [98], Розумної О. [139], Сивак Т. [145], Сухорильської П. та Місюк І. [154] та ін.

Новим варіантом взаємодії, який сприяє просуванню національних інтересів і цінностей іноземній аудиторії є публічна дипломатія. У вітчизняній науці публічна дипломатія, як компонент стратегічних комунікацій, стала об'єктом досліджень у 2008 році у працях Почепцова Г. [98]. Науковець вказав на основні відмінності використання стратегічних комунікацій в державному управлінні, політиці, бізнесі. Окрім того, автор виділив компонент стратегічних комунікацій – публічну дипломатію, як метод просування власної «картини світу» іноземним аудиторіям.

Характеризуючи публічну дипломатію у державному управлінні, варто зазначити, що Україна знаходиться в перехідному періоді від традиційної системи державного управління до нової форми взаємодії – публічного управління. Наразі відбувається інституціоналізація публічного управління, що передбачає зміну акцентів та передачу більшості повноважень не тільки

від держави до органів місцевого самоврядування, а й до інших суб'єктів публічного управління. На цьому наголошують автори науково-аналітичної доповіді «Інституціоналізація публічного управління в Україні», які пояснюють, що відмінність між державним управлінням та публічним управлінням полягає у діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з політично активними суб'єктами громадянського суспільства та ринкової економіки у питаннях формування й реалізації політики розвитку держави та її адміністративно-територіальних одиниць, прийняття управлінських рішень, прийняття управлінських рішень суспільного значення [42].

Досліджено, що спільне вироблення рішень, взаємодія інститутів громадянського суспільства підштовхують нас, у контексті комплексного розуміння суті питання, розкрити сутність публічної сфери. Едвардса А., у своєму тлумаченні фокусує увагу на тому, що публічна сфера виконує найважливіші функції, які забезпечують взаємодію держави та суспільства (різноманітних груп інтересів) у формуванні питань, що виражають суспільно значимий інтерес [262]. Виходячи з того, що в нинішніх умовах все більше можливостей у здійсненні державних справ з'являється саме у недержавних суб'єктів публічного управління, вважаємо за більш доцільне розглядати публічну дипломатію саме у публічному, а не тільки державному управлінні. Власне, саме визначення публічної дипломатії, як і її суть підтверджують вказану тезу, адже публічна дипломатія і передбачає участь недержавних акторів у реалізації державної політики на міжнародному рівні.

Ми вже зазначали, що у дисертаційному дослідженні розрізняємо класичну (офіційну) дипломатію від публічної. Причиною підвищеного інтересу до розуміння понятійно-категоріального апарату публічної дипломатії, став стрімкий розвиток та збільшення інформаційно-комунікаційних технології у галузі публічного управління. Класичне розуміння публічної дипломатії, яким послуговуємось дотепер вирізняється різноаспектністю та багатofункціональністю. Крізь призму понятійно-

категоріального апарату, можемо визначити різновиди публічної дипломатії в публічному управлінні, які, як було з'ясовано, досить різноманітні у багатьох вітчизняних і закордонних наукових дослідженнях.

Найбільш повний перелік різновидів публічної дипломатії було запропоновано Сивак Т., яка під час розгляду публічної дипломатії як інтеграційного компонента стратегічних комунікацій виділяє та характеризує такі її види:

- через мас-медіа – медіадипломатія;
- через культурні акції – культурна дипломатія;
- через можливість здобути освіту – освітня дипломатія;
- через Інтернет – ноосферна або віртуальна дипломатія;
- через неурядові організації – дипломатія «неополітик» [145, с. 106].

Однак, зазначений перелік, на наш погляд, не є достатньо повним. А з огляду на появу нових можливостей, у тому числі технологічних, і використання як традиційних, так і інноваційних майданчиків і каналів комунікації, з'являються все нові можливості для здійснення публічної дипломатії в нових її видах та проявах.

Так, у другій половині ХХ ст. спостерігається збільшення контролю за дипломатією зі сторони громадськості. Відтак, у кінці 1970-1980 років починає формуватися новий напрям «офіційної дипломатії». Це пов'язано із необхідністю ратифікувати важливі документи та виходом на міжнародну арену недержавних суб'єктів й усвідомленням того, що варто зайнятись пошуками згоди в конфлікті, появою та розвитком інформаційного простору. Представниками такого напрямку є науковці, журналісти, тощо. Як зазначає Черниш Н., офіційна дипломатія зорієнтована головним чином на врегулювання конфліктів через низку завдань, а саме:

- формування робочих відносин між представниками ворогуючих сторін на особистому рівні;
- підвищення адекватності сприйняття;

- формування клопотань про конфлікт із погляду протилежної сторони;
- розробка стратегій врегулювання конфлікту, але в обмеженому обсязі, тільки як можливих варіантів рішень [178].

Фактично, напрямки, на яких розвивається дипломатія дають можливість чітко зрозуміти картину поділу підходів до її розуміння. Так, офіційна дипломатія ставить перед собою питання: кому доручити відповідальність за врегулювання наявних конфліктів. Відповіддю на безперервність викликів сучасності є функціонування в галузі публічного управління освітньої дипломатії. На думку Проскури О., Вона розглядається як засіб формування іміджу закладу освіти, міжособистісної, міжкультурної комунікації та міжнародної співпраці [134].

Розвиток електронної або мережевої дипломатії припав на 1996 р., у період діяльності інформаційного агентства США (USA, United States Information Agency), яке сформувало перший інтернет-журнал Washington Files. Першим відчутним зрушенням у розвитку мережевої дипломатії стало розміщення матеріалів на офіційних сайтах дипломатичних представництв США, з часом така діяльність перетворилась у Електронний журнал Уряду США [23, с.109].

Цифрова дипломатія – один із рівнів публічної дипломатії, що водночас її доповнює і не може розглядатися відокремлено. За умови вмілого застосування її можливостей вона сприяє посиленню роботи держави на міжнародному рівні. У зв'язку з цим, наприклад Сивак Т., у своєму дослідженні, виокремлює цифрову / «Дипломатію Веб 2.0», що в цілому зосереджується на використанні цифрової платформи – інтернету та соціальних мереж [145, с. 133].

З історії відомо, що термін «віртуальна дипломатія» або «ноосферна» вперше введено в інформаційний простір в США у середині 1990-х років і пов'язаний із упровадженням концепту «м'якої сили» Найя Дж. Отже, віртуальна дипломатія – в найширшому розумінні означає таку форму

дипломатії, яка асоціюється з появою глобальних інформаційно-комунікаційних мереж. У вузькому сенсі дипломатія віртуальна охоплює прийняття рішень, координацію, комунікацію та практику закордонних справ, що здійснюються за допомогою інформаційних і комунікаційних технологій [166, с. 321]. Таким чином, можемо узагальнити, що цифрова, віртуальна, ноосферна, веб дипломатії є тотожними поняттями, оскільки вони характеризуються способом донесення інформації, а саме з допомогою інформаційно-комунікаційних систем та технологій. Відповідно, у контексті посилення ролі інформації у громадянському суспільстві, окреслюємо мережеву дипломатію та її роль в інформаційному суспільстві, коли кордони між внутрішньою і зовнішньою політикою стають менш чіткими, ступінь відкритості інформаційних джерел зростає, і вони стають доступні для використання як державними установами, так і науковцям, підприємницьким структурам та пересічними громадянами, які поступово стають самостійними акторами [166, с. 332] у взаємодії з іноземною громадськістю.

Проскурін С. стверджує, що підбір та інтенсивність новин національного телебачення дедалі більше впливають на зовнішню політику уряду [135, с. 44]. Аналіз наукової літератури свідчить, що медіадипломатія – це доведення до громадськості конкретних аспектів зовнішньополітичного курсу країни з допомогою національних ЗМІ. Розвиток медіадипломатії посвідчує інтегрованість суспільства в соціальні платформи, що сприяє миттєвій передачі та отриманню інформації, постійному її оновленню в режимі реального часу.

Дипломатія і міжнародна діяльність Верховної Ради України на сьогодні довели свою спроможність впливати на перебіг подій, пов'язаний із опором українського народу широкомасштабній агресії. Парламентська дипломатія – реалізація завдань зовнішньої політики як через офіційні (інституційні), так і менш формалізовані канали, зокрема, неформальні зв'язки між парламентами різних країн [33].

Доволі інноваційним явищем, що з'явилося в публічному управлінні є твіпломатія [156]. Цей тип комунікації є симбіозом дипломатії та соціальної мережі «твіттер», яка є найбільш поширеною за кордоном. Однак, твіпломатія в цілому вийшла за межі цієї соціальної мережі і характеризує дописи на власних офіційних сторінках не тільки політичних лідерів, а й державних установ в цілому. Хоча в цілому – це наука про використання соціальних мереж світовими лідерами, для висвітлення своєї політичної діяльності та вирішення дипломатичних завдань. Стирання комунікаційних бар'єрів, спілкування президентів, прем'єр-міністрів, міністрів, глав зовнішньополітичних та зовнішньоекономічних відомств з суспільствами призвело до руху публічної дипломатії у соціальні мережі, що сприяло появі терміну «твіпломаси». Так серед політиків-блогерів, найактивнішим твіпломатом у 2019 р. став Президент Америки Трамп Д. [163]. Варто зазначити, що цей різновид публічної дипломатії став майже одним із найбільш популярним протягом останніх років, адже більшість політиків активно публікують власні дописи у соціальних мережах, передаючи основні наративи широкій громадськості. Наприклад, Президент України у період з лютого по травень 2022 року, тобто за період російсько-української війни, за даними офіційного сайту, виступив зі зверненнями, промовами та коментарями майже 150 разів [277]. Ці звернення та інші коментарі стали відповідним контентом для наповнення офіційних сторінок у всіх соцмережах. Безумовно, це свідчить про використання твіпломатії у вирішенні воєнно-політичних завдань, що стали нині перед Україною. Зокрема, мова йде про звернення до парламентів європейських та інших демократичних держав світу, до низки міжнародних організацій та установ з метою донесення об'єктивної інформації про події в Україні, а також з метою отримання міжнародної воєнної, фінансової та гуманітарної допомоги державі та громадянам.

Також варто навести ще один різновид – громадську дипломатію, що визначається як сучасна форма міжнародної діяльності неурядових

інституцій (екологічної, правозахисної, наукової, медійної, культурно-освітньої, гуманітарної спрямованості), які включаються у міжнародні відносини як неофіційні суб'єкти впливу на політику урядових та неурядових структур зарубіжних країн [166, с. 323]. Окрім того, на думку Сухорильського П. та Місюка І., громадська дипломатія – це діяльність у межах нетрадиційної дипломатії, що здійснюється різноманітними фізичними і юридичними особами, інститутами громадянського суспільства незалежно від держави в інтересах держави, суспільства чи усього людства [154, с. 180].

За визначенням Міжнародної громадської організації «Міжнародна дипломатична місія народної дипломатії», народна дипломатія – це елемент громадського та публічного самоврядування в суспільстві, що переслідує мету вирішення мирним шляхом міждержавних негативних явищ, конфліктів, проблем [58]. Кудряченко А. у політологічному словнику зазначає: народна дипломатія – це участь народу у вирішенні питань, пов'язаних з міжнародним співробітництвом [92]. Можемо зазначити, що цей різновид громадської дипломатії також набирає актуальності останнім часом, адже будь-який громадянин будь-якої держави, маючи можливість доступу до інтернет-ресурсів, може забезпечувати інформаційну взаємодію з іншими громадянами в незалежності від їх місць перебування. Основне завдання при цьому полягає у створенні якісного контенту. Тому, в рамках громадянської (народної) дипломатії можуть бути умовні напрями: в залежності від професійної діяльності, особистих інтересів та цілей суб'єктів тощо. Однак для відповідності саме громадянській дипломатії, такий контент має бути спрямований не тільки на особисті інтереси громадянина, а, в першу чергу, на державні або суспільні інтереси.

Важливо згадати ще один з рівнів публічної дипломатії – превентивна дипломатія. Уперше вона згадується генсеком ООН Хамершельд Д. (1953-1961 рр.). Тоді ж превентивна дипломатія розглядалась як дія, що спрямована на унеможливлення руху локальних конфліктів в глобальне протистояння

двох воєнно-політичних блоків [202]. Важливо, що у випадку превентивної дипломатії потрібно відповісти на запитання: яким чином запобігти чи передбачити конфлікт.

Окремим рівнем публічної дипломатії можемо виділити парадипломатію, як особливий тип взаємодії акторів: субнаціонального та місцевого рівнів (регіонів та міст), недипломатичних представників державної влади (парламентаріїв), наукових і навчальних установ (закладів вищої освіти), громадян, що виїжджають за кордон, чи здійснюють таку діяльність всередині країни. За тлумаченням Богородецької О., парадипломатія – розширення міжрегіональних, транскордонних і прикордонних зв'язків унаслідок посилення процесів інтеграції [9, с. 126].

Адже це поняття (парадипломатія) визначається як різновид політичної комунікації, мета якої полягає у введенні, в першу чергу, регіональною (субнаціональною) владою самостійної міжнародної діяльності, з досягненням власних цілей, у сфері: політики, економіки, освіти, культури та взаємодії з іншими іноземними державами чи регіонами. Як зазначає Головка І., «завдяки парадипломатії субнаціональні регіони отримали можливість реалізувати власні амбіції на міжнародній арені, чого не могли робити до цього, через те їх дії могли розцінюватися як зазіхання на суверенні права держави, до складу яких вони включені [275, с. 24]. Останнім часом простежується розмивання кордонів у введенні зовнішньої та внутрішньої політики, а отже, можемо стверджувати, що відбувається посилення впливу на внутрішньополітичні процеси країни. Тому, наднаціональні політичні організації та транснаціональні корпорації підвищують роль міжнародних акторів у системі управління. Характеризуючи парадипломатію, слід сказати, що здебільшого це взаємодія двох суб'єктів однієї сфери діяльності. Тобто, мова йде про субнаціональних акторів, єврорегіони, міста-побратими, ЗВО-побратими тощо, а підставою для такої взаємодії є підписання відповідних угод з намірами про спільну діяльність та особливості її здійснення.

Да даними Центру публічної дипломатії Університету південної Каліфорнії, саме парадипломатія стане провідною у відновленні післявоєних міст України. Діяльність цього виду дипломатії буде спрямована на відновлення громадянського суспільства. Відтак, міста-побратими повинні сприяти налагодженню комунікації між людьми та розбудові території.

Економічна дипломатія – визначається як формування сприятливих умов для доступу і просування вітчизняних товарів і послуг на зовнішні ринки, захист національних стратегічних і економічних інтересів держави за кордоном, а також сприяння засобами і методами цієї дипломатії соціально-економічному розвитку країни, підвищенню її конкурентоспроможності у світі, забезпечення її національної та економічної безпеки [185]. В цьому аспекті наголошуємо на корпоративній дипломатії, коли питання, що знаходяться у площині економічної дипломатії вирішуються системно, організовано та довгостроково великими корпораціями (зазвичай транснаціональними компаніями), самостійно або через об'єднання (асоціації, союзи тощо). Отже, причиною виникнення такого виду дипломатії став розвиток зовнішньополітичної діяльності, відкриття ринків вільної торгівлі, а як наслідок зростання конкуренції та товарообігу.

Глибоке взаєморозуміння спільнот можливе в культурі через стимулювання спільного інтересу до мови, літератури чи мистецтва. Саме тому важливе значення має ще один вид публічної дипломатії, а саме культурної, який визначається як «комплекс дій, спрямований на здійснення обміну ідеями, інформацією, цінностями, традиціями, віртуальними та іншими аспектами культури з метою сприяння міжкультурному взаєморозумінню» [16]. Культурна дипломатія розуміється як політика стосовно певних сфер культурної діяльності держав і міжнародних організацій у контексті зовнішньополітичних дій і ситуацій; свідома постановка політиками та дипломатами культурних завдань та цілей, коли культура виступає вищим змістом зовнішньої політики [166].

Американський дослідник Каммінгс М. – один із перших, хто

запропонував розглядати поняття «культурної дипломатії». Так, культурна дипломатія – це обмін ідеями, інформацією, цінностями, системами, традиціями, переконаннями й іншими аспектами культури з метою сприяння розвитку взаєморозуміння [217]. Якщо Каммінгс М. розглядає культурну дипломатію в площині публічного управління, то українська експертка Розумна О. під культурною дипломатією розуміє сукупність прийомів, методів і практичних заходів, що їх розробляють і реалізують органи зовнішніх відносин і/або інші уповноважені на те державні органи, які підтримують дипломатичну діяльність держави трансляцією зразків національної культури на зарубіжну аудиторію [139].

Спорт, як елемент культури – це засіб нарощування додаткової комунікації, з метою стирання кордонів та посилення міжкультурного діалогу людей усього світу. Феномен спортивної дипломатії досліджували зарубіжні науковці Боголюбова Н. та Ніколаєва Ю.. Згідно їх визначення, спортивна дипломатія – це ряд формальних і неформальних дій держави, її дипломатичних представництв, спортивних представників, спортсменів і тренерів для досягнення цілей зовнішньої політики через спорт і спортивні змагання [8].

Доведено, що одним із компонентів концепції «м'якої сили», розробленої Наєм Дж. у середині 1990-х років є розвиток іміджевої дипломатії [229]. Імідж та бренд – синонімічні поняття, що використовуються країнами для формування позитивного сприйняття країни у міжнародній політичній спільноті. У результаті дослідження з'ясовано, що іміджева та культурна дипломатія взаємопов'язані в площині реалізації покладених на них завдань. Так, культурна дипломатія реалізовується через кіно, музику, хореографічне чи театральне мистецтво, у той час, як іміджева – через діяльність та поширення у світі відомих брендів товарів або діяльність компаній. Беззаперечно, функціонування цих рівнів публічної дипломатії формують бренд нації, слугують її ідентифікатором у світі.

Можемо говорити про завершення існування біполярного світу ХХ ст., адже сучасне ХХІ ст. характеризується утвердженням багатостороннього характеру дипломатії – це щоразу ставить нам нові та важчі запитання щодо світової міжнародної моделі безпеки. У результаті, сформований новий напрям – багатостороння дипломатія, має не лише теоретичне, а й практично обґрунтоване навантаження: не випадково один із департаментів МЗС України називається Департамент міжнародних організацій МЗС України [46], що є релевантною назвою відповідних підрозділів практично усіх світових зовнішньополітичних служб.

Швидкими темпами зросла роль і «воєнної / військової дипломатії», зокрема і в аспекті України, як потреба заявити про себе в більш гучнішому ключі впливу. Зокрема в умовах воєнного протистояння із Російською Федерацією, активна повномасштабна фаза якого почалась із 24 лютого 2022 року. Військова дипломатія трактується як організаційно воєнно-політичний інструмент реалізації зовнішньополітичного курсу держави, сукупність методів і прийомів досягнення воєнно-політичних цілей, механізм відносин між суверенними державами на рівні їхніх збройних сил, оснований на взаємному обміні аташе з питань оборони, військовими, військово-морськими і військово-повітряними аташе [59, с. 51].

Під час аналізу складових стратегічних комунікацій ми виокремили окрім публічної дипломатії ще один компонент, що стосується винятково воєнної сфери – воєнні заходи на підтримку публічної дипломатії. Також ми можемо наголосити на ще одному підвиді – публічна дипломатія на підтримку воєнно-політичних дій або воєнна дипломатія. Такий різновид публічної дипломатії став можливим на підставі практичного використання цього інструменту взаємодії з міжнародними та зарубіжними спільнотами з метою отримання воєнної, фінансової, політичної підтримки і допомоги у протистоянні з Російською федерацією. Адже починаючи з 24 лютого 2022 року українцями було використано майже увесь доступний арсенал можливостей для того, що заручитися підтримкою, отримати допомогу та

засудити дії країни-агресора. При цьому, варто зазначити, що всі заходи публічної дипломатії відбувались в умовах не тільки воєнного протистояння, а й інформаційного, тобто пропаганди та антиукраїнських наративів.

За умови, коли політичний вектор спрямований на зниження напруженості в умовах конфлікту та / або кризи, тоді можемо говорити про «антикризову дипломатія». Поруч із цим, зауважимо, що запобігати розвитку конфліктних ситуацій покликана «превентивна дипломатія», про яку згадували раніше. Наприклад, Бутрос Б. охарактеризував її, як сукупність дій, що спрямовані на попередження виникнення суперечок між сторонами, недопущення переростання існуючих суперечок в конфлікти і обмеження масштабів конфліктів після їх виникнення [57].

Таким чином, базуючись на аналізі вищенаведених досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців та узагальнюючи їх, можемо навести додатково такі види (рівні) публічної дипломатії, що реалізуються:

- через контроль зі сторони громадськості – офіційна дипломатія;
- через взаємодію двох суб'єктів однієї сфери діяльності – парадипломатія;
- через інтернет – цифрова дипломатія;
- через соцмережі, як підвид цифрової дипломатії – твіпломатія (або персональна дипломатія політичних лідерів);
- через зовнішні ринки – економічна дипломатія;
- через великі корпорації – корпоративна дипломатія;
- з метою вжиття запобіжних заходів – превентивна дипломатія.
- з метою формування позитивного сприйняття – іміджева дипломатія або державний брендінг.
- через міжкультурний спортивний діалог – спортивна дипломатія;
- через неурядові інституції – громадська дипломатія (дипломатія неополітик);
- через публічне самоврядування – народна дипломатія;
- через освіту, науку – освітня дипломатія;

- через міжнародну модель безпеки – багатостороння дипломатія;
- через збройну / військову підтримку – воєнна / військова дипломатія;
- з метою зниження напруженості – антикризова дипломатія.

Наведений перелік різновидів публічної дипломатії підтверджує нашу тезу про стрімке їх збільшення, тому ми пропонуємо їх класифікувати за чотирма способами: сферою, суб'єктом, способом та метою взаємодії на міжнародному рівні (табл. 1.2). Поява таких видів публічної як електронна, цифрова, віртуальна, дипломатії та твіпломатія стала можливою в результаті використання веб- та інформаційно-комунікаційних технологій. Деякі дослідники пропонують узагальнено назвати «дипломатія Веб 2.0». Сутність такої дипломатії полягає в швидкій, оперативній подачі інформації та оперативному реагуванні на події з можливістю їх підтвердити чи спростувати. Варто також зазначити, що таким видам дипломатії суттєву загрозу становлять кібернетичні атаки. Тому у процесі їх застосування важливе значення набуває кібербезпека, як різновид інформаційної безпеки.

Таблиця 1.2. Класифікація видів публічної дипломатії

<i>Сфера взаємодії</i>	<i>Суб'єкт взаємодії</i>	<i>Спосіб взаємодії</i>	<i>Мета взаємодії</i>
Економічна дипломатія	Парадипломатія	Електронна / мережева дипломатія	Антикризова дипломатія
Культурна дипломатія	Громадянська дипломатія	Цифрова дипломатія	Превентивна дипломатія
Спортивна дипломатія	Народна дипломатія	Медіадипломатія	Іміджева дипломатія / брендинг нації
Освітня дипломатія	Дипломатія неополітик	Твіпломатія	
Наукова дипломатія	Багатостороння дипломатія	Ноосферна/ віртуальна дипломатія	
Військова дипломатія	Корпоративна дипломатія		
Парламентська дипломатія			

* Джерело: розроблено автором

Також варто наголосити, що у дисертаційному дослідженні ми послуговуємось узагальненим терміном публічна дипломатія на позначення всіх видів, рівнів і форм інформаційно-комунікаційної взаємодії на міжнародному рівні. Тобто, поняття «публічна дипломатія» ми визначаємо як родове, що об'єднує і характеризує його як різноманітність способів донесення інформації до зарубіжної громадськості.

Щоб відповідати сучасним реаліям, багатогранність дипломатії стає все більш популярним напрямком на міжнародній арені. Використання симбіозу співпраці державних та недержавних акторів – одна з ключових ознак публічної дипломатії у сфері публічного управління. З наукової точки зору, подібна «новизна» полягає у вмінні поєднання, окрім теоретичних аспектів для дослідження, являє також ще й практичну цінність, що спрямована на досягнення поставленою державою стратегічних цілей, особливо в умовах сучасного стрімко розвиваючого світу.

Отже, наступним етапом нашого дослідження має стати визначення та обґрунтування інституційно-організаційного ландшафту у забезпеченні здійснення публічної дипломатії в Україні. Зокрема, детального аналізу потребує визначення державних та недержавних суб'єктів публічної дипломатії, нормативно-правове закріплення такої діяльності в Україні та інші аспекти практичного застосування цього інструменту реалізації зовнішньо-політичних цілей держави.

Висновки до розділу 1

1. У результаті аналітичного огляду джерельної бази встановлено, що публічна дипломатія є одним з напрямів зовнішньополітичної діяльності держави. Обґрунтовано етапи розвитку публічної дипломатії: I період – до 1946 року; II період – 1946-2000 роки; III період – з 2001 року. З'ясовано, що публічна дипломатія в сучасному її розумінні виникла у 1946 році та стала

одним із методів ведення «холодної війни». З офіційною появою стратегічних комунікацій, після подій 11 вересня 2001 року у США, почався новий етап публічної дипломатії, зокрема прийнято її вважати одним із компонентів стратегічних комунікацій. На рівні офіційних установ США у 2004 році затверджено офіційне визначення терміну публічна дипломатія, яка визначена як програми, що фінансуються урядом для інформування чи впливу на громадську думку в інших країнах.

2. З'ясовано, що з 2001 року активізувалась увага вітчизняних і зарубіжних науковців до з'ясування сутності та змісту нової публічної дипломатії, особливостей її застосування як у сфері безпеки й оборони, так і з метою формування сприятливого міжнародного середовища та реалізації зовнішньо- політичних, економічних, культурних тощо цілей. Провідну науково-аналітичну роль у розвитку концепції стратегічних комунікацій і публічної дипломатії, яка є їх основою, відіграв аналітичний центр RAND Corporation, що надає консультативно-експертні послуги урядовим структурам США та НАТО, зокрема з питань нових технологій, методик та інструментів використання публічної дипломатії у досягненні зовнішньополітичних цілей. Аналіз наукових джерел засвідчив, що найбільшого рівня розвитку публічна дипломатія набула у дослідженнях зарубіжних авторів. В Україні увага наукової спільноти до публічної дипломатії активізувалась з 2014 року. У вітчизняних дослідженнях публічна дипломатія найбільшого розвитку набула в контексті політичних наук. У галузі публічного управління та адміністрування відсутні системні комплексні дослідження, де б предметом була публічна дипломатія в цілому, а також окремі аспекти її практичного використання за організаційно-функціонального забезпечення. Встановлено, що наукові дослідження з публічної дипломатії для України є актуальними та доречними в контексті воєнних протистоянь з Російською Федерацією, що перейшли в активну фазу у лютому 2022 року.

3. Публічну дипломатію обґрунтовано як компонент стратегічних комунікацій. Визначено сутність, зміст та основні характеристики стратегічних комунікацій, зокрема встановлено, що це скоординоване і належне використання комунікативних можливостей держави – публічної дипломатії, зв'язків із громадськістю, військових зв'язків, інформаційних та психологічних операцій, заходів, спрямованих на просування цілей держави. Обґрунтовано, що здійснення стратегічних комунікацій у дипломатичній сфері можливе завдяки публічній дипломатії. Встановлено, що публічна дипломатія є одним із 17 компонентів стратегічних комунікацій та проявляється; у класичній «публічній дипломатії», тобто інтеракції із зарубіжними групами суспільств з метою досягнення зовнішньополітичних державних цілей; у такому компоненті як «воєнні заходи на підтримку публічної дипломатії», що проявляється у миротворчих воєнних заходах військовослужбовців. Запропоновано ще один компонент – публічна дипломатія на підтримку воєнно-політичних дій, що проявляється у використанні інструментів публічної дипломатії для вирішення конкретних воєнних завдань, зокрема заручення зовнішньою підтримкою з метою впливу на країну-агресора, отримання фінансової та воєнної допомоги тощо.

4. У результаті аналізу наукових підходів до визначення поняття «публічна дипломатія» встановлено, що дослідники розкривають цей термін через такі родові поняття як метод, механізм, інструмент, засіб, процес, діяльність, здійснення заходів, фінансування державних програм, а також як компонент стратегічних комунікацій. Шляхом детального аналізу термінів «дипломатія» і «публічний» запропоновано класичне визначення терміну публічна дипломатія – офіційна діяльність із реалізації програм зовнішньої політики держави щодо захисту її прав та інтересів за кордоном за участі не тільки спеціально уповноважених державних установ, а й громадськості та суспільства у всіх його формах.

5. Запропоновано авторське визначення терміну «нова публічна дипломатія» в державному управлінні, яке пропонується розглядати через

призму концепції «м'якої / розумної сили». Зокрема, обґрунтовано, що нова публічна дипломатія – це стратегічна діяльність державних (органів державної влади, а також державних установ і організацій) та недержавних (органів місцевого самоврядування, представників інститутів громадянського суспільства, територіальних громад, наукової спільноти, бізнес-середовища, а також представників культури, мистецтва освіти тощо) суб'єктів публічного управління, що націлена на реалізацію зовнішньої державної політики і просування національних інтересів і цінностей в іншій країні з метою забезпечення та підтримки позитивної репутації держави на міжнародному рівні. Нова публічна дипломатія є багаторівневою та різноманітною, що проявляється у засобах та способах її здійснення.

6. На підставі аналізу наукових джерел визначено різновиди нової публічної дипломатії та запропонованої їх класифікацію за 4 аспектами: сфера, спосіб, суб'єкт та мета взаємодії. За сферою взаємодії існують такі види публічної дипломатії як: економічна, культурна, спортивна, освітня, наукова, військова / воєнна. За способом взаємодії – електронна / мережева, цифрова, ноосферна (віртуальна), медіа – та твіпломатія. За суб'єктом взаємодії – громадянська, народна, неополітик, багатостороння, корпоративна та парадипломатія. За метою взаємодії – антикризова, превентивна та іміджева. Обґрунтовано, що термін «публічна дипломатія» слугує на позначення всіх її різновидів як родове поняття. Синонімічним до цього поняття також є термін «громадська дипломатія».

Основні результати першого розділу дисертаційного дослідження опубліковано у працях [65; 68; 69; 72; 76; 78].

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ УКРАЇНИ

2.1. Нормативно-правове забезпечення публічної дипломатії в Україні

Для України феномен публічної дипломатії виник нещодавно у порівнянні з іншими державами. Як ми зазначали вище, публічна дипломатія в Україні почала свій розвиток після ухвалення у 2018 році з Доктрини інформаційної безпеки, де було вперше на офіційному рівні закріплено термін «стратегічні комунікації», а публічна дипломатія – одним із їх компонентів. У вітчизняній науці це явище стало предметом досліджень починаючи із 2008 року. Отже, як бачимо, для України і в науковому плані, і в прикладному – феномен публічної дипломатії ще недостатньо розкритий, а зарубіжні наукові дослідження за цією тематикою потребують суттєвого наукового обґрунтування та адаптація до сучасних українських реалій і наявність інституційних, організаційних спроможностей держави та відповідного нормативно-правового забезпечення у здійсненні такої діяльності.

Відповідно предметом цього розділу мають стати саме ці питання. Тобто, аналіз стану забезпечення публічної дипломатії на рівні держави з метою виявлення прогалин та розробки науково-обґрунтованих практичних пропозицій для належного рівня організаційно-функціонального забезпечення такого виду діяльності усіма суб'єктами публічного управління в Україні.

Різноманітність цілей публічної дипломатії прозоро відслідковується на міжнародній арені та зовнішньополітичному просторі. Широкий спектр цілей у контексті заходів публічної дипломатії із залученням міжнародних

акторів спостерігається у США, Великобританії, Франції. З'ясовано, що будь-яка зовнішньополітична ініціатива повинна підкріплюватися заходами публічної дипломатії. Натомість, інші держави зосереджуються на окремих, чітко визначених завданнях, проводячи/здійснюючи свій вплив на іноземні аудиторії. Базуючись на теорії та кращих світових практиках, публічну дипломатію країн, опираючись на сучасну політичну картину світу, спробуємо окреслити загальні цілі подібної діяльності, характерні сучасним міжнародним акторам.

Фіксуємо, що першочергове призначення публічної дипломатії – інформування іноземної аудиторії про власну країну, її соціальне, культурне та політичне життя, традиції та сприяння доступу до визначених інформаційних джерел [276, с. 9]. Пояснюємо, що це в свою чергу, дозволяє закріпити власні позиції в інформаційному просторі за межами території і закласти підвалини для досягнення стратегічно важливих цілей, у тому числі таких, що сприятимуть формуванню позитивного іміджу держави. Адже, саме брендинг та, що більш важливо, репутація держави передбачає розробку складніших механізмів упровадження та застосування спектра засобів для досягнення поставленої мети, проте односторонність впливу, тобто використання т.з. монологової моделі комунікації, теж варто застосовувати.

Загалом, можемо зазначити, що публічна дипломатія в Україні не є повністю інституціолізованою сферою. Адже як свідчить досвід низки зарубіжних країн, інституціолізована публічна дипломатія має об'єктивний характер, оскільки функціонує за певними усталеними правилами, принципами і законами. Вони включають соціально-економічні, культурні, традиційні, прагматичні та інші аспекти комунікації, опис яких не має можливості бути жорстко формалізовано. Упродовж останніх років в Україні активізовано діяльність щодо організаційно-функціонального забезпечення публічної дипломатії, у тому числі і з урахуванням позитивного досвіду інших країн, які активно використовують таких інструмент.

Також варто вказати на основні передумови для запровадження публічної дипломатії як одного із найбільш дієвих засобів у досягненні зовнішньополітичних цілей держави. Нами вже було зазначено, що увага і науковців, і практиків була повернута до цього інструменту після воєнної агресії та інформаційної інтервенції Російської Федерації у 2014 році. Саме пошук найбільш дієвих інструментів у протистоянні не тільки у воєнному, а й інформаційно-комунікаційному аспектах, а також вдалий досвід інших держав, повернув увагу до стратегічних комунікацій та до публічної дипломатії, що має більш вагоме значення для досягнення цілей на міжнародному рівні.

Аналізуючи передумови інституціоналізації стратегічних комунікацій у системі публічного України, Сивак Т. наводить такі: *безпекові, ціннісно-ідеологічні, нормативно-правові та потреба суспільства у забезпеченні ефективного стратегічного управління* [145, с. 204-205]. В контексті того, що в Україні публічна дипломатія стала об'єктом дослідження уже на третьому етапі розвитку публічної дипломатії у світовій науці, тобто з моменту, коли публічна дипломатія стала розглядатись як компонент стратегічних комунікацій, вважаємо доречним взяти до уваги ці передумови і до публічної дипломатії. Детально охарактеризуємо їх з акцентом саме на публічну дипломатію.

Безпекові передумови, які є найбільш значущими в контексті сучасний подій в Україні, характеризують необхідність застосування дієвих інформаційно-комунікаційних технологій протидії зовнішнім інформаційним впливам (інтервенціям) на національний інформаційний простір. Тобто, є нагальна потреба в убезпеченні масової свідомості українських громадян шляхом протидії ворожій пропаганді, антиукраїнським наративам, фейкам тощо, які активно поширює держава агресор з метою досягнення власних зовнішньополітичних цілей на території України.

Ціннісно ідеологічні передумови. Вони визначають необхідність формування в Україні інформаційної, загальнонаціональної самоідентичності

суспільства, тобто об'єднання української нації довкола національної ідеї, спільної стратегічної мети розвитку держави з метою збереження культурної та політичної нації. Тобто, такі передумови є важливими як для забезпечення стратегічного розвитку держави, так я для об'єднання громадян України у протистоянні агресору.

Нормативно-правові передумови. Такі передумови визначаються необхідністю подальшого нормативного та інституційно-організаційного і функціонального забезпечення публічної дипломатії в Україні. Зокрема, мова йде про те, що у низці державних стратегічних документів визначено необхідність виконання завдання з питань розвитку спроможностей органів влади у здійсненні стратегічних комунікацій та публічної дипломатії. Тобто, мова йде про створення нових державних структур з питань публічної дипломатії, або наділення відповідними функціональними повноваженнями уже існуючі структури, розробку відповідно методичного забезпечення, наявність відповідної стратегії публічної дипломатії тощо.

Потреба суспільства у функціонуванні ефективного стратегічного управління в Україні, як одна з передумов запровадження публічної дипломатії, передбачає залучення громадян до розробки публічної політики держави та визначенні стратегічних цілей. Адже за наявності чіткої стратегії розвитку, ефективного стратегічного прогнозування, планування та управління на рівні держави дасть змогу усім суб'єктам публічного управління демонструвати когерентні активності та сприяти спільному досягненню стратегічних цілей на своєму рівні відповідальності та відповідно до своєї сфери функціонування.

На підставі цих характеристик, можемо зазначити, що публічна дипломатія, як і стратегічні комунікації, наразі в Україні перебувають на етапі передінституціональному. Цей етап інституціоналізації передбачає усвідомлення потреби та формулювання цілей, умов і можливостей для їх задоволення і досягнення. Наступним етапом інституціоналізації є формування та розвиток необхідних організаційних структур та прийняття

відповідних рішень, норма, правил, процедур і регламентів діяльності у сфері публічної дипломатії в Україні.

Отже, як бачимо із наведеного переліку передумов, в Україні дійсно є нагальна потреба у використанні публічної дипломатії, яка повинна мати відповідне організаційне та нормативне забезпечення. З цією метою проаналізуємо стан організаційно-правового забезпечення публічної дипломатії у державному управлінні України.

Оскільки публічна дипломатія в Україні перебуває на етапі становлення, наразі можемо говорити про окремі аспекти використання її в конкретних випадках, то організаційне і нормативне забезпечення тісно пов'язані між собою. Отже, з метою виявлення стану інституційно-організаційного та нормативно-правового забезпечення публічної дипломатії в Україні можемо запропонувати такий алгоритм: *концептуальні засади публічної дипломатії, інституційні умови її функціонування, режимне регулювання взаємовідносин у сфері публічної дипломатії, а також інструктивно-методична регламентація суб'єктів публічного управління у сфері публічної дипломатії.*

Передусім, варто звернути увагу на нормативно-правове забезпечення функціонування в Україні сфери комунікацій. Оскільки публічна дипломатія, в першу чергу послуговується можливостями інформаційної і комунікаційної сфер, станом їх розвитку, а також спроможністю органів влади для їх використання. Отже, в Україні станом на сьогодні сфера комунікацій представлена єдиним нормативно-правовим актом – Концепцією Закону України «Про основні засади державної комунікативної політики», схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13.01.2010 р. № 85-р. У вказаній концепції зазначено, що окремі питання налагодження комунікації між органами державної влади, місцевого самоврядування зі ЗМІ і громадськістю визначаються законами України, що регулюють інформаційну сферу [119].

Однак, можемо зазначити, що інформаційна сфера в основному зосереджена на питаннях доступу до інформації, публічності та прозорості діяльності органів публічного управління, однак мало питань приділено саме способам та можливості передачі інформації, розвитку комунікаційних каналів тощо, що є питанням саме комунікаційної сфери. На цьому також наголошували автори зазначеної Концепції, які ще під час її представлення у 2010 р. визнали низький рівень правового врегулювання з налагодження ефективної комунікації між органами влади з громадськістю та ЗМІ. Автори стверджують, що запропоноване правове регулювання комунікаційних відносин не повною мірою відповідають рівню розвитку сучасного українського суспільства, а також світовим тенденціям у цій сфері.

Відповідно, можемо зробити висновок про доцільність ухвалення Закону України «Про основні засади державної комунікаційної політики України», де мають бути чітко зафіксовано сутність комунікаційної політики держави, основних суб'єктів її формування та реалізації, особливості її забезпечення та розвитку. Такий Закон, на нашу думку, дав би поштовх до розвитку не тільки публічної дипломатії та стратегічних комунікацій в цілому, а й дав би можливість вивести комунікації із допоміжної функції державного управління, а наділив би їх однією із основних функцій – управління за допомогою комунікації.

Адже розвиток України, як європейської демократичної держави, є неможливим без ефективного функціонування двох взаємопов'язаних чинників – взаємодії інститутів громадянського суспільства і влади, що є гарантією усіх демократичних перетворень. Ці аспекти у державі закріплюються на рівні окремих концептуальних засад розвитку. Відповідно, можемо зазначити, що своєрідним поступом до розвитку в тому числі публічної дипломатії стало підписання Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. Зокрема, в гл. 14 зазначено, що «Інформаційне суспільство» передбачає здійснення комплексу заходів щодо розвитку інформаційного суспільства, поліпшення інформаційної безпеки та

покращення комунікацій з громадськістю і бізнес-структурами» [164]. На нашу думку, це твердження є концептуальною основою до розвитку демократичних процесів у державі та регулювання інформаційно-комунікаційних відносин між усіма суб'єктами публічного управління. Саме ці норми Угоди повинні знайти свої відображення у запропонованому нами вище законі «Про основні засади державної комунікаційної політики України».

Більш чіткого закріплення необхідність здійснення публічної дипломатії було здійснено у Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», де було зазначено одним із векторів руху – розробка програми створення бренду «Україна» як для внутрішнього суспільства (громадян України), так і для громадян інших держав. Зокрема, 10-ий пріоритет фіксує, що «програма популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі фокусуватиметься на забезпеченні інституційної спроможності для здійснення міжнародних стратегічних комунікацій» [129]. Отже, цілком офіційно можемо вважати, що саме цей пріоритет Стратегії закладає концептуальне підґрунтя для розвитку публічної дипломатії в Україні. Адже досягнення запланованих цілей є неможливим без використання всього арсеналу публічної дипломатії та інших компонентів стратегічних комунікацій.

Безпековий акцент у використанні публічної дипломатії було закріплено Воєнною доктриною України, яка була схвалена Указом Президента України від 24.09.2015 р. № 555/2015 [125]. Зокрема, в доктрині було затверджено публічну дипломатію як компонент стратегічних комунікацій, однією з цілей яких є кризове реагування на воєнні загрози з метою недопущення ескалації воєнних конфліктів. Тобто, Воєнною доктриною фактично було легалізовано публічну дипломатію як інструмент протидії інформаційним інтервенціям в умовах гібридних воєн, а також важливий компонент інформаційної безпеки держави, зокрема сектору безпеки і оборони.

Окремо варто відзначити Стратегію кібербезпеки України, що була ухвалена у 2016 році. Стратегією було передбачено створення національної системи кібернетичної безпеки, посилення спроможностей суб'єктів сектору безпеки та оборони для забезпечення ефективної боротьби з кіберзагрозами та кібезрахистом державних електронних інформаційних ресурсів, інформації та інформаційної інфраструктури України [126]. І хоч згадана Стратегія не має прямого відношення до публічної дипломатії, однак цифрова, електронна дипломатія та твіпломатія, як різновиди публічної дипломатії здійснюють у віртуально-цифровому просторі, де важливе значення має саме належний рівень кіберзахисту. Тому, можемо вважати, що зазначеною Стратегією створюється можливість для здійснення таких різновидів публічної дипломатії в Україні.

У 2016 році Кабінетом Міністрів України було ухвалено Концепцію реформування урядових комунікацій, де було визначено структуру управління урядовими комунікаціями, комунікаційними програмами та функції Урядового офісу з комунікацій [52]. Власне, цією Концепцією було формалізовано один із принципів – наявність єдиного управлінського і координуючого центру з метою створення «політики одного голосу» на рівні державного управління. Також, варто зазначити, що в цьому документі фактично було легалізовано, що однією із форм досягнення комунікаційних цілей мають стати окремі комунікаційні програми (комунікаційні стратегії, кампанії), тобто окремі проєкти, спрямовані на досягнення цілей у національному інформаційно-комунікаційному просторі.

Вагомим документом для розвитку безпосередньо публічної дипломатії в Україні стала Концепція популяризації України у світі та просування інтересів у світовому інформаційному просторі, що була ухвалена у 2016 році. У вказаній Концепції було зафіксовано основні цілі публічної дипломатії, зокрема зазначено на основних її завданнях:

- популяризація України у світових інформаційних ресурсах та національних інформаційних ресурсах іноземних держав;

- формування позитивного іміджу України шляхом висвітлення об'єктивної інформації про конкурентні переваги, сильні сторони, вагомі досягнення на світовій арені, широкі перспективи співпраці міжнародної спільноти з Україною;

- забезпечення на міжвідомчому рівні постійної оперативної та скоординованої діяльності з підготовки і поширення у світовому інформаційному просторі правдивої та об'єктивної інформації про Україну, зокрема окремі її регіони [130].

Власне, зазначеною Концепцією було визначено необхідність застосування майже усіх різновидів публічної дипломатії, зокрема: культурної, наукової, освітньої, економічної, воєнної, громадської тощо. Суттєвим недоліком, на наш погляд, стало те, що Концепцією не було визначено основних суб'єктів, що мають відповідати за досягнення її результатів. Було вказано тільки, що терміни виконання і відповідальні виконавці будуть визначені у плані заходів із реалізації Концепції.

Планом заходів із реалізації Концепції [107], що був ухвалений у 2017 році, було визначено такі відповідальні за виконання органи державного управління як: Міністерство інформаційної політики, Міністерство економічного розвитку, Міністерство освіти і науки, Міністерство закордонних справ, Міністерство культури, Національне агентство з питань державної служби, Міністерство охорони здоров'я, Міністерство оборони, Міністерство інфраструктури, публічне акціонерне товариство «Національна суспільна телерадіокомпанія України» та низка державних установ (Український інститут книги, Український державний центр міжнародної освіти, Національний інформаційний центр академічної мобільності тощо). Таким чином, можемо зазначити, що вказані центральні органи виконавчої влади та окремі державні установи було визнано суб'єктами публічної дипломатії в Україні. Однак, розпорошеність відповідальних органів та відсутність єдиного контролюючого і координуючого центру з питань реалізації зазначеної Концепції і плану заходів не дали змоги їх втілити і

відповідно досягти запланованих цілей. Також негативно на цьому позначилось і те, що план заходів було ухвалено тільки на 2017 рік.

Наступним важливим стратегічним документом, що закладає концептуальне підґрунтя для розвитку і використання публічної дипломатії в Україні є Доктрина інформаційної безпеки України, ухвалена 2017 року [127]. Саме зазначеною доктриною було заявлено про необхідність розвитку системи стратегічних комунікацій, задекларовано необхідність розробки стратегічного національного наративу і його імплементація у відповідних інформаційних, культурних, наукових, освітніх продуктах.

Вказана доктрина є знаковою для розвитку публічної дипломатії, оскільки в ній було закріплено основних суб'єктів державного управління, що мають відповідні повноваження. Так, за Міністерством інформаційної політики України закріплено повноваження із розробки наративів та контролювання його імплементації в національних інформаційних продуктах, розробку бренду «Україна» та ін. Також, до повноважень Міністерства закордонних справ України було віднесено завдання з формування та реалізації стратегії публічної та культурної дипломатії. Таким чином, можемо вважати, що саме ці центральні органи виконавчої влади стали основними суб'єктами публічної дипломатії в Україні.

У 2017 році Міністерством оборони України було розроблено та ухвалено Концепцію стратегічних комунікацій, якою було передбачено необхідність впровадження системи стратегічних комунікацій, визначено основні принципи діяльності у цій сфері, встановлено суб'єктів стратегічних комунікацій у сфері безпеки і оборони, а також основну її організаційно-функціональну структуру із своєрідним центром – Координаційною групою зі стратегічних комунікацій під порядкуванням Міністра оборони [104]. Таким чином, запропонована Концепція стала основоположною для моделювання та розвитку всієї системи стратегічних комунікацій (тобто всіх її компонентів) хоча на рівні окремого сегменту державного управління – безпеки і оборони.

Розглядаючи концептуальне забезпечення публічної дипломатії в Україні, варто згадати про Стратегію реформування державного управління України на період до 2021 року [29], де одним із пріоритетів було зазначено комунікаційний супровід реформи державного управління за допомогою стратегічних комунікацій, а в рамках виконання завдань Угоди про асоціацію з ЄС, виникала потреба в інформуванні міжнародних партнерів України у досягнень цілей цієї стратегії, відповідно виникала потреба із використання публічної дипломатії. Зрештою, у 2018 році було розроблено проєкт Комунікаційної стратегії реформи державного управління України [50], де однією із цілей було визначено необхідність забезпечення якісного та чіткого розуміння суті, послідовності, результатів та очікуваних позитивних впливів реформи громадськістю та зарубіжними стейкхолдерами.

У Пріоритетному плані дій Уряду на 2019 рік [91] було визначено одним із пріоритетів – побудова дієвої й ефективної системи стратегічних комунікацій в Україні. У Річній національній програмі під егідою Комісії Україна – НАТО на 2019 рік [138] було передбачено до 2020 року забезпечити розвиток публічної дипломатії в Україні, а також розробити та забезпечити систему підготовки фахівців у цій сфері.

Окремі завдання для органів влади у сфері публічної дипломатії було визначено Стратегією комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018-2021 роки [114]. Мова йде про підвищення рівня поінформованості про європейські цінності та стандарти, протидію дезінформації, спрямованої на дискредитацію відносин України з ЄС та майбутнього членства України в ЄС. Низка заходів в рамках публічної дипломатії була визначена і у Концепції вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки [113], зокрема з питань протидії дезінформації, спрямованої на дискредитацію НАТО та відносин України з НАТО.

Важливе значення для розвитку публічної дипломатії мала Державна програма співпраці із закордонними українцями на період до 2020 року.

Програмою передбачалося налагодження взаємодії із українською діаспорою, як однією із цільових аудиторій, з метою досягнення відповідних зовнішньополітичних цілей України. Програмою було визначено необхідність «використання потенціалу української діаспори для формування позитивного іміджу України у світі, просування економічних інтересів нашої держави, утворення груп, що сприяють реалізації інтересів нашої держави за кордоном, популяризації української мови та культури, забезпечення всебічної практичної підтримки органами влади країн проживання закордонних українців подальшої інтеграції України до європейської спільноти» [27].

У 2021 року Кабінетом міністрів України було затверджено Національну економічну стратегію на період до 2030 року. Зокрема зазначено, що з метою покращення іміджу українських виробників необхідним є регулярне проведення інформаційних та промоційних кампаній з просування українського бренду експортних товарів і послуг на зовнішні ринки в рамках публічної дипломатії [81]. Вказаною стратегією також було визначено необхідність створення умов для навчання топ-політиків, дипломатів та бізнесменів з питань управління репутацією країни.

Також у 2021 році Міністерством закордонних справ було презентовано затверджену Стратегію публічної дипломатії 2021-2025 [151], яка, по суті, є першим документом в Україні. У стратегії зафіксовано основні поняття, зокрема вказано на те, що публічна дипломатія є невід'ємною частиною стратегічних комунікацій держави. Вона розглядається як система заходів, за допомогою яких держава комунікує з громадськістю інших держав та впливає на формування суспільної думки населення інших країн для просування своїх національних інтересів і реалізації зовнішньополітичних цілей.

Інструменти публічної дипломатії дають змогу значно розширити охоплення аудиторії, будувати нові партнерства, залучати представників сфер, що перебувають за межами сфери впливу офіційних органів влади

(неурядових організацій, бізнесу, аналітичних центрів, освітніх установ, молоді, лідерів суспільної думки та окремих громадян) [151, с. 9]. Також, у стратегії визначено 7 основних видів (напрямів) публічної дипломатії, на яких ставиться акцент МЗС: культурна, економічна, цифрова, експертна, кулінарна, науково-освітня та спортивна дипломатії. Саме за цими напрямами у стратегії передбачено низку заходів для розвитку публічної дипломатії в цілому.

Отже, як видно із проведеного аналізу нормативно-правових актів та документів стратегічного розвитку, який ми проводили за концептуальним напрямом забезпечення публічної дипломатії в Україні, низкою державних документів, стратегій, доктрин, концепцій та міжнародних угод було визначено необхідність здійснення заходів в рамках публічної дипломатії, а також запропоновано низку органів влади, до функцій яких було внесено відповідні повноваження в цій сфері.

Наступним етапом нашого дослідження має стати *аналіз інституційних умов розвитку публічної дипломатії* в Україні. З цією метою візьмемо до уваги нормативно-правові акти, якими передбачається розвиток мережі функціональних органів влади та організацій із питань публічної дипломатії.

У 2015 році було створено Міністерство інформаційної політики України, основним завданням якого стало забезпечення формування та реалізація державної політики у сферах інформаційного суверенітету України й інформаційної безпеки, а також забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері державного іномовлення тощо [89]. Однак у вересні 2019 року воно було реорганізоване, а повноваження було передано до Міністерства культури, молоді та спорту [90], на яке покладалася важлива функція з розвитку стратегічних комунікацій в цілому, розробки концепції, стратегічного наративу, реформування урядових комунікацій тощо. А у жовтні 2019 року відбулась повторна реорганізація низки міністерств і повноваження колишнього МІП було передано до Міністерства культури та інформаційної політики [118].

До основних завдань МКІП ухваленим Положенням було віднесено у питання державної політики у сфері популяризації України у світі, стратегічних комунікацій, зокрема з питань поширення важливої інформації в Україні за її межами. Також МКІП здійснює міжнародне співробітництво та сприяє забезпеченню виконання зобов'язань, взятих за міжнародними договорами України, з питань державного іномовлення, інформаційної безпеки та стратегічних комунікацій. В цілому, за цим міністерством закріплено окрім загальних питань зі стратегічних комунікацій, розвиток культурної дипломатії як одного із видів публічної дипломатії в Україні.

З метою сприяння розвитку міжнародного співробітництва України з державою перебування в галузі культури, освіти, науки та техніки, туризму, фізичної культури і спорту; поширення в державі перебування інформації про Україну; ознайомлення громадян держави перебування з історією і культурою України, сприяння вивченню української мови на території цієї держави; підтримання зв'язків з українцями за кордоном, сприяння задоволенню їх культурно-мовних, інформаційних та інших потреб; поширення інформації про туристичні можливості і привабливість України Указом Президента України було створено культурно-інформаційні центри у складі закордонних дипломатичних установ України [116]. Такі центри можемо вважати одним із напрямів діяльності Міністерства закордонних справ у сфері публічної дипломатії.

Відповідно до згаданого Указу Президента України, основні функції цих центрів полягають у:

- сприянні розвитку міжнародного співробітництва України з державою перебування в галузі культури, освіти, науки та техніки, туризму, фізичної культури і спорту;
- поширенні в державі перебування інформації про Україну;
- ознайомленні громадян держави перебування з історією і культурою України, сприяння вивченню української мови на території цієї держави;

- підтримці зв'язків з українцями за кордоном, сприяння задоволенню їх культурно-мовних, інформаційних та інших потреб;
- поширенні інформації про туристичні можливості і привабливість України, сприяння співробітництву з державою перебування у туристичній галузі [116].

До інституційного забезпечення публічної дипломатії в Україні також варто віднести створення Українського інституту національної пам'яті, адже, відповідно до Постанови [31], основними завданнями його діяльності є організація всебічного вивчення історії українського державотворення, етапів боротьби за відновлення державності та поширення відповідної інформації в Україні та світі; популяризація історії України, її видатних особистостей; подолання історичних міфів; популяризації в світі ролі Українського народу у боротьбі проти тоталітаризму, відстоюванні прав та свобод людини тощо. Тобто, результати його діяльності мають становити основу національного стратегічного нарративу, що має бути поширений серед міжнародної спільноти.

Безумовно, найбільш вагоме значення у формуванні інституційного базису публічної дипломатії стало утворення у 2018 році «Українського інституту» – державної установи, діяльність якої спрямована на комплексну презентацію України у світі [88]. На новостворену структуру покладено завдання із: підвищення впізнаваності за кордоном через поширення знання про Україну, розбудови міжнародного діалогу, забезпечення участі України у проектах співпраці у галузі креативних індустрій, культури, освіти, науки, економіки тощо; популяризації української мови та культури за кордоном тощо. Варто зазначити, що повноваження щодо координації діяльності державної установи закріплено за Міністерством закордонних справ, однак за «Український інститутом» закріплюються функції з питань змістовного наповнення його роботи. У 2021 році наказом Міністерства закордонних справ України було затверджено склад Наглядової ради та нову редакцію Статуту [112].

Варто зазначити, що створення «Українського інституту» відбулось за зразком аналогічних установ інших держав, зокрема: Альянс Франсез (Франція) [182], Британська Рада (Великобританія) [10], Італійське національне товариство Данте Аліґ'єрі (Італія) [45], Інститут Конфуція (Китай) [40] тощо. Однак, існує одна суттєва відмінність у функціонуванні таких інституцій, вона полягає у тому, що успіх і результат їх діяльності залежить від кількості представництв у інших державах, адже основне їх завдання безпосередня взаємодія із іноземними громадянами.

У 2017 році в Україні також було створено Український культурний фонд, метою діяльності якого стало сприяння розвитку культури та мистецтв України, а також сприяння реалізації державної політики у сферах культури та мистецтв, експертний відбір, фінансування та моніторинг виконання проєктів, співпраця з українськими та іноземними фізичними і юридичними особами, тощо [133]. Український культурний фонд тісно взаємодіє з державною установою «Український інститут», зокрема в питаннях відбору тих культурних, мистецьких, освітніх, туристичних та інших проєктів, що мають бути поширені для іноземних споживачів.

Отже, як видно із проведеного аналізу щодо інституційного забезпечення публічної дипломатії, в Україні починаючи з 2014 року створено низку установ та організацій, до функціонування яких стосується розвитку публічної дипломатії. Мовиться як про окремі повноваження центральних органів виконавчої влади, так і про спеціально утворені установи. Однак, для публічної дипломатії важливе значення мають також недержавні представники публічного управління, їх можливості та повноваження. Єдиним аспектом регулювання саме недержавних суб'єктів публічної дипломатії можемо вважати саме створення Українського культурного фонду, який надає відповідне державне фінансування та іншу підтримку у реалізації культурних, мистецьких, освітніх та ін. проєктів спрямованих на підвищення іміджу України у світі.

Третім етапом нашого дослідження має стати аналіз стану *режимного регулювання* взаємовідносин у сфері публічної дипломатії. Режимне регулювання – це особливе поєднання комплексу правових засобів, що створюють специфічний механізм правового регулювання, пов'язаний з масштабними комунікаційними процесами, в рамках яких взаємодіють державні та недержавні суб'єкти публічного управління у сфері публічної дипломатії. В основу цього процесу закладається саме інформаційно-комунікаційна взаємодія, що повинна мати чітке нормативне закріплення.

Одразу варто зазначити, що в Україні поки що відсутній окремий нормативно-правовий документ, що регламентував би інформаційні взаємовідносини органів публічного управління у сфері публічної дипломатії. Тому, поки що інформаційна діяльність суб'єктів публічної дипломатії регламентується відповідно до чинних нормативно-правових актів, що регулюють сферу інформації, інформатизації та загальні правила інформаційної взаємодії. Нижче представимо низку нормативно-правових актів, що регламентують інформаційно-комунікаційну сферу та взаємодію суб'єктів публічного управління в Україні в цілому, та зокрема окремих аспектів публічної дипломатії.

Так, Законом України «Про інформацію» [111] забезпечено регулювання відносини з питань створення, збирання, одержання, зберігання, поширення, використання, захисту й охорони інформації, що мають здійснюватися на основі принципів інформаційних відносин між усіма суб'єктами публічного управління. Закон України «Про доступ до публічної інформації» [102] регламентує порядок здійснення та забезпечення права кожної людини та громадянина на доступ до інформації, якою володіє суб'єкт владних повноважень та інші розпорядники публічної інформації.

Важливе значення для розвитку публічної дипломатії, зокрема її підвиду – культурної дипломатії має Закон України «Про культуру» [117], яким регламентується діяльність усіх суб'єктів у сфері культури. Закон регулює суспільні відносини, пов'язані зі створенням, збереженням,

використанням, розповсюдженням культурної спадщини, а також культурних цінностей, і спрямований на забезпечення доступу до них. Також окремі аспекти культурної дипломатії регулюються Законом України «Про кінематографію» [112], зокрема з питань розвитку галузі кінематографії та суспільних відносин, що пов'язані із виробництвом, зберіганням, розповсюдженням і демонструванням фільмів і кінопродукції українського виробництва і таких, що містять український національний наратив.

Для розвитку економічної, а також наукової та освітньої дипломатії важливе значення має Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [110], яким регламентовано саме зовнішнь-економічну діяльність. Зокрема, мовиться про такі аспекти публічної дипломатії як: наукова, навчальна, науково-виробнича, науково-технічна, виробнича тощо кооперація з суб'єктами господарської діяльності інших держав, а також про навчання та підготовку спеціалістів в Україні на комерційній основі.

Для забезпечення процесу здійснення публічної дипломатії, зокрема її контенту, варто згадати Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» [103], яким регулюється діяльність друкованих ЗМІ (преси) в Україні. Зокрема, відповідно до останніх змін у 2018 році до згаданого Закону, заборонено здійснювати державну цензуру, пропагувати війну, насильство і жорстокість, розпалювати ворожнечу, популяризувати режими та символіку держави-агресора тощо.

Закон України «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації», який було ухвалено у 2015 році [123] фактично реформував сферу друкованих ЗМІ, адже у державній власності залишились газети тільки газети «Голос України» та «Урядовий кур'єр». Зазначені офіційні друковані ЗМІ здійснюють тільки офіційне оприлюднення законів та інших нормативно-правових актів. Однак, Законом визначено, що має бути надано державну підтримку реформованим друкованим ЗМІ місцевої сфери розповсюдження, зокрема з питань пріоритетного права на укладення договорів про висвітлення діяльності

місцевих і територіальних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Хоч цей Закон і не має прямого відношення до сфери публічної дипломатії, однак ним чітко визначено, що у держави, як важливого суб'єкта публічної дипломатії, майже відсутні офіційні друковані ЗМІ, тобто канали комунікації, які б містили відповідний контент для іноземної аудиторії. Відповідно невирішеним залишилось питання взаємодії із ЗМІ, що не належать державі, для розміщення такого контенту. Тобто, має бути забезпечено належну державну підтримку таким друкованим виданням, що поширюють відповідні національні наративи на іноземну громадськість.

Окремо варто наголосити на доцільності в рамках розвитку публічної дипломатії ухвалення у 2017 році Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо мови аудіовізуальних (електронних) засобів масової інформації» [99]. Цей Закон регламентує обов'язковість здійснення телерадіоорганізації державною мовою. Зокрема, ним визначено обсяг у загальному тижневому обсязі:

- загальнонаціональної і регіональної категорій мовлення – не менше 75 %;
- загальної тривалості передач та/або фільмів, а також місцевої категорії мовлення – не менше 60 %;
- які здійснюють ефірне та/або багатоканальне (цифрове) мовлення з використанням радіочастотного ресурсу та/або супутникового мовлення – не менше 75 % загальної тривалості всіх передач новин;
- які здійснюють мовлення мовами корінних народів – не менше 30 %.

Зазначений Закон цілком впевнено можемо назвати одним із основоположних для розвитку власне українського контенту та поширення його для іноземної аудиторії. Зокрема, мова йде про можливість розвитку української мови та виробництва україномовного культурного та інформаційного продукту, що має бути представлений на міжнародному рівні у тому числі.

З метою розвитку власне українського телевізійного контенту для іноземної громадськості було ухвалено у 2015 році Закон України «Про систему іномовлення України». Законом створено правові основи організації та визначено завдання і функції державного іномовлення України, засади діяльності суб'єктів державного іномовлення з метою захисту національних інтересів України за кордоном, формування та підтримання позитивного іміджу України у світі шляхом оперативного, об'єктивного інформування про події в Україні, офіційну внутрішню і зовнішню політику та позицію держави, діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування [128].

Безумовно, такий нормативно-правовий акт став важливим для розвитку публічної дипломатії, оскільки ним в принципі було закладено основи для можливості іномовлення в Україні. Відповідно до нього визначено основних суб'єктів системи державного іномовлення: державне підприємство «Мультимедійна платформа іномовлення України» й Українське національне інформаційне агентство «Укрінформ» та низка юридичних осіб, які мають право на створення підрозділів – державних кореспондентських пунктів для реалізації відповідних державних завдань у цій сфері, а також надання консультаційних послуг представникам іноземних ЗМІ, що здійснюють свою професійну діяльність на території України.

Виходячи із вищезазначеного, варто також вказати на Закон України «Про інформаційні агентства» [268], адже саме Українське національне інформаційне агентство «Укрінформ» є одним із суб'єктів системи національного іномовлення в Україні та є важливим не тільки комунікаційним каналом, а також суб'єктом виготовлення та поширення національного контенту та українського нарративу. Відповідно до останніх змін до Закону, інформаційне агентство може бути засновником та / чи співзасновником інших ЗМІ, бути автором або мати права на інформацію, бути видавцем інформаційних продуктів, а також їх розповсюджувачем і споживачем. Також варто зазначити, що інформаційним агентствам

забороняється цензура інформації, що вони поширюють, а також заклики до насильницької зміни або повалення існуючого конституційного ладу, порушення територіальної цілісності держави, підризу її безпеки, ведення пропаганди війни, насильства та жорстокості, розпалювання ворожнечі тощо.

У контексті цього та після повномасштабного воєнного вторгнення Російської Федерації в Україну у лютому 2022 року, було ухвалено низку нормативно-правових актів, що регулюють саме процес виготовлення та розповсюдження інформаційних продуктів на території України. Зокрема, мова йде про Закон України «Про внесення змін до статті 114² Кримінального кодексу України щодо удосконалення відповідальності за несанкціоноване розповсюдження інформації про засоби протидії збройній агресії Російської Федерації». Відповідно до якого заборонено несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану [101].

Окремі аспекти діяльності суб'єктів інформаційної діяльності в електромагнітному просторі було врегульовано Законом України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо підвищення ефективності боротьби з кіберзлочинністю в умовах дії воєнного стану» від 24 бер 2022 року, яким заборонено створення з метою протиправного використання, розповсюдження або збуту, а також розповсюдження або збут шкідливих програмних чи технічних засобів, призначених для несанкціонованого втручання в роботу інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних, інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних мереж [100].

Також у квітні 2022 року Верховна Рада України ухвалила Постанову «Про прийняття за основу проєкту Закону України про заборону пропаганди російського тоталітарного режиму, яка використовується збройними та

іншими воєнними формуваннями РФ у війні проти України» [122], якою заборонено ведення пропаганди російського неонацистського тоталітарного режиму, актів агресії проти України з боку держави-терориста, а також символіки, що використовується воєнними формуваннями Російської Федерації у війні проти України.

Отже, як видно із проведеного аналізу, в Україні відсутнє чітке нормативно-правове регламентування саме у сфері публічної дипломатії, за винятком Закону України «Про систему іномовлення України», відповідно до якого було створено державне підприємство «Мультимедійна платформа іномовлення України, яке разом із Українським національним інформаційним агентством «Укрінформ» становить систему державного іномовлення. Інформаційна взаємодія у системі публічного управління між усіма суб'єктами в цілому, в тому числі і тими, хто здійснює своє повноваження в рамках заходів публічної дипломатії та всіх її видів, відбувається відповідно до нормативно-правових актів загальної юрисдикції.

Окремо варто наголосити, що у 2022 році було ухвалено та прийнято низку змін до чинних нормативних документів, що стосуються питань інформаційної взаємодії та кібернетичної безпеки у воєнний стан. Ці зміни продиктовані об'єктивною необхідністю забезпечення інформаційної безпеки та інформування громадян України та іноземну спільноту щодо реальних подій в Україні.

Наступним етапом аналізу нашого дослідження є виявлення нормативно-правових актів, які містять *інструктивно-методичну регламентацію* суб'єктів публічного управління у сфері публічної дипломатії. Адже здійснення публічна дипломатія передбачає залучення і необхідність координації діяльності значної кількості державних і недержавних її суб'єктів. Ефективність їх діяльності може бути забезпечена тільки шляхом координації та синхронізації їх комунікаційної діяльності, що має бути чітко регламентованою відповідними правовими нормами.

Результати аналізу чинних нормативно-правових актів можемо представити у табл. 2.1.

Таким чином, із представленою у таблиці аналізу нормативно-правових актів, що закріплюють інструктивно-методичну регламентацію взаємодії суб'єктів публічної дипломатії, можемо зробити висновок, що поки відсутнє чітке нормативне закріплення такої взаємодії, тобто відсутні методичні інструкції та регламенти координації діяльності всіх суб'єктів у сфері публічної дипломатії.

Таблиця 2.1. Інструктивно-методична регламентація діяльності суб'єктів публічної дипломатії

№ з/п	Назва нормативно-правового акту	Процедурний контекст
1.	Постанова КМУ «Про вимоги щодо створення (модернізації) офіційних веб-сайтів (веб-порталів) органів виконавчої влади» від 12.06.2019 р. № 493 [14]	Регламентуються відносини з питань створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації, що здійснюються на основі принципів інформаційних відносин між суб'єктами публічного управління.
2.	Постанова КМУ «Про порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади» від 04.01.2002 р. № 3 [120]	Регламентується процедура оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів влади та створення Єдиного веб-порталу КМУ для інтеграції офіційних веб-сайтів органів виконавчої влади та розміщення інформаційних ресурсів відповідно до потреб громадян.
3.	Наказ МКІП «Про затвердження Положення про конкурс культурно-мистецький проєктів «Малі міста – великі враження» від 11.02.2019 р. № 97 [108]	Регламентується порядок проведення конкурсу культурно-мистецьких проєктів, метою якого є розвиток культурного простору України на основі використання соціально-економічного потенціалу об'єктів культурної спадщини та елементів нематеріальної культурної спадщини.
4.	Розпорядження КМУ «Деякі питання удосконалення комунікативної роботи органів виконавчої влади» від 12.12.2018 р. № 985-р [30]	З метою підвищення рівня інформування суспільства про діяльність органів виконавчої влади, висвітлення актуальних питань реалізації державної політики у різних сферах в рамках урядової комунікаційної платформи «Єдиний голос» передбачено: здійснення системних заходів із підвищення якості комунікації та надання методичної підтримки.

5.	Рішення Наглядової Ради УКФ «Про порядок проведення конкурсного відбору проектів» від 26.11.2018 р. [121]	Регламентується порядок, критерії відбору та умови фінансової підтримки проектів, моніторинг проектів. Мета проведення конкурсів – підтримка розвитку культурної і мистецької діяльності, вироблення конкуренто-спроможного національного культурного продукту.
6.	Наказ Державного комітету телебачення і радіомовлення України «Про координацію інформаційної діяльності та захист інформаційної безпеки» від 15.04.2014 р. № 42 [115]	Регламентується координація інформаційної діяльності, що здійснюється на постійній основі керівниками центральних органів виконавчої влади шляхом постійного оперативного наповнення інформаційно-аналітичного центру «Єдина країна» достовірною інформацією з актуальних питань державної політики.

* Джерело: узагальнено автором

Однак, важливе значення для розвитку цього напрямку мають чіткі правила і процедури організації та проведення конкурсів для забезпечення державного фінансування та підтримки культурних, мистецьких, освітніх, туристичних тощо проектів в Україні. Такі конкурси мають на меті залучати до здійснення заходів публічної дипломатії недержавних суб'єктів, тобто представників культурних, мистецьких, освітніх тощо сфер, які можуть виробити якісний інформаційний продукт, придатний для розповсюдження за кордоном України.

2.2. Організаційно-функціональне забезпечення публічної дипломатії у державному управлінні України

У попередньому матеріалі нами було здійснено детальний аналіз нормативно-правового забезпечення публічної дипломатії в Україні. В результаті аналізу, зокрема за параметром – інституційні умови розвитку публічної дипломатії, встановлено, що на центральному рівні органів виконавчої влади було створено низку самостійних установ, функції і повноважень, які зосереджено саме на сфері публічної дипломатії. Також внесено зміни до чинних нормативно-правових актів, відповідно до яких було наділено вже існуючі органи влади додатковими повноваженнями у сфері публічної дипломатії. Таким чином, можемо зазначити, що в Україні

закладено основні засади організаційно-функціонального забезпечення із здійснення заходів публічної дипломатії. Розглянемо детально основні інституції, які відповідають за формування та розвиток такого компоненту стратегічних комунікацій як публічна дипломатія.

На центральному рівні органів влади можемо виділити, в першу чергу, Міністерство закордонних справ України. Власне, у його структурі було утворено окремий структурний підрозділ ще у 2015 році – управління публічної дипломатії, який нині має назву директорат публічної дипломатії та комунікацій [109]. Зазначеним директоратом було підготовлено Стратегію публічної дипломатії МЗС [151] та здійснено низку заходів у цьому з її реалізації.

Також у стратегії запропоновано сім основних напрямів публічної дипломатії: економічна, культурна, науково-освітня, експертна, кулінарна, спортивна і цифрова (рис. 2.1.). Для реалізації публічної політики за вказаними напрямками пропонується застосування збалансованого та проєктного підходів. Адже, як зазначено в Стратегії, реалізація заходів у сфері публічної дипломатії не ґрунтується тільки на культурно-гуманітарній співпраці та розвитку міжкультурних зв'язків з іншими країнами [151, с. 11].

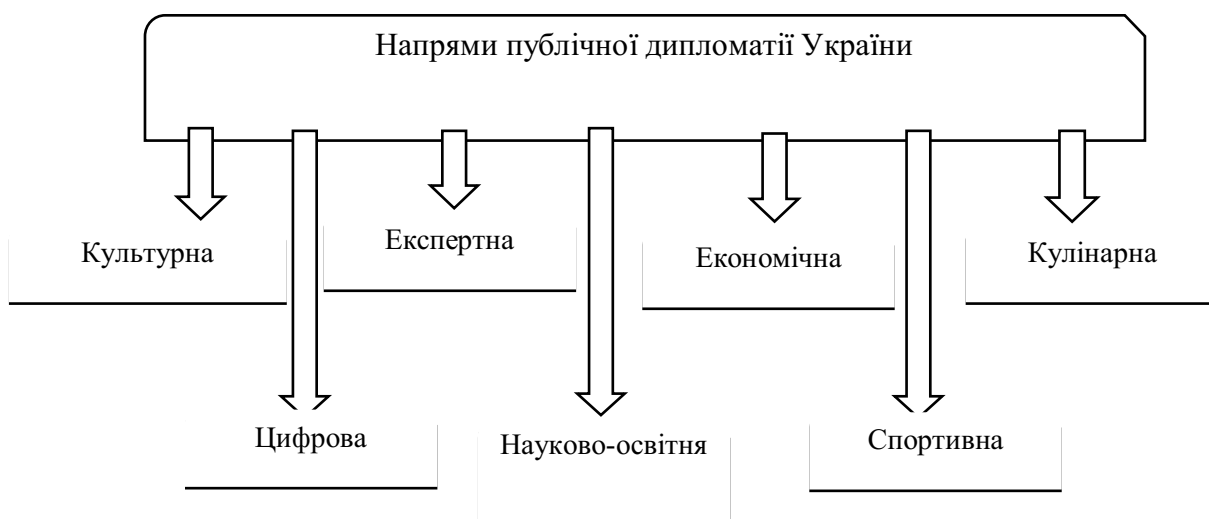

Рис. 2.1. Напрями публічної дипломатії України відповідно до Стратегії публічної дипломатії

* Джерело: узагальнено автором за [151].

Зазначеною Стратегією передбачено здійснення публічної дипломатії за вказаними напрямками, зокрема:

культурна дипломатія – з метою покращення впізнаваності України й її культурного розмаїття та формування позитивного ставлення до громадян України за кордоном. З цією метою необхідним є здійснення низки заходів, що спрямовані на досягнення цілей культурної дипломатії таких як: просування сучасного українського кіно, сучасної української музики, театру і перформенсних мистецтв, української літератури та мови, сучасного візуального мистецтва, української культурної спадщини, сприяння міжнародним дослідницьким проєктам у галузі культури та мистецтв, тощо. Для досягнення цілей цього напрямку передбачено необхідність координації та спільної роботи МЗС із закордонними дипломатичними установами, Міністерством культури та інформаційної політики, Українським культурним фондом (УКФ), Держкіно, Держмистецтво, Українським інститутом книги, Українським інститутом національної пам'яті, іншими культурними інституціями, недержавними установами й організаціями та закордонними українцями.

експертна дипломатія – системної роботи з експертним середовищем, їх мережами, а також аналітичними центрами, профільними академічними, дослідницькими закладами тощо задля досягнення зовнішньополітичних цілей розвитку України. З цією метою необхідним є здійснення низки заходів: організація конференцій, експертних дискусій, панелей та інших заходів, налагодження взаємодії із вітчизняними та закордонними аналітичними центрами, науково-дослідними та освітніми закладами і установами. Для досягнення цілей цього напрямку необхідною є співпраця із закордонними дипломатичними установами, представниками експертного середовища, громадянськими організаціями, дипломатичною академією України при МЗС тощо.

науково-освітня дипломатія – створення належних умови для міжнародної співпраці в галузі освіти та науки. З цією метою необхідним є

здійснення низки заходів: просування освітнього потенціалу, сприянню залученню іноземних студентів, просування та розвитку глобальних талантів України, підтримка міжнародного співробітництва в галузі освіти і науки, проведення спільних міжнародних досліджень, а також освітніх та наукових обмінів в рамках академічної мобільності тощо. Для досягнення цілей цього напрямку необхідною є співпраця із Міністерством освіти і науки України, НАН України, МАУ, Українським державним центром міжнародної освіти, національними університетами та науковими установами, а також експертним середовищем і громадськими організаціями за кордоном.

спортивна дипломатія – організація, проведення та участь в міжнародних спортивних заходах. З цією метою необхідним є здійснення таких заходів: сприяння збільшенню кількості представництв українців у міжнародних спортивних організаціях і асоціаціях, популяризація спортивних досягнень вітчизняних спортсменів, проведення спільних спортивних заходів, просування України як місця проведення міжнародних спортивних заходів, використання спорту як засобу популяризації України у світі тощо. Для досягнення цілей цього напрямку необхідною є співпраця із Міністерством молоді та спорту України, спортивними федераціями міжнародними спортивними організаціями а також Національним олімпійським комітетом.

цифрова дипломатія – цілеспрямоване використання цифрових технологій і платформ, а також взаємодію з ними з метою захисту національних інтересів країни, тобто можливостей соціальних мереж і цифрових платформ дає змогу налагодити пряму комунікацію та взаємодію із громадянами іноземних країн. Із цією метою необхідним є здійснення таких заходів як: взаємодія з міжнародними діджитал-платформами для просування позитивного іміджу держави та забезпечення національної безпеки; застосування цифрових інструментів для організації заходів і окремих проектів з публічної дипломатії; цілеспрямоване використання соціальних мереж для взаємодії із іноземними громадянами з метою просування

позитивного іміджу та відстоювання національних інтересів. Для досягнення цілей цього напрямку необхідною є співпраця із Міністерством цифрової трансформації, міжнародних цифрових платформ (Facebook, Google, Netflix, HBO) та реалізації цифрових проєктів і окремих кампаній.

кулінарна дипломатія – формування позитивного іміджу України у світі через просування національної кухні, кулінарного мистецтва. Задля реалізації цього напрямку публічної дипломатії необхідним є здійснення таких заходів: участь у зарубіжних та міжнародних гастрономічних фестивалях, організація презентації української кухні, налагодження співпраці із провідними українськими кулінарними експертами, проведення інформаційних кампаній тощо. Для досягнення цілей цього напрямку необхідним є налагодження співпраці із представниками кулінарного та ресторанного середовища та їх асоціаціями.

У контексті наведених напрямів публічної дипломатії, звертаємо увагу на результати опитування, здійсненого на замовлення Центру «Нова Європа» [31], щодо зростання у 2021 році числа українців, які позитивно оцінили ефективність майже усіх зовнішньополітичних напрямків. Фактично половина респондентів (46%) визнали ефективним розвиток відносин із сусідніми країнами (крім Росії). Найбільш позитивна динаміка у сприйнятті ефективності спостерігається за напрямом «економічна дипломатія»: якщо минулого року ефективною роботу України у цій сфері визнало 26% українців, до 2021 року – 36,6%. Помітно зріс показник і за напрямком «розбудова елементів «м'якої сили» України за кордоном – з 25,1% до 34,7% у 2021 році.

Загалом, основними завданнями публічної дипломатія, відповідно до згаданої Стратегії, МЗС вбачає в наступному: підвищити рівень впізнаваності та розумінню України серед іноземних громадян, зокрема ключових для досягнення стратегічних цілей аудиторій, активне протистояння ворожим антиукраїнським наративам, фейкам та дезінформації з боку Російської

Федерації, а також активна участь у всіх міжнародних заходах в умовах протистояння її воєнній і інформаційній інтервенції.

Нами уже було зазначено, що низку повноважень з питань розвитку системи стратегічних комунікацій було закріплено за Міністерством інформаційної політики України, що було створено у 2014 році, а у вересні 2019 року реорганізовано у Міністерство культури, молоді та спорту, а з березня 2020 року у Міністерство культури та інформаційної політики. Тобто, нині питаннями формування та розвитку публічної дипломатії частково займається і МКІП та підпорядковані йому державні органи, установи і організації, зокрема: Державне агентство з розвитку туризму, з питань розвитку кіно, Український інститут національної пам'яті, Національний центр О. Довженка. На МКІП та підпорядковані йому органи влади покладено виконання окремих положень Концепції популяризації України у світі та просування національних інтересів у світовому інформаційному просторі. Також на це міністерство неодноразово покладалась функція із координації зусиль усіх суб'єктів стратегічних комунікацій, у тому числі і публічної дипломатії, однак, як засвідчували підсумки діяльності та моніторинг результатів – рівень координації був низьким.

Окремі повноваження з питань розвитку публічної дипломатії, зокрема такого її напрямку як освітньо-наукова дипломатія, покладаються на Міністерство освіти і науки України. Так, до сфери управління МОН належить державне підприємство Український державний центр міжнародної освіти [167], який виконує окремі функції у рамках публічної дипломатії, а саме – популяризація української освіти за кордоном, активізація міжнародного співробітництва та академічних обмінів, участь у реалізації освітніх і наукових програм інших держав, а також впровадження спільних науково-дослідних проєктів із закордонними навчальними закладами.

Міністерство економічного розвитку України (з червня 2018 року по лютий 2021 року – Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського

господарства України) [28], також здійснює низку функцій у сферу публічної дипломатії, зокрема за напрямом економічна дипломатія. У структурі цього міністерства у червні 2018 року було утворено Державну установу «Офіс з просування експорту України» [105]. Основною функцією цієї установи стала підтримка та просування експорту товарів і послуг українських виробників та в інших заходах, передбачених Експортною стратегією України. Також з метою розвитку економічної дипломатії в Україні у 2016 році було створено Урядовий офіс із залучення та підтримки інвестицій [173], зокрема для залучення прямих іноземних інвестицій та надання допомоги існуючим інвесторам у розширенні бізнесу в Україні.

Також, за прикладом низки інших держав, в Україні створено державну установу «Український інститут» [88], який за своїм структурним підпорядкуванням було віднесено до Міністерства закордонних справ України. Зазначена установа є бюджетною та неприбутковою, оскільки її діяльність спрямована на комплексне представлення України перед міжнародною спільнотою.

Доцільно звернути увагу на те, що створення ДУ «Український інститут» зумовлено подіями 2014 року, зокрема, анексією Криму та військовою агресією на Сході України. У цьому зв'язку виникла потреба у представленні України на міжнародній арені. У відповідності до Статуту Українського інституту ключовими напрямками його діяльності визнається підвищення рівня та іміджу України на міжнародній арені. У той же час, визначено основні завдання діяльності зазначеної установи (рис. 2.2.).

Рис. 2.2. Основні завдання державної установи «Український інститут»

* Джерело: розроблено автором

Відповідно до нової редакції Статуту ДУ «Український інститут», основними принципами його діяльності є: відкрита і прозора діяльність; переважання двосторонньої комунікації над односторонньою; підзвітність основному бенефіціару, яким є платник податків; відбір контенту на підставі конкурсного та експертного підходів; активна комунікація із громадянським суспільством; використанні різноманітних інструментів культурної дипломатії; взаємодія із ключовими інститутами у сфері культури та креативних індустрій [106].

У концепції акцентовано увагу на тому, що діяльність державної установи повинна бути наближеною до міжнародних стандартів у процесі ухвалення рішень та формуванні суспільної думки. У той же час чітко встановлено, що потрібно відмовитися від роботи у традиціоналістській, консервативній, етноцентричній культурній парадигмі, оскільки існує нагальна потреба у розвитку суспільства в дусі Революції Гідності [179]. У цьому зв'язку пропонуємо звернути увагу на ключові напрями роботи ДУ «Український інститут» у середньостроковій перспективі (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Ключові напрями роботи ДУ «Український інститут»

* Джерело: узагальнено автором за [106].

Характеризуючи діяльність державної установи «Український інститут», варто зазначити, що у 2020 році було ухвалено «Стратегію Українського інституту на 2020-3024 роки» [152]. Відповідно до цієї стратегії, основний акцент у діяльності «Українського інституту» ставиться на культурній дипломатії задля покращення розуміння і сприйняття України у світі та з метою розвитку культурних зв'язків з іншими країнами. Також у Стратегії зазначено, що «Український інститут» став логічним продовженням та інституційною основою у вигляді окремої державної установи культурно-інформаційних центрів, що існували з 2006 року у складі 31 закордонної дипломатичної установи. Більшість з яких наразі припинила своє існування.

У результаті детального аналізу «Стратегії Українського інституту на 2020-2024 роки» було встановлено, що в основному його діяльність

зосереджена тільки і виключно на культурній дипломатії. Хоча такі ж компетенції, зокрема із розвитку культурної дипломатії, покладено і на Міністерство культури та інформаційної політики України. В той же час, як нами було з'ясовано, культурна дипломатія є тільки одним із напрямів діяльності в рамках публічної дипломатії. На наш погляд, з часу створення цієї державної установи відбулось зміщення акцентів у бік найбільш розвинутого напрямку публічної дипломатії – культурної.

У Стратегії публічної дипломатії також було зазначено 7 основних напрямів. Тому вбачаємо актуальним – питання перегляду змісту діяльності цієї установи, зокрема розширення повноваження до розвитку інших напрямів публічної дипломатії, зокрема таких, що продиктовані розвитком інформаційно-комунікаційних технологій та цифровізації у всіх сферах публічного управління.

Зокрема, у новій редакції Статуту ДУ «Український інститут», у порівнянні із попередньою, також відбулось зміщення акцентів більше у бік виключно культурної дипломатії, однак такі завдання як: популяризація української мови, забезпечення участі України у заходах і проектах галузі освіти, науки, креативних індустрій та інших сферах – не може бути охоплено тільки культурною дипломатією. Відповідно до одних із напрямів практичних рекомендацій у нашому дисертаційному дослідженні варто обґрунтувати необхідність перегляду функціональних повноважень цієї установи.

Окремо варто наголосити на ще одній інституції, що сприяє розвитку публічної дипломатії – Український культурний фонд, що створений у 2017 році [133]. Основні функції фонду зосереджені на впровадженні нових механізмів державної фінансової підтримки, зокрема ініціативам у сфері культури та креативних індустрій, а також сприянні збереженню культурної спадщини та сталому розвитку української культури у фокусі актуальних світових тенденцій. Одна із цілей його діяльності – інтернаціоналізація

української культури. За результатами діяльності фонду вже реалізовано тисячі проєктів за різними напрямками у сфері культури та туризму.

Для реалізації окремих напрямів публічної дипломатії в Україні було залучено також Український інститут книги, який створений у 2016 році [169]. Серед основних його завдань – реалізація програм резидентів для авторів, перекладачів та ілюстраторів літературних критиків та представлення України в міжнародних організаціях у сфері книговидання.

Систему інституцій публічної дипломатії, зокрема наукової дипломатії, також доповнює Національний фонд досліджень України, який було утворено у 2018 році [82]. Основні функції – інтеграція національного дослідницького простору до світового через наукові представництва за кордоном; сприяння розвитку академічної мобільності, науковим дослідженням нового зразка та участі українських науковців в міжнародних наукових заходах.

Український інститут національної пам'яті, що функціонує в Україні з 2014 року [170], виконує завдання не тільки внутрішньо-державного значення, а й публічної дипломатії. Саме на цю інституцію покладається завдання з розробки національного історичного наративу, відповідного українського контенту та меседжів, які мають транслюватися у світі, зокрема щодо видатних історичних особистостей, ключових історичних подій та їх інтерпретації відповідно до української національної візії та стратегії.

З 2015 року в Україні створено систему іномовлення України, основу якої становлять державне підприємство «Мультимедійна платформа іномовлення України» [128] та Українське національне інформаційне агентство «Укрінформ» [150]. До основних завдань діяльності цих структур віднесено інформування про суспільно значущі події в Україні, створення платформи для дискусій стосовно офіційної позиції органів влади, забезпечення доступу до програм дискусійного формату, забезпечення супроводу процесу євроінтеграції, популяризація української культури, мови та мов нацменшин, задоволення інформаційних, культурних та освітніх

потреб іноземної аудиторії тощо. Як видно із представленого матеріалу, майже всі ці інституції в Україні були створені за новим зразком уже після 2014 року, вони якісно вирізняються прогресивністю, прозорістю, відкритістю та звітністю своєї роботи, що безумовно є одним із головних здобутків України у напрямі розвитку публічної дипломатії.

До недержавних суб'єктів публічної дипломатії можемо віднести представників бізнесу, а також окремі секторальні середовища, зокрема працівників сфери інформаційних технологій, дизайну, моди тощо. Тобто, таких суб'єктів, які взаємодіють з іноземними громадянами та сприяють у досягненні цілей публічної дипломатії.

Проведений аналіз свідчить про деконцентрацію управлінської складової у сфері публічної дипломатії та формування позитивного іміджу держави (табл. 2.3). Наша думка підтверджується тим, що діяльність інституції охоплює не тільки державний, а й громадський сектори.

Отже, можемо узагальнити, що в Україні публічна дипломатія представлена на інституційному рівні, тобто створено низку державних органів, установ та організацій, а також удосконалено діяльність уже існуючих державних структур, до функцій яких віднесено питання розвитку публічної дипломатії. Однак, усі вони мають різне відомче підпорядкування, статуси та профільну діяльність, відповідно виникає проблема у забезпеченні координації їх діяльності під час здійснення заходів публічної дипломатії.

Таблиця 2.3. Деконцентрація управлінської складової
у сфері публічної дипломатії

Інституція	Місія	Відомче підпорядкування
Український інститут [168]	Представляє українську культуру у світі та формує позитивний імідж України за кордоном	Міністерство закордонних справ
Український інститут національної пам'яті [170]	Реалізує державну політику у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу; популяризація історії України	Міністерство культури, молоді та спорту
Управління публічної дипломатії [109]	Виступає механізмом популяризації України у світі та взаємодії з громадськістю	Самостійний структурний підрозділ при Міністерстві закордонних справ України
Рада з питань комунікацій [96]	Сприяє забезпеченню діяльності органів виконавчої влади у сфері комунікацій з громадськістю, виробленням єдиної комунікативної політики, спрямованої на вдосконалення процесу інформування про діяльність КМУ, центральних і місцевих органів виконавчої влади, а також забезпечення зворотного зв'язку з громадськістю	Тимчасово консультативно-дорадчий орган КМУ, відповідно до постанови КМУ від 16 жовтня 2014 р. № 544
Координаційна рада з реалізації Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018-2021 роки [114]	Забезпечує координацію дій органів виконавчої влади, пов'язаних з реалізацією Стратегії і виконанням плану заходів з її реалізації	Тимчасово консультативно-дорадчий орган КМУ, утвореним з метою забезпечення координації заходів з реалізації Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018-2021 роки
Центр стратегічних комунікацій StratCom Ukraine [174]	Підтримує державу у впровадженні ефективного управління комунікаціями та підвищенні професійних стандартів; прозорість та відкритість органів влади	Неурядова організація
Republic. Стратегічні комунікації [242]	Здійснює формування громадської думки, розбудова комунікаційної спроможності державних установ	Комунікаційна агенція

* Джерело: розроблено автором

У свою чергу, потребує додаткового наукового обґрунтування способів та можливості забезпечити відповідну мобільність цих інституцій для участі заходах і проєктах публічної дипломатії.

Серед проблемних аспектів розвитку публічної дипломатії є майже повна відсутність участі Верховної Ради України, що призвело до фактичного виключення із порядку денного такий важливий напрям як міжпарламентське співробітництво (міжпарламентська дипломатія).

Тобто, в інституційному розвитку публічної дипломатії України майже повністю виключені політико-управлінські владні інститути. У тому числі і Президент України, який за своїми повноваженнями гарантує реалізацію стратегічного курсу держави та відповідає за зовнішньополітичну та безпекову сфери держави. Також можемо відзначити, що на рівні Кабінету Міністрів України майже не представлені окремі завдання, функції та повноваження з питань координації діяльності суб'єктів публічної дипломатії, що теж суттєвим чином ускладнює процес її практичного використання. Тому всі ці питання мають стати предметом подальших наукових дискурсів та досліджень.

Окремо варто наголосити на безпековій складовій розвитку публічної дипломатії, зокрема такого її напрямку – як воєнна / військова дипломатія, а також воєнних заходах на підтримку публічної дипломатії в Україні. У розвитку таких видів публічної дипломатії, як складової стратегічних комунікацій, важливе значення мають Рада національної безпеки і оборони України та Міністерство оборони України, де, до речі, стратегічні комунікації в цілому набули найбільшого розвитку – створено низку підрозділів у структурі міністерства та Генерального Штабу Збройних Сил України. Тобто, існує потреба у використанні комплексного підходу до обґрунтування інституційної структури публічної дипломатії, яка була б здатною охопити усі її види та напрями діяльності.

2.3. Зарубіжний досвід організаційно-функціонального забезпечення публічної дипломатії

Характеризуючи досвід провідних держав світу, що використовують інструменти публічної дипломатії та стратегічних комунікацій, варто взяти до уваги досвід і результати діяльності у цій сфері США, Європейського Союзу та НАТО. Саме досвід цих міжнародних суб'єктів є найбільш значимим для України, оскільки такий інструмент не тільки був інституціолізованим, а й кілька разів трансформованим у відповідності до зовнішньополітичних цілей, глобалізаційних процесів та інших особливостей розвитку цих держав та міждержавних утворень.

Глибинну історію щодо забезпечення публічної дипломатії, як ми вже зазначали, має США, зокрема в частині її організаційно-функціонального забезпечення. Першою установою, до функціональних обов'язків якої було віднесено питання забезпечення публічної дипломатії, на території США вважається Комітет з публічної інформації (Committee on Public Information, CPI), створений за сприянням Вудро Вільсона у квітні 1917 року. Основна мета діяльності цього комітету – вплив на громадську думку в США щодо участі країн у Першій Світовій війні. Своє існування Комітет з публічної інформації завершив після війни.

Відповідно до досвіду США, доцільно назвати ще одну урядову установу – Офіс воєнної інформації (Office of War Information, OWI), який функціонував у період Другої Світової війни. Найвища активність у діяльності Офісу простежується з червня 1942 року по вересень 1945 року. Головною метою установи на той час було інформування населення США про хід війни, а також патріотична пропаганда. Крім того, Офісом воєнної інформації було організовано та реалізовано низку зарубіжних інформаційних та пропагандистських кампаній, направлених на війська та населення противника.

Щодо етапів розвитку публічної дипломатії у США, або як називали «пропаганди», ми вже наголошували, що другий етап її формування відбувся під час та як інструмент/метод «Холодної війни» між соціалістичним СРСР та «західним світом». У 1948 році у США було прийнято «US Information and Educational Exchange Act», також відомий як Закон Сміта-Мундта (SmithMundt Act), який вважається основоположним для публічної дипломатії періоду «холодної війни».

Із 1948 року американський уряд активно починає роз'яснювати свою політику світу, це відбулося у зв'язку з прийняттям Закону Сміта-Мундта (SmithMundt Act), в основу якого закладено необхідність інформаційного та освітнього обмін. Відтак, наслідком ухвалення цього закону стало створення спеціальної урядової установи – Інформаційне агентство США – USIA (United States Information Agency). Саме на Агентство були покладені функції в частині роз'яснення зовнішньої політики Сполучених Штатів Америки для світової громадськості та інформування про національні інтереси та цінності, поширення діалогу між американцями, американськими інституціями та їх партнерами за кордоном.

Накамура К., здійснюючи аналіз особливостей публічної дипломатії США цього періоду та діяльність профільних установ, визначає, що пріоритетними завданнями агентства були такі:

- роз'яснення та відстоювання американської політики у термінах, що є прийнятними та значущими в іноземних культурах;
- надання інформації про офіційну політику США, людей, цінності та установи, що впливають на державну політику;
- доведення вигоди від міжнародних зобов'язань до американських громадян і установ, допомагаючи їм будувати міцні довготривалі відносини з їх колегами за кордоном;
- надання рекомендацій президентові та урядовцям, що визначають політику, щодо шляхів, коли позиція іноземної громадськості матиме прямий вплив на ефективність політики США [222, с. 10].

Відзначимо довготривалість існування USIA, агентство було ліквідовано 1 жовтня 1999 року, а його функції передані зовнішньополітичному відомству країни. Зокрема, була утворена посада заступника державного секретаря з питань публічної дипломатії та громадських справ.

У США існують і інші організації, що використовують публічну дипломатію з метою підтримки та просування інтересів США на міжнародному рівні, зокрема мова йде про є BBC, яку було утворено в результаті ліквідації Інформаційної агенції USIA. Вона здійснює міжнародне мовлення під егідою США: Радіо Свобода, Голос Америки, Радіо Вільна Азія, теле- та радіопередачі Марті, а також радіотрансляції мережі Близького Сходу. Варто також зазначити, що агенція BBG здійснює трансляцію понад 60-ма мовами та залучає аудиторію у понад 226 млн. користувачів. Гуманітарну допомогу, зокрема з питань підтримки економічного зростання і торгівлі, забезпечення продовольчої і водної безпеки, охорони здоров'я, освіти тощо, надає Агенція з міжнародного розвитку (USAID) [186].

Загалом, характеризуючи структурну організацію стратегічних комунікацій США, з урахуванням і публічної дипломатії, варто вказати що в основі цієї організаційно-функціональної структури знаходиться Держдепартамент, до складу якого входять:

- Бюро у справах освіти та культури;
- Бюро міжнародних інформаційних програм;
- Бюро Public Affairs;
- Центр стратегічних антитерористичних комунікацій;
- Управління з питань політики, планування та ресурсів [11; 181].

У системі підрозділів, що працюють під загальним керівництвом заступника Держсекретаря з питань публічної дипломатії та зв'язків із громадськістю, функціонує Центр стратегічних антитерористичних комунікацій уряду США та здійснює координацію різноманітних комунікацій уряду у сфері боротьби з тероризмом та екстремізмом [175].

Таким чином, у США функції з питань стратегічних комунікацій та публічної дипломатії зосереджені на рівні стратегічних медіа-цілей Держдепартаменту, здійсненні контролю за їх реалізацією, а також комунікаційною підтримкою політики у сфері безпеки. Тобто, мова йде про адміністративний рівень.

Також, варто зазначити, що в адміністрації президента США існує окрема посада помічника президента з питань національної безпеки, стратегічних комунікацій і спічрайтингу [187]. А у Держдепартаменті, де акцент ставиться саме на «публічну дипломатію» і «зв'язки з громадськістю», існує окреме управління з питань стратегічних комунікацій і підтримки [231]. Вказане управління підтримує діяльність Бюро міжнародної безпеки і нерозповсюдження [192] шляхом докладання окремих зусиль у сфері публічної дипломатії, зв'язків із громадськістю, а також безпосередньо взаємодіючи із конгресом.

З метою детального аналізу зарубіжного досвіду у розвитку публічної дипломатії та стратегічних комунікацій в цілому, варто вказати на досягнення у цьому напрямку Європейського Союзу, де цей напрям починаючи з 2010 року активно розвивається. Варто вказати, що основна мета публічної дипломатії для ЄС – це просування інтересів шляхом розуміння, оповіщення та впливу. Тобто, має бути чітке роз'яснення завдань, окремих політичних заходів, в цілому діяльності ЄС, а також забезпечення розуміння цих завдань через діалог з окремими групами суспільства, ЗМІ та окремими установами.

Основними напрямками публічної дипломатії ЄС є просування зовнішнім акторам певних моделей-символів, що мають забезпечити привабливість ЄС, зокрема: бренд «єдність в різноманітті»; ідея «більше за більше», яка полягає в тому, що хто здійснить більш рішучі реформи, той отримає більшу допомогу ЄС; присудження Нобелівської премії миру за роль ЄС в справі попередження війн тощо.

Нині для об'єднаної Європи найбільшою загрозою є її недостатня впевненість в сьогоденні та майбутньому, що знаходить своє відображення в

міжнародному престижі Європейського Союзу (далі – ЄС). Концепція трансформаційного характеру публічної дипломатії у Європейському Союзі розроблялась з акцентом на просування європейських цінностей. На думку окремих керівників європейської дипломатії, вона повинна набувати ознак т.з. «тихої дипломатії». Особливістю цієї «тихої публічної дипломатії» є створення умов, за яких можна об'єктивно оцінити ситуацію та виробити раціональне рішення щодо подальших дій. Ще однією особливістю публічної дипломатії ЄС є те, що вона не ґрунтується на національному інтересі, оскільки делегації ЄС здебільшого мультикультурні. Ідеальна модель публічної дипломатії ЄС – здатність попередити будь-які конфлікти і розв'язати т.з. «Гордієві вузли» політики.

Характерною особливістю публічної дипломатії ЄС є її інституціональне забезпечення, адже вона має нечітко сформульовану, децентралізовану та багатопарову структуру відділів, а також не скоординовані напрями діяльності та окремі програми. Комісія Європейського Союзу здійснює керівництво діяльністю у сфері публічної дипломатії через Генеральний директорат з комунікації. Саме він є відповідальним за інформування та взаємодію з громадськістю з питань політики ЄС.

Генеральний директорат з комунікацій є окремим відділом Комісії, що відповідає за роз'яснення політики ЄС зовнішнім цільовим аудиторіям. Саме він здійснює управління, координування та синхронізацію окремих заходів та комунікаційних кампаній. У його складі функціонує чотири самостійні підрозділи: директорат політичної комунікації, стратегічних комунікацій, комунікацій в країнах-членах і технічний директорат.

На офіційному рівні було закріплено поняття «стратегічні комунікації» та «публічна дипломатія» як новий напрям діяльності ЄС у документі «Відбачення до дії – стратегічні пріоритети глобальної стратегії ЄС» [253]. Зазначеним документом також було передбачено необхідність розширення співробітництва та координації дій з НАТО, особливо з питань ситуаційної

обізнаності, стратегічних комунікацій, кібербезпеки та запобігання й уникнення інших кризових ситуацій.

Доцільно наголосити на деяких проблемних аспектах у питанні забезпечення публічної дипломатії у ЄС. Адже публічна дипломатія ЄС в багатьох країнах і регіонах впливає на сприйняття Євросоюзу і на ефективність його зовнішньої політики та ініціатив. Для реалізації ефективної публічної дипломатії ЄС варто зрозуміти, як його діяльність сприймається за кордоном. Мета публічної дипломатії ЄС – посилити обізнаність з його зовнішньополітичними цілями і позитивно вплинути на сприйняття ЄС як активного та ефективного актора глобального рівня, просувати такі цінності ЄС як мир, безпека і процвітання.

Європейська служба зовнішньої діяльності (European External Action Service (EEAS)), заснована в 2009 р, є провідний інститут, уповноважений здійснювати комунікацію і координувати публічну дипломатію ЄС разом з Європейською комісією і Генеральними директорами з зовнішнім мандатом.

Однак основним викликом є конфлікт між внутрішніми і зовнішніми аспектами публічної дипломатії ЄС, оскільки часто держави-члени розглядають публічну дипломатію Євросоюзу як частину їх національної публічної дипломатії, зокрема, в просуванні культури. У центрі всієї публічної дипломатії знаходиться питання, що слід повідомляти і як зробити комунікацію скоординованою для відправки узгодженого повідомлення за кордон [183]. ЄС прагне координувати гілки публічної дипломатії держав-членів. Вважається, що колективна публічна дипломатія є вигідною для держав-членів, бо дає змогу обмежити критику публічної дипломатії держав-членів. Більш того, це вигідно менш потужним країнам, які тільки виграють від колективної публічної дипломатії.

Делегації і офіси ЄС (близько 140) мають на меті зробити зовнішню діяльність Євросоюзу більш узгодженої, ефективною, а бренд організації – впізнаваним, і, як наслідок, посилити вплив ЄС в світі. Їх типовими сферами публічної дипломатії є: посилення позитивного сприйняття ЄС, коригування

помилкових стереотипів, лобіювання інтересів Євросоюзу, співпраця в сфері публічної дипломатії, залучення до вирішення конфліктних ситуацій. Генеральні директори керуються принципом задовольняти потребу громадськості в інформації і генерувати діалог з широкою громадськістю. Засобами поширення інформації є портал EUROPA, канали супутникового мовлення «Europe by Satellite» і «Europe by Satellite +», інформаційна служба ЄС «Europe Direct».

Іншим засобом публічної дипломатії ЄС є інструмент партнерства, заснований в 2014 р, мета якого – просувати та поширювати ЄС і взаємні інтереси за кордоном. На 2014-2020 років бюджет Партнерства становить 954 800 000 € для діяльності в третіх країнах. Основне завдання в рамках партнерства:

- збільшення довіри в країнах-партнерах, посилення розуміння політик, пріоритетів, поглядів ЄС; просування інтересів і цінностей ЄС;
- поліпшення сприйняття ЄС. Цільова аудиторія – вчені та студенти (наприклад, програма імені Жана Моне).

Це ті, хто приймає політичні рішення і ті, хто на них впливає (створення мозкових центрів, що сфокусовані на питаннях ЄС; сприяння діалогу між ЄС та місцевими політиками третіх країн); організації громадянського суспільства (Трансатлантичні діалоги ЄС – США, Форум громадянського суспільства ЄС – РФ, участь громадянського суспільства ЄС – Японії з питань основних прав); художники (тренінг, реалізація спільних проектів). Діяльність здійснюється на міжособистісному рівні, в соціальних мережах, через інформаційно-просвітницькі акції, співпрацю в культурній сфері [239].

Згадані вище суб'єкти публічної дипломатії мають на меті донести до зовнішньої аудиторії такі ідеї:

1. ЄС – бренд достатку, що представляє матеріальний комфорт і сімейні цінності, маяк цивілізації та процвітання. В останні роки цей бренд є надзвичайно привабливим саме для зовнішньої публіки, яка спровокувала

серйозний міграційний криза в Євросоюзі. Внутрішня громадськість є не надто прихильною до цього бренду ЄС, тому що її матеріальні потреби задовольняються, перш за все, національними державами. Європейський Союз спрямовує свої сили на інформування міжнародної спільноти, в тому числі неєвропейських держав про його цінності. ЄС намагається представити себе в якості посередника демократичних перетворень, захисника прав людини, донора гуманітарної допомоги, активного ініціатора благодійних акцій.

2. Як бренд території ЄС виступає за ідею «Європи», що пов'язана з широким колом понять і уявлень, починаючи від християнства й освіти до голокосту та футбольного хуліганства. Історія Європи була джерелом натхнення для політиків, митців і підприємців. Кожен регіон має певні територіальні особливості, якими відрізняється від інших та є компонентом територіального капіталу. В умовах глобалізаційних процесів сьогодні в стираються кордони національних ідентичностей. Національні ідентичності не конфліктують, оскільки в умовах європейської толерантності та інклюзії нації об'єднуються в розмаїтті (згідно слогану ЄС «United in Diversity») на основі свободи, демократії, солідарності, поваги до прав людини і верховенства права. Саме ці універсальні цінності, які можна ідентифікувати та на які можна посперитися і створюють бренд ЄС. Після двох спустошливих воєн бренд ЄС зумів зберегти мир протягом 70 років [243]. Європейська ідентичність полягає у відмові від війни, боротьбі з бідністю і безробіттям, захист навколишнього середовища, багатстві та розмаїтті європейської культури.

3. ЄС – корпоративний бренд і бренд послуг, оскільки забезпечує послуги для різних заінтересованих сторін, в тому числі місцевих підприємств, ЗМІ та громадян (у вигляді фінансової допомоги, надання послуг із будівництва доріг, шкіл, підвищення безпеки тощо).

4. ЄС – політичний бренд, тому, що його основні цінності – мир, демократія, стабільність і процвітання, що широко пропагуються не тільки

серед учасників спільноти, а й у всьому світі. Подібно до інших брендів, ЄС поширює свій вплив через залучення інших країн – треті країни прагнуть до членства та бажають бути частиною бренду Євросоюзу.

Отже, інститути ЄС, програми, делегації, інформаційні центри тощо використовують т.з. зовнішні атрибути бренду ЄС для ідентифікації, впізнаваності й об'єднання довкола спільних цінностей. Лісабонський договір містить положення про загальні символи ЄС, що відіграють вирішальну роль у створенні більш сильної візуальної ідентичності як всередині ЄС, так і за його межами.

Питання бренду, уявлення організації на міжнародній арені – досить хитка та динамічна категорія. Тому, щоб підтримувати успішне функціонування організації в світовому співтоваристві, залучається чимало фінансових і людських ресурсів. Це здійснюється у різний спосіб, а одним з нових інструментів публічної дипломатії, орієнтованим на формування та просування бренду ЄС в світі стала організація «European Union Brand Centre» (Brand EU Centre), заснована в 2014 р в Лондоні. Вона є інформаційно-аналітичним та комунікаційним центром, що був сформований за підтримки Центру «Gold Mercury International».

Основною метою Центру є покращення розуміння і зв'язку громадян з ЄС. Засновники стверджують, що національні уряди держав-членів в значній мірі були неефективними у створенні сильної ідентичності бренду ЄС серед своїх громадян. Місія Центру – сприяння в створенні потужної ідентичності бренду ЄС і бачення, яке доноситься до громадян ЄС і всього світу. Основна ідея полягає в тому, що колективна ідентичність громадян в межах ЄС, а також цінностей, які європейці сповідують, є потужний бренд, який надзвичайно значущий і цінний. Європа потребує нового інноваційного бачення континенту. Незважаючи на те, що ЄС – колыска глобального управління і світу, бренд або ідентичність Євросоюзу не вдалося досить добре донести до людей, а це, в свою чергу, підриває глобальне суспільне благо миру і стабільності в Європі. Європейський Союз має свою історичну

спадщину, а сучасний стан бренду не відображає поточну реальність: чого досяг ЄС і що об'єднання робить для Європи і світу [189].

Відтак, Brand EU Centre не є орієнтованим на швидку зміну логотипу ЄС або нову рекламну кампанію привабливості. У якості стратегічного мозкового центру дослідники шукають фундаментальні зміни в парадигмі ЄС. Щоб створити нове бачення і ребрендинг ЄС, роль Центру полягає у сприянні розвитку майбутніх сценаріїв Європи і довгострокового стратегічного бачення, яке передбачає залучення заінтересованих сторін на різних рівнях, а також прояснення кількох аспектів Євросоюзу для всіх.

Відповідно, можемо виділити такі основні напрямки впливу:

1. Дослідження (дослідження майбутніх сценаріїв Європи, широкі дослідження, засновані на фактах публікації, доповіді і рекомендації з питань формування та реалізації політики);

2. Ефективні змістовні та комунікаційні програми, проєкти та кампанії, включаючи інформаційні портали (<http://www.brandeu.eu> і <http://www.captaineuro.eu>), інформування та просвіта громадян з питань ЄС, поширення повідомлень із використанням глобальних ЗМІ, маркетингові комунікації.

3. Налагодження партнерства та впливу шляхом залучення ключових лідерів та осіб, що приймають рішення в проєвропейській дискурсі, організація великих заходів для обговорення ключових тем, співпраця з іншими аналітичними центрами, організаціями і компаніями для просування бачення і цінностей ЄС [189].

Зазначений центр представив власне бачення бренду ЄС – єдине, мирне співтовариство, процвітаюче на основі демократичного, вільного і плюралістичного суспільства. Таке бачення бренду найкраще може бути виражено через *чотири основні завдання та цінності*: громадянство та ідентичність; світове співробітництво; глобальна стабільність; постійні інновації для прогресу.

Також можемо визначити основні напрями діяльності Brand EU Centre є:

- моніторинг сприйняття і комунікації бренду ЄС в Європі і в усьому світі;
- розвиток наукових досліджень і публікацій з ключових тем і питань ЄС;
- стратегічне бачення, сценарії майбутнього, стратегії бренду і політичні заяви; визначення ключових знакових тим ЄС;
- створення, проектування і управління інформаційно-комунікаційними кампаніями на території ЄС;
- формування чітких, простих повідомлень про ЄС;
- реакція на міфи євроскептиків, створені про ЄС;
- розвиток маркетингу партнерських альянсів; створення істотної присутності ЄС в засобах масової інформації;
- позиціонування ЄС в світових рейтингах різних сфер і галузей [189].

Дослідниками Центру було розроблено і запущено кілька інформаційних порталів задля пояснення ключових питань ЄС, зокрема таких:

- «Європейські сценарії 2025 року» (European Scenarios 2025);
- «Прояснення міфів ЄС» (Demystifying the EU Myths Report);
- «Американському і глобальному бізнесу потрібен єдиний ЄС» (American and Global Business needs a United EU);
- «ЄС як гарант миру» (EU, the Weaver of Peace).

Таким чином, можемо зазначити, що мета публічної дипломатії ЄС полягає у посиленні поінформованості про зовнішньополітичні цілі ЄС і позитивного впливу на сприйняття Європейського Союзу в якості активного та ефективного актора на глобальному рівні. Усі суб'єкти публічної дипломатії мають доносити до зовнішньої аудиторії, що ЄС – це, перш за все, бренд достатку, що пропагує універсальні цінності. Для покращення

розуміння і зв'язків громадян з ЄС в 2014 році було створено окрему організацію (Brand EU Centre), мета якої – сформулювати нове сприйняття ЄС, тобто зробити ребрендинг ЄС.

На розвиток публічної дипломатії ЄС вплинули події в Україні 2014 року, тобто воєнне вторгнення та анексія АР Крим, а також перманентні інформаційні інтервенції, що здійснює Російська Федерація. У ЄС у березні 2015 р. було ухвалено рішення про необхідність протидіяти дезінформації з боку Росії. У зв'язку з цим, Європейською службою зовнішньополітичної діяльності було створено оперативну робочу групу зі стратегічних комунікацій (Stratcom TeamEas). До основних завдань якої було віднесено необхідність надання допомоги делегаціям ЄС у країнах колишнього СРСР. Для цього було ухвалено План дій зі стратегічних комунікацій.

Окремо у ЄС було ухвалено «План дій щодо стратегічних комунікацій для підтримки свободи мас-медіа». У плані передбачено один із напрямів боротьби з «мовою ворожнечі» в мережі Інтернет, а також вказано необхідність підписання кодексу запобігання такої мови з інформаційними компаніями Google, Twitter, Facebook, YouTube і Microsoft. На них було покладено функцію із запобігання поширенню та відстежування у соц-мережах висловлювань, що розпалюють ненависть і ворожнечу [205]. У Декларації Східного партнерства [211], що з'явилась у 2015 році, визначено необхідність використання позитивних та ефективних повідомлень і оцінок про політику ЄС диференційовано по відношенню до кожного регіону.

Важливим для розвитку публічної дипломатії в Україні, зокрема щодо її організаційно-функціонального забезпечення, є досвід ЄС у створенні окремих проєктних груп, які створюються для виконання окремих завдань на певних територіях на визначений час. Мова йде про групу Stratcom TeamEast, на яку було покладено завдання зокрема із розробки спеціальних матеріалів за пріоритетами функціонування ЄС. Результати діяльності таких груп будуть надаватися в розпорядження політичного керівництва, прес-служб, делегацій ЄС і держав-членів ЄС для проведення комунікаційних кампаній,

спрямованих на цільові аудиторії. Дії групи Stratcom TeamEast ґрунтуються на поточній діяльності інституцій і держав-членів ЄС, а також зосереджуються на створенні спеціальних комунікаційних мережах.

Аналогічно до Stratcom TeamEast у 2016 році в ЄС було створено групу Arabic StratCom / Stratcom South, діяльність якої була спрямована на регіон Африки. Тобто, у ЄС створюють окремі групи для виконання конкретних завдань із протидії потенційним чи наявним загрозам. Регіон Африки стали об'єктом уваги ЄС через хвилю біженців, а також з метою протистояння терористичним групам ДАІШ [206].

Особливістю цієї групи є експертів у її складі, вона здебільшого забезпечує тільки координацію між інституціями ЄС. Їх діяльність зосереджена безпосередньо на виробництві позитивного контенту. Практична організація їх роботи здійснюється знизу-догори. Це дає змогу в реалізовувати делегаціям ЄС основні проекти у відповідному регіоні з місцевими партнерами, тобто ключовими лідерами громадської думки. Група східного напрямку також бере участь у організації та здійсненні інформаційно-просвітницьких заходів, вона взаємодіє з місцевим ЗМІ, представниками еліт і блогерами тощо.

За також аналогією було створено ще один напрям – Syria Strategic Communications Advisory Team. Об'єктом уваги цієї групи стали події у Сирії. Відповідно стала актуальною потреба у протидії ісламській радикалізації. У групу було об'єднано провідних експертів у сфері стратегічних комунікацій 25 країн-членів ЄС, які забезпечували здійснення низки наукових досліджень за цією проблемою, а також розробляли комунікаційних стратегій та забезпечували роботи в соц-медіа, медіаприсутність цієї інформації тощо [160]. Таким чином, можемо зазначити, що у ЄС організаційно-функціональне забезпечення публічної дипломатії зорієнтоване на створення окремих проектних груп та центрів, які утворюються у пріоритетних напрямках для ЄС з метою вирішення визначених проблем чи протидії певним загрозам. Варто зазначити, що такі

групи функціонують як окремі проектні офіси, які забезпечують розробку та реалізацію комунікаційних стратегій у визначеному регіоні.

Окремо варто наголосити на досягнення НАТО у сфері публічної дипломатії та стратегічних комунікацій в цілому. Адже з 2007 року цей напрям діяльності набув свого організаційно-функціонального та нормативного закріплення. У структурі НАТО було створено окремий підрозділ – управління стратегічних комунікацій, за яким було закріплено основні завдання на той час, а саме – проведення наукових досліджень, дослідження досвіду з використання цього інструментарію, а також розробка комунікаційних та інформаційних технологій і методичного забезпечення. Зрештою, це дало змогу створити Центр передового досвіду зі стратегічних комунікацій – StratCom. Власне, Центром було запропоноване основне офіційне визначення самого терміну «стратегічні комунікації», яке визначається як скоординоване і належне використання комунікативних діяльності та можливостей НАТО із метою підтримки політики, операцій і діяльності Альянсу, а також – із метою просування цілей НАТО. Та визначає основні можливості / компоненти: публічну дипломатію, зв'язки із громадськістю, військові зв'язки із громадськістю, інформаційні та психологічні операції [225; 86]. Використання публічної дипломатії та стратегічних комунікацій НАТО стало необхідним для переконання цільових аудиторій в тому, що Альянс є відкритим і прозорим у своїх діях, а також ефективним і є життєво необхідною організацією у забезпеченні глобальної безпеки. Розвиток спроможностей НАТО у сфері публічної дипломатії вбачався в двох взаємодоповнюючих аспектах:

1. *нормативно-правова діяльність* – розробка системи взаємопов'язаних документів для регулювання управлінських, організаційних та координаційних відносин усіх суб'єктів, зокрема доктрин, політик та директив;

2. *структурно-організаційна діяльність* – створення окремих організаційних структур (наприклад, у 20014 році було утворено Центр передового досвіду з питань стратегічних комунікацій).

Центр передового досвіду з питань стратегічних комунікацій, який набув статусу міжнародної воєнної організації об'єднав 7 держав-членів НАТО, які підтримали його функціонування та підписали відповідний меморандум. Основними функціями Центру було визначено такі:

- розроблення програм для сприяння розвитку та гармонізації доктрини стратегічних комунікацій;
- проведення досліджень та експериментів із метою пошуку практичних рішень для вирішення існуючих проблем;
- «вивчення уроків» застосування стратегічних комунікацій під час воєнних операцій;
- підвищення навчальних та освітніх зусиль і можливостей взаємодії [3, с. 150].

Отже, Центр працює як основний майданчик для обговорення та експертизи різних напрямів діяльності у сфері стратегічних комунікацій, зокрема: публічна дипломатія, зв'язки з громадськістю, військові зв'язки з громадськістю, інформаційні та психологічні операції. Діяльність Центру є необхідною умовою для посилення спроможності НАТО, підвищення рівня поінформованості про його функціонування, мету та місію. А збільшення протягом останнього періоду кількості та якості інформаційних воєн та ворожої пропаганди «...переконливо довели, що важливість стратегічних комунікацій суттєво зросла в еру нових цифрових технологій» [224]. Взагалі ж, характеризуючи публічну дипломатію та стратегічні комунікації в НАТО, можемо зазначити, що вони є безперервно діючою системою суспільних інститутів та інформаційних каналів, що здатні за потреби мобілізувати відповідні сили для проведення відповідної інформаційної операції чи кампанії в будь-якому регіоні світу.

Таким чином, можемо зазначити, що сфера публічної дипломатії у досліджуваних нами державах, набула освітнього рівня організаційно-правового, методологічного та ідеологічного забезпечення. Таким чином, для повноцінного використання публічної дипломатії в Україні, необхідно найперше визначити найбільш оптимальну модель взаємодії суб'єктів публічного управління у цій сфері, їх організаційно-функціональну структуру, а також методологічне забезпечення такої діяльності.

Висновки до розділу 2

1. Визначено та обґрунтовано основні передумови запровадження публічної дипломатії у державному управлінні України: безпекові – у протидії інформаційним інтервенціям на національний інформаційний простір; ціннісно-ідеологічні – у формуванні інформаційної, політичної, загальнонаціональної самоідентичності українського суспільства; нормативно-правові – у реалізації завдань, визначених у стратегічних документах держави (стратегіях, концепціях та доктринах); такі, що продиктовані потребою суспільства у забезпеченні ефективного стратегічного управління, що полягають у необхідності залучення громадян до формування та реалізації публічної політики держави.

2. За результатами аналізу нормативно-правового забезпечення публічної дипломатії в Україні було встановлено, що на концептуальному рівні починаючи із 2014 року низці державних концепцій, стратегій та доктрин визначено: необхідність розвитку спроможностей держави у розвитку системи стратегічних комунікацій та усіх її компонентів, у тому числі публічної дипломатії; налагодження ефективної інформаційно-комунікаційної взаємодії суб'єктів державного управління та забезпечення координації їх діяльності. У напрямку розвитку публічної дипломатії було ухвалено такі документи як Концепція популяризації України у світі та просування інтересів у світовому інформаційному просторі, Стратегія комунікацій у сфері європейської інтеграції, а також Стратегія публічної

дипломатії 2021-2025. З метою виконання зазначених у цих документах завдань, має бути побудовано ефективну організаційно-функціональну структуру з питань публічної дипломатії.

3. Інституційні умови розвитку публічної дипломатії, відповідно до чинних нормативно-правових актів, представлені низкою центральних органів виконавчої влади та спеціально утворених державних установ, підприємств та організацій, до компетентності яких віднесено різні аспекти здійснення публічної дипломатії. Зокрема, Міністерство культури та інформаційної політики України, яке відповідає за розвиток усієї системи стратегічних комунікацій, а також культурну дипломатію як окремий напрям публічної дипломатії, Міністерство закордонних справ України, яке є відповідальним за розвиток публічної дипломатії в цілому та надання відповідної підтримки іншим суб'єктам публічної дипломатії під час реалізації окремих інформаційно-комунікаційних кампаній, акцій і заходів. Спеціально створеною структурою публічної дипломатії є державна установа «Український інститут», який має основним завданням – комплексне представлення України у світі. Окремі повноваження у сфері публічної дипломатії, зокрема розвиток національного контенту та розробку українського нарративу – покладено на Український інститут національної пам'яті. Вагомим інструментом державної підтримки недержавним суб'єктам публічної дипломатії є Український культурний фонд, що здійснює відбір та надає фінансову та організаційну підтримку і реалізації конкретних проєктів публічної дипломатії за кордоном. Зазначені органи державної влади становлять основу інституційного забезпечення публічної дипломатії в Україні, а також, за потреби можуть залучати інших суб'єктів публічної влади до вирішення окремих завдань у цій сфері.

4. Аналізуючи стан нормативно-правового забезпечення в контексті режимного регулювання взаємовідносин у сфері публічної дипломатії, встановлено, що вони відбуваються відповідно до чинних правових актів, що регулюють та регламентують інформаційну взаємодію у систему публічного

управління. Важливе значення у цьому аспекті мають окремі нормативно-правові акти, зокрема Закон України «Про систему іномовлення України», який регулює відносини суб'єктів державного іномовлення з метою захисту національних інтересів, а також спрямований на формування та підтримку позитивного іміджу України за кордоном. У 2022 році, після початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну, було ухвалено низку поправок до чинних нормативно-правових актів, зокрема Кримінального кодексу України, щодо заборони несанкціонованого поширення інформації, а також пропаганди російського тоталітарного режиму та використання її символіки. Вказані зміни мають бути враховані під час розробки та поширення національного контенту на вітчизняні та закордонні цільові аудиторії.

5. Інструментовано-методична регламентація діяльності суб'єктів публічної дипломатії, відповідно до чинного правового забезпечення, представлена затвердженими правилами, порядками та вимогами, які стосуються організації та проведення національних культурно-мистецьких конкурсів, оприлюднення інформації у мережі Інтернет, комунікаційної діяльності органів публічної влади тощо. Окремого нормативно-правового акту, який би регламентував взаємодію усіх суб'єктів публічної дипломатії в Україні поки що не існують.

6. Відповідно до Стратегії публічної дипломатії 2021-2025, що була розроблена Міністерством закордонних справ України, було визначено сім напрямів публічної дипломатії, на які ставиться акцент. Зокрема, мова йде про економічну, культурну, науково-освітню, експертну, кулінарну, спортивну та цифрову. У стратегії визначено основний перелік заходів відповідно до кожного напрямку, а також основних державних і недержавних суб'єктів їх реалізації. Основними суб'єктами реалізації цілей Стратегії публічної дипломатії до 2025 року визначено: МЗС, МОН, МКІП, Мінекономіки, а також підпорядковані їм державні установи, організації та підприємства. Вказані центральні органи виконавчої влади становлять основу

інституційної системи публічної дипломатії в Україні. Основна проблема у забезпеченні спроможності та дієвості системи органів державного управління у сфері публічної дипломатії полягає у деконцентрації управлінської складової, зокрема, налагодження ефективної взаємодії усіх суб'єктів та забезпечення координації їх діяльності, адже всі вони мають різне відомче підпорядкування, статус та повноваження.

7. У результаті аналізу зарубіжного досвіду з питань розвитку публічної дипломатії, зокрема США, ЄС та НАТО, було встановлено, що найбільш вагомими для України, в контексті необхідності формування позитивного іміджу, а також використання методів публічної дипломатії у досягнення воєнно-політичних цілей держави у війні з Російською Федерацією є такі:

- створення окремого офісу з питань стратегічних комунікацій, у тому числі із питань публічної дипломатії, у структурі уряду – досвід США;
- розвиток спеціальних інформаційних агенцій для забезпечення інформування міжнародну громадській про цілі державної політики – досвід США та НАТО і забезпечення належного рівня наукового та аналітичного супроводу діяльності суб'єктів публічної дипломатії та підготовка кваліфікованих фахівців у цій сфері – досвід США, ЄС, НАТО;
- розвиток інституту помічника (радника) президента держави з питань інформаційної безпеки та стратегічних комунікацій – досвід США;
- створення окремих груп зі стратегічних комунікацій, за прикладом проєктної команди, для досягнення зовнішньополітичних цілей в окремих регіонах світу, що мають пріоритет для розвитку держави – досвід ЄС та НАТО та розробка державних програм, планів, проєктів та окремих заходів публічної дипломатії та їх реалізація – досвід ЄС і НАТО.

Основні результати другого розділу дисертаційного дослідження опубліковано у працях [66; 70; 79: 219].

РОЗДІЛ 3

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ УКРАЇНИ

3.1. Національний наратив у контексті розвитку публічної дипломатії в Україні

Обґрунтовуючи пріоритетні напрями розвитку публічної дипломатії у державному (публічному) управлінні України, необхідно звернути особливу увагу на її ідеологічну складову – наратив. Адже публічна дипломатія спрямована саме на транслявання національного наративу міжнародній громадськості з метою донесення достовірної інформації про політику, пріоритети нашої держави, що в результаті має вплинути як на репутацію країни, так і на формування її бренду.

Таким чином, нам варто зосередити увагу саме на змістові складові публічної дипломатії, тобто її контентному забезпеченні, адже публічна дипломатія – це спосіб, метод, інструмент комунікації, тобто взаємодії із міжнародною спільнотою. Саме тому нам необхідно детально визначити зміст, суть та значення наративів, а також охарактеризувати особливості їх творення та транслявання у сучасних умовах розвитку України. У тому числі варто враховувати, що активна фаза 8-річної війни України з Російською Федерацією суттєвим чином вплинула і на саме розуміння наративів у вітчизняній науці державного управління, і на особливості здійснення публічної дипломатії, а також на те яких результатів можна досягти завдяки її використанню, зокрема на досягнення воєнно-політичних цілей, отримання підтримки міжнародною громадськістю, закріплення в їх свідомості саме українського наративу в умовах тотальної пропаганди країни-агресора. В цьому плані, Україна вже може претендувати не тільки на роль держави, яка переймає іноземний досвід у використанні стратегічних комунікацій та публічної дипломатії, а й демонструвати власні досягнення в цьому плані.

З цією метою необхідно звернутись до аналізу наукових джерел з питань наратології, ідеології, маркетингу, психології, культурології та літературознавства, адже наратив – це, перш за все результат міждисциплінарних досліджень, хоча і має власні специфічні характеристики та особливості.

В Україні на офіційному рівні вперше термін «стратегічний наратив» було вжито у Доктрині інформаційної безпеки України, де було зазначено, що це «спеціально підготовлений текст, призначений для вербального викладення у процесі стратегічних комунікацій із метою інформаційного впливу на цільову аудиторію» [127]. Звісно, таке твердження потребує подальшої додаткової аргументації та обґрунтування підходів до його визначення.

У сучасних вітчизняних і зарубіжних працях дослідників-нاراتологів на позначення терміну «нاراتив» використовують цілий синонімічний ряд, зокрема такі терміни як: «стратегічний наратив», «національний наратив», «гранд-нاراتив», «мета-нاراتив», «нاراتив» тощо. Деякі дослідники ставлять між ними знак рівності, а деякі вкладають різні відтінки та змістовні наповнення.

Етимологічно, термін «нاراتив» має латинське походження (лат. *narrare* – розповідь, оповідання). У літературознавстві воно позначає нову методику і теорію літературного твору (інтертекстуальність, неориторика), що орієнтована на художній дискурс як виняткову мегасистему з авторсько-читацьким кодом, метатекстовим потенціалом, націокультурними константами [137, с. 70]. Наратив існує на позначення манери розповіді, викладу певних фактів і подій у авторському творі, тобто певному інформаційному продукті. Об'єктом наратології, як науки, є теорія розповіді та методики студіювання літературного тексту. Поява цієї нової науки відбулося ще наприкінці 60-х років ХХ століття і пов'язана з якісним переосмисленням уявлень про мистецтво, літературу, в рамках яких почали розглядатися комунікативні погляди на світ. Нині в світовій науці

відбувається так званий «нарративний поворот». Він характеризує проникнення наратології в інші, навіть не суміжні, дисципліни, зокрема: психологію, соціологію, історію, теологію, а також публічне управління.

У контексті нашого дослідження, найбільш доречний підхід до визначення терміну «нарратив», на нашу думку, запропоновано Гринбергом Д. та Стівенсоном У., які його розглядають як аналітичний конструкт, що використовується з метою об'єднання групи подій в єдину історію [247, с. 127]. Більш поетичне визначення нарративів подає Вільсон Д., який пов'язує його з генами, зважаючи на подібність їх існування. Зокрема, він зазначає, що як гени передають інформацію через покоління з великою часткою ймовірності, так і нарративи мають подібні властивості [258, с. 28].

Окремо варто вказати на визначення нарративів у «Керівництві зі стратегічних комунікацій НАТО», що має більш вагоме значення у контексті розгляду його крізь призму публічної дипломатії. Наратив визначається як короткий, вичерпний письмовий виклад ситуації та цілей організації, що може виступати сам по собі як основний контекст директив стратегічного планування або використовуватись для підтримки створення окремих культурно сформованих історій, що будуть сприйматись окремою аудиторією та сприяти їх об'єднанню [226, с. 12].

Найбільшого рівня дослідження особливості творення нарративів, а також їх зміст, специфіка та методика розробки було розроблено та запропоновано у «Білій книзі. Наративний розвиток коаліції. Операції» [256, с. 9]. Цей документ було розроблено в допомогу здійснення інформаційних операцій НАТО. Науковці-дослідники НАТО пропонують нарративи розглядати через своєрідну «дугу розповіді», що пояснюється різноманітністю теорій про форми, зміст і структуру різних типів нарративів. Зокрема, вони, беручи до уваги погляди вчених від Арістотеля до сучасних дослідників нарративів, обґрунтовують «нарративну дугу» (рис. 2.4). В основі цієї дуги знаходиться конфлікт, що визначається як браком / дефіцитом

чогось, та наявність чіткої мети / бажання, тобто чітко визначеної «картини майбутнього» - певного ідеального стану в майбутньому.

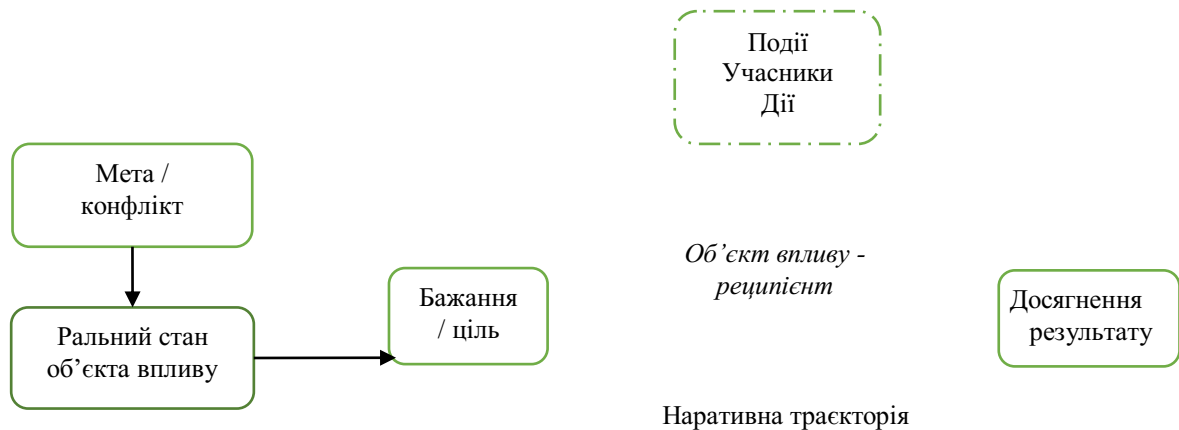

Рис. 3.1. Складові наративу як процесу

* Джерело: адаптовано та доопрацьовано автором [260, с. 10]

Наративна траєкторія, що є основою формування та трансляції наративу, передбачає використання т.з. наративного пейзажу, що визначається як своєрідна метафора для опису подій у конкретному соціальному, політичному, воєнному чи економічному середовищі. Він є частиною інформаційного середовища та містить суб'єкта (наратора), цільову аудиторію (адресата нарації), а також теми, історії, легенди, персонажі, символи, їх зображення та передачу через різноманітні засоби масової комунікації (усні, друковані, електронні та аудіовізуальні). Кожен окремий наратив розглядається як система запланованих історій, що взаємодіють у певній соціальній сфері. Для суб'єктів публічного управління, що діють спільно сфері публічної дипломатії, всі розповіді (інформаційні продукти) мають доповнювати одна одну, а не спростовувати чи суперечити.

Також варто вказати на визначення наративу українськими дослідниками Ліпканом В. та Поповою Т., які його обґрунтовують як процес викладу взаємопов'язаних подій, що подаються через певну послідовність словесних описів або образів, лінійних способів передавання фактів [94, с. 241]. Ще однією характеристикою наративів автори визначають акт і

об'єкт, що володіють певною цінністю, яка може бути модифікована в термінах волі, обов'язку, знання, влади, з якої виникає наратив або яку він має на увазі й яка може бути негативною та позитивною залежно від обставин, в якій виникає наратив, а також від задіяних у ньому учасників [94, с. 241]. Відповідно до вищенаведених аспектів наративу, можемо зазначити, що у публічній дипломатії та стратегічних комунікаціях, наратив має досить широку інтерпретацію. Зокрема, наратив також використовується і для інтерпретації дій опонента як навмисної брехні, що призначена для приховування істинних намірів його подальших дій.

Характеризуючи наратив, варто вказати на ще одну його особливість - композиція та репрезентації розповіді, відповідно до різних каналів комунікації. Для прикладу, наратив (розповідь) однієї і тієї ж події для різних соціальних мережах (Twitter, Facebook, Instagram тощо), ЗМІ для різних цільових аудиторій (внутрішніх, зовнішніх, опонентів, противників тощо) будуть відрізнятися. Таке розуміння особливостей творення наративів має важливе значення у процесі транслявання їх для іноземної спільноти, оскільки тут має важливе значення ще й аналіз цільових аудиторій, рівень їх поінформованості про предмет розповіді, виявлення їх ставлення до цього, тобто має бути забезпечено детальної аналіз цільових аудиторій, що і однією із складових процесу створення наративу.

Відповідно до аналізу вітчизняних і зарубіжних дослідників з питань наративів, варто вказати на такі визначення терміну «стратегічний наратив»:

- мета-розповідь, на утвердження якої у цільових аудиторіях і спрямована вся діяльність стратегічних комунікацій – Горбулін В. [20, с. 6];
- осьовий контентний елемент всієї інформаційної діяльності держави і його утвердженням в цільових аудиторіях (внутрішніх і зовнішніх) і спрямовується діяльність усіх комунікаційних можливостей держави – Дубов Д. [34];

- засоби, до яких вдаються політичні актори, щоб сконструювати смисли та значення «великої політики» – як внутрішньої, так і зовнішньої, як державної, так і корпоративної, громадської тощо – Ожеван М. [83, с. 30];
- варіація «гранд-нарративу», що існує як цілісна ідея поряд з «малим нарративом» – Лакан Ж. [54, с. 85];
- сукупність скоординованих комунікативних дій, які об'єднують, узгоджують впливи всіх складників стратегічних комунікацій і доступні для сприйняття цільовими аудиторіями – Соловйов С. [149, с. 171].
- це інструмент формування когнітивно-психологічної реальності, що простежується в мисленні, пізнавальній діяльності народу, його поведінці в стереотипних ситуаціях і в уявленнях про дійсність, формується інформаційно-комунікаційними, політичними та гуманітарними технологіями – Сивак Т. [146].

Отже, як бачимо із наведеного вище переліку визначень поняття «стратегічний нарратив», існує значна кількість їх тлумачень, що суттєвим чином ускладнює сам процес розуміння його змісту і практичного використання. А з іншого боку – все різноманіття нарративів дає змогу державі, як наратору, в рамках публічної дипломатії використовувати весь наявний арсенал для впливу на сприйняття іноземною публікою конкретного нарративу.

Характеризуючи зміст нарративів, варто звернутись до їх класифікації. Так, Соловйов С. запропонував класифікацію нарративу на підставі таких принципів: наступальний (впровадження нового, провокація, випередження); оборонний (контрстратегія, виправдання, спростування); бінарний (викривлення, підтримування, уточнення, мовчання) [44, с. 110-111]. Такий підхід до використання нарративних стратегій у процесі здійснення публічної дипломатії може використовуватись в залежності від мети нарації, тобто стратегічної цілі та має бути врахований під час розробки заходів комунікаційних стратегій публічної дипломатії.

Також у контексті нашого дослідження, варто навести характеристики наративу, що сприяють формуванню національної «картини світу», яка має вирішальне значення для його використання в процесі публічної дипломатії. Зокрема, мовиться, що наративи мають тісний зв'язок з ідеологією. Адже національний наратив в державному управлінні відіграє роль у своєрідному «нав'язуванні» іноземній спільноті офіційно схваленої системи норм, правил і зразків поведінки, а це, в свою чергу, має пряме відношення до національної ідеології. Так, за визначенням Клешні Г., державна ідеологія – це цілісна систематизована сукупність ідей, цінностей і уявлень, які є основою для консенсусу формування суспільства із об'єднання окремих груп населення, основою для усвідомлення й оцінки ставлення людей до дійсності та держави, засадами визначення цілей соціокультурного розвитку держави на конкретному історичному етапі [48, с. 54]. Саме ідеологія відіграє важливе значення у державотворчих процесах і, за визначенням Карлової В., представляє собою сукупність ідей, уявлень, систему поглядів, що поділяються суспільством або більшою його частиною задля об'єднання навколо спільної мети, спрямованої на зміцнення суверенітету й економічної незалежності, безпеки, територіальної цілісності країни тощо [47, с. 54].

Зазначені визначення ідеології дають змогу констатувати, що формою національної ідеології є національний наратив, власне сама розповідь про національні особливості, відмінності, історичні та сучасні традиції, що слугують не тільки засобом самоідентифікації суспільства, а й пояснюють відмінності його від інших суспільств. Тобто наратив, це т.з. ідеологічний науково-інтелектуальний та культурний продукт, що проявляється в політичних програмах, національних стратегіях, ЗМІ тощо.

Зауважимо, що основу ідеології становлять національні інтереси і цінності та цілі, як ключові завдання держави та дороговкази для суспільства, а публічна дипломатія саме і спрямована на транслювання їх для іноземної спільноти, можемо зробити висновок, що національний наратив має гуртуватись саме на державній ідеології та в рамках заходів публічної

дипломатії має передаватись іноземним громадянам у залежності від національних стратегічних цілей. Також, варто зазначити, що національний наратив – є інструментом формування національної картини світу, тобто ментального уявлення громадян про державу, її особливості, традиції, культуру тощо. «Картина світу» – це інтелектуальна (віртуальна) копія реального світу, що формується за законами діяльності людської свідомості, а також має різні форми існування в залежності від потреб пізнання дійсності [94, с. 188]. При чому, мова йде не тільки про зовнішні цільові аудиторії, тобто громадян інших держав, а й про власне суспільство, яке теж має поділяти спільне бачення особливостей та стратегічних цілей розвитку власної держави. Це має важливе значення, оскільки громадяни держави в рамках громадянської чи народної дипломатії також є важливими суб'єктами публічної дипломатії у взаємодії з громадянами інших держав.

Таким чином, можемо узагальнити, що наративи – це змістовне, контентне ядро стратегічних комунікацій в цілому і публічної дипломатії, зокрема, адже вони ґрунтуються на правдивих переконаннях, реальних фактах і комунікуванні діями. На відміну від пропаганди, особливо ворожої, що становить основу антиукраїнських наративів в умовах наративних воєн. Власне, виходячи із протистоянь України з Російською Федерацією, варто вказати, що саме наративна війна лежить в основі інформаційної складової гібридної війни, що триває вже кілька років. Адже саме конфлікт наративів двох держав стоїть на інформаційному порядку денному. І кожна з держав намагається використовуючи власні наративи переконати міжнародну громадськість у власній правоті та перемозі у цьому воєнно-інформаційному протистоянні.

Саме на цьому наголошує Почепцов Г., який стверджує, що найбільшу небезпеку становлять наративні, когнітивні війни, що відбуваються в інформаційному просторі та мають на меті управляти сприйняттям для впливу на прийняття рішень. Когнітивна війна, на його думку, – це вплив на вищий рівень мислення суспільства (людини), його смисли, цінності, які

визначають його поведінку, змінюючи які, як і інтерпретуючи фізичні події, у результаті отримуємо інший тип соціальної поведінки [97, с. 7]. Можемо також зауважити, що когнітивні (ідеологічні) війни відбуваються на цивілізаційному і релігійному рівнях та ґрунтуються на невідповідності базових цінностей і стають причиною конфліктів.

Характеризуючи особливості формування та використання наративів суб'єктами публічної дипломатії, варто вказати на ще один важливий компонент – їх розуміння цільовими аудиторіями. Так, наприклад, Баровська А. пропонує розглядати їх побудову через концепцію «зрозумілої мови», сутність якої зводиться до трьох вимірів «зрозумілості»: як знайти (запитати), що написано (озвучене) означає, як використати те, що знайдено, почуто [4, с. 49]. На її думку, комунікація взаємопорозуміння (clear communication), що забезпечується дотриманням правил «зрозумілої мови», є особливо важливою для держави у переламні моменти, коли подальший розвиток винятково залежить від однакового бачення спільного мети. У зв'язку з цим, основне завдання полягає у необхідності створенні умов для достовірного сприйняття проблем суспільством, а також сформулювати мету і перспективу таким чином, щоб вони були зрозумілі суспільству. А це, в свою чергу, накладає особливі вимоги на процес комунікацій суб'єктів публічної дипломатії із іноземними громадянами. Адже, наративи, як соціальні структури, закріплюють за предметами їхній смисл та поєднують його з реальністю і розумінням [157, с. 83], а також, можемо додати, що вони формують сприйняття та ставлення, створюють відповідні очікування, інтереси, і в залежності від отриманої інформації, формують та / чи коригують поведінку груп чи суспільства в цілому.

Також варто додати, що наративи є результатом і продуктом діяльності національних еліт, зокрема мова йде про ідеологічну еліту, яка здатна продукувати зрозумілі та актуальні ідеї для широкої внутрідержавної та закордонної аудиторії. Власне, результат діяльності наукової, культурної, мистецької, економічної та політичної еліти є і основою і способом

поширення національного нарративу. Тому національний нарратив не може бути тотожним окремому тексту. Але джерелом національного нарративу може і має бути стратегія розвитку держави чи довгострокова візія розвитку держави, з яких відбувається формування нарративів нижчого порядку, придатних для розповсюдження для різних внутрішніх і зовнішніх цільових аудиторій. Відповідно, саме від спроможності органів державної влади у розробці таких стратегій, та від уміння національної ідеологічної еліти ретранслювати ці ідеї суспільствам, залежить рівень розвитку держави.

Таким чином, можемо узагальнено представити визначення терміну «національний нарратив» – це макророзповідь про власну державу, її історію, мову, культуру, традиції, досягнення та перспективи розвитку, який має тісний зв'язок з ідеологією держави та є її своєрідним інструментом у формуванні «картини світу» у свідомості власних та іноземних громадян.

Використання національного нарративу є доречним у всіх сферах життєдіяльності суспільства, де держава вважає доцільним досягнення консенсусу у розумінні процесів розвитку, формування відповідного ставлення до подій та ситуацій. Це набуває особливого значення для України. Актуалізація розробки та використання національного нарративу в контексті національної ідеології диктується тим, що в Конституції України, зокрема ст. 15, чітко зафіксовано, що «жодна ідеологія не може визнаватись державою як обов'язкова, і навпаки, суспільне життя ґрунтується на ідеологічній багатоманітності» [51]. Тому, в умовах ідеологічної різноманітності України має бути забезпечено належний рівень ідеологічного управління, адже держава – це універсальна політична форма організації суспільства, що характеризується суверенною владою, реалізацією своїх повноважень на певній території через систему спеціально створених органів управління, за допомогою яких здійснюється політичне, економічне та ідеологічне керівництво суспільством, а також управління загальносуспільними справами [36, с. 78]. Виходячи з того, що ідеологія в принципі заборонена на державному рівні, а потреба у використанні ідеологічного управління, без

якого держава не може існувати, є нагальною, тому виникає потреба у заміні ідеології на національний наратив, який є більш придатним для використання в сучасних умовах, а його реалізація виконуватиме функції ідеологічного управління у напрямку як консолідації українського суспільства, так і у взаємодії з іншими державами. Таким чином, можемо зазначити, що розвиток публічної дипломатії апріорі неможливий без наявності національного наративу, адже саме наратив становить змістовне (контентне) наповнення всіх інформаційних, мистецьких, культурних, наукових, освітніх тощо продуктів, що мають бути поширеними серед закордонних громадян. Саме національний наратив, як засіб переконання, сприяє формуванню такого ментального уявлення іноземної спільноти про Україну, яке має пріоритетне значення у стратегічній перспективі. Тому, без належного рівня забезпечення та підтримки державою суб'єктів, що здатні формувати, створювати та поширювати наративні проукраїнські історії, розвиток публічної дипломатії, на нашу думку, не вбачається можливим.

Виходячи із вищезазначеного, можемо охарактеризувати подальший напрям нашого дисертаційного дослідження. З метою забезпечення належного рівня ідеологічного та стратегічного управління в Україні, основу якого становить національний наратив, важливе місце має організаційне та функціональне забезпечення на рівні держави цього напрямку. Тобто, має бути обґрунтовано найбільш раціональну модель організаційно-функціонального забезпечення публічної дипломатії в державному управлінні України.

3.2. Напрями вдосконалення організаційно-функціонального забезпечення публічної дипломатії у державному управлінні України

Як нами вже зазначалось у попередніх розділах дисертації, для повноцінного функціонування публічної дипломатії в Україні на державному рівні має бути здійснено її інституційне, правове та функціональне

забезпечення. Тобто, запропоновано низку органів державної влади, на який доцільно покласти функції із формування, розвитку та використання публічної дипломатії як методу взаємодії із іноземними суспільствами для реалізації цілей публічної політики.

Для України діяльність у сфері публічної дипломатії і стратегічних комунікацій є відносно новою, власне її тривалість умовно оцінюється у 8 років. За цей час було ухвалено низку нормативно-правових актів, визначено або створено окремі органи державної влади, на які покладаються відповідні функції з питань публічної дипломатії. Однак, для повноцінного функціонування публічної дипломатії має бути створено чітку систему органів влади з питань публічної дипломатії, яка має відповідати усім ознакам системи. Адже, за визначенням Садовського В., система – це складна єдність, сформулювала багатьма, як правило різноманітними чинниками, що мають загальний план чи слугують для досягнення загальної мети [141, с. 97]. Тобто, система – це зібрання чи з'єднання об'єктів, що об'єднанні регулярною взаємодією чи взаємозамінністю, в якості «зібрання чи з'єднання» об'єктів має мати місце певне відношення, що називається «регулярною взаємодією чи взаємозамінністю» [165, с. 102]. Це відношення володіє такими властивостями, які відрізняють його від інших відношень. Ще однією відмінністю, що характеризує систему як впорядковану діючу цілісність і тотальність є те, що вона уточнює, збагачує фіксовані властивості додатковими ознаками, але структура залишається тією ж. Також, важливе значення в контексті нашого дисертаційного дослідження є визначення системи за Вернадським В., який позначає її як сукупність взаємодіючих різних функціональних одиниць, що пов'язана із середовищем та слугує для досягнення загальної мети шляхом дії над матеріалами, енергією, біологічними явищами і управляючи ними [13, с. 184]. Отже, важливістю об'єднання інституційно різних суб'єктів публічної дипломатії у певну систему є те, що, як зазначає Сурмін Ю. саме «система має мету, а не окрема

складова / чинник, тобто мета і план притаманні відношенням між складовими, а не самим складовим» [36, с. 103].

Під час аналізу стану організаційно-функціонального забезпечення публічної дипломатії, нами було встановлено, що органи державної влади, на які покладаються відповідні функції з питань публічної дипломатії в цілому чи окремими її напрямками (видами) інституційно різні, а створені нові установи для розвитку окремих напрямів публічної дипломатії підпорядковані різним органам влади, що фактично унеможлиблює їх спільну діяльність у досягненні визначеної саме стратегічної мети.

Отже, для забезпечення їх спільної, узгодженої діяльності у напрямку розвитку публічної дипломатії, необхідним є їх об'єднання у певну систему взаємовідносин і взаємодії, що характеризувалась би спільними принципами діяльності, єдиним методологічним та методичним наповненням, а також центром, який би здійснював загальну координацію діяльності всіх суб'єктів публічної дипломатії та синхронізації їх дій у процесі здійснення заходів публічної дипломатії.

Під час розробки моделі організаційно-функціонального забезпечення публічної дипломатії в державному управлінні України, необхідно врахувати деякі аспекти публічної дипломатії як складового компоненту стратегічних комунікацій, які нами було виявлено у першому розділі дисертації. Зокрема, мова йде про такі:

- класична публічна дипломатія, заходи в рамках якої здійснюються у відповідності до стратегічних цілей розвитку держави та у відповідності до стратегії розвитку держави. Така публічна дипломатія і всі її різновиди здійснюються з метою формування іміджу держави на міжнародному рівні, підвищення конкурентоспроможності держави та залучення інвестицій. Тобто, такі заходи спрямовуються на розвиток держави у мирний час;

- воєнні заходи на підтримку публічної дипломатії – цей компонент стратегічних комунікацій відноситься до воєнного блоку і передбачає участь українських військовослужбовців у миротворчих операціях та / або інших

воєнних заходах на території інших держав. Також до заходів цього виду публічної дипломатії можемо віднести надання воєнної, технічної та іншої допомоги іншим держав на території яких відбуваються воєнні дії. Такий різновид публічної дипломатії є можливим також у мирний час;

- публічна дипломатія на підтримку воєнно-політичних дій, або в класичному розумінні – воєнна/військова дипломатія. Цей різновид публічної дипломатії ми обґрунтовуємо у зв'язку з подіями, що відбуваються в Україні з 2014 року, а особливо після 24 лютого 2022 року. В рамках цього напрямку публічної дипломатії передбачається використання усього арсеналу та можливостей всіх різновидів публічної дипломатії, а також комунікаційних каналів, що спрямовуються на донесення достовірної та правдивої інформації іноземним аудиторіям з метою отримання воєнної, фінансової, технічної правової допомоги та підтримки у боротьбі із російським загарбником. Такий різновид публічної дипломатії є притаманним державам, на території яких відбуваються воєнні дії.

За даними Центру публічної дипломатії Університету південної Каліфорнії, якби довго не тривав конфлікт, всі регіони, які зазнали руйнувань, повинні бути відновлені.

Варто вказати, що останній різновид публічної дипломатії не брався до уваги більшістю наукових дослідників, а також не був зафіксований у документах з питань стратегічних комунікацій США, ЄС та НАТО, оскільки на території таких держав та країн-членів не відбувалось воєнних дій у той час, коли було розроблено саму концепції та принципи публічної дипломатії. Відповідно, можемо обґрунтувати на навести ще й такий різновид публічної дипломатії.

Таке розмежування публічної дипломатії також продиктоване низкою наступних аспектів. Зокрема йдеться про такі: на рівні РНБО України підписано Дорожню карту у сфері стратегічних комунікацій із Центром стратегічних комунікацій НАТО, в рамках яких було заплановано підвищення інституційної спроможності України у цій сфері. Тобто,

відбувається тісна взаємодія із окремою структурою НАТО у сфері стратегічних комунікацій, які надають відповідну методологічну, наукову та іншу підтримку органам влади т.з. силового блоку (РНБО, МОУ, ГШ тощо) та надаються консультації найвищого рівня з питань безпеки.

Також в Україні на рівні МЗС та МКІП здійснюється взаємодія із Групою стратегічних комунікацій ЄС «Схід», в рамках якої надаються консультації найвищого рівня з питань протидії інформаційним інтервенціям, протидії російської пропаганді та нарративам, а також залучення представників України до заходів публічної дипломатії ЄС.

Таким чином, можемо зазначити, що зосередження публічної дипломатії тільки на рівні МЗС є не зовсім доречним і таким, що не може охопити всі аспекти, різновиди та напрями публічної дипломатії. А також зважаючи на те, що всі заходи зі стратегічних комунікацій та публічної дипломатії відповідно до принципів їх діяльності, мають бути забезпеченні єдиним керівництвом та методичними підходами, потребує визначення на якому саме рівні має бути представлено т.з. «єдиний центр з питань публічної дипломатії». Беззаперечно, найбільш вагоме значення у цьому процесі матиме МЗС. Однак, у представленій Стратегії публічної дипломатії до 2025 року не було представлено усе розмаїття різновидів публічної дипломатії та відповідно, їх організаційне забезпечення. Зокрема, як нами було виявлено, був відсутній такий важливий різновид, як економічна дипломатія. Аналогічно, під час детального ознайомлення з новою редакцією Статуту державної установи «Український інститут» було з'ясовано, що свою діяльність ця установа зосереджує тільки і винятково на культурній дипломатії. Хоча мала би охоплювати й інші напрями публічної дипломатії.

Отже, виявлені проблемні аспекти розвитку публічної дипломатії, а також обставини, в яких намагається розвиватися Україна у 2022 році, потребують їх врахування. Таким чином, зважаючи на вищенаведені аргументи, можемо представити таку модель організаційно-функціонального забезпечення публічної дипломатії в Україні, яка б враховувала

багатоаспектність публічної дипломатії (різновиди чи напрями), велику кількість суб'єктів, які мають бути залучені до здійснення заходів публічної дипломатії, зокрема державних і недержавних суб'єктів. Важливе значення має мобільність груп, тобто, можливість їх зосереджуватися на тих пріоритетах, що є важливими в конкретних історичних умовах розвитку (за зразком окремих груп зі стратегічних комунікацій і ЄС).

Для системи державного управління України характерним є дублювання функцій низкою органів державного управління, що суттєво гальмує розвиток державно-управлінських процесів, у тому числі і публічної дипломатії. Державі необхідні не точкові зміни, а системні, якісні, масштабні налагодження комунікаційних зв'язків із залученням широкого кола учасників, як державного сектора та громадськості. У ході дослідження з'ясовано, що в системі органів державного управління утворено низку інституцій, зокрема з питань публічної дипломатії. Однак, всі вони мають різне підпорядкування та пул функціональних обов'язків у сфері. На рис. 3.1. зображено сукупність органів державної влади, функціональні обов'язки яких полягають у забезпеченні розвитку окремих напрямів публічної дипломатії.

Як видно з рис. 3.1, в Україні майже відсутня координація діяльності органів влади за напрямами публічної дипломатії. Тобто, здебільшого кожен орган влади намагається взаємодіяти із іноземними суспільствами та органами влади в залежності від власних функцій і повноважень. За таких умов, на нашу думку, розвиток публічної дипломатії не уявляється можливим. Враховуючи вищезазначене, можемо обґрунтувати модель організаційно-функціонального забезпечення публічної дипломатії, яка б максимально враховувала можливості розвитку всіх її напрямів. З цією метою ми звернулись до наукових досліджень, в яких було запропоновано моделі розвитку стратегічних комунікацій в Україні, а також зважаючи на те, що публічна є одним із її складових компонентів і не може розвиватись окремо.

Рис. 3.1. Сукупність органів державного управління за різними напрямками публічної дипломатії в Україні

* Джерело: розроблено автором

Під час розробки схеми інституційного забезпечення публічної дипломатії було взято до уваги не тільки науково обґрунтовані підходи, а й власне українські реалії, а також умови воєнного часу, в яких здійснюється розвиток України. Також вагоме місце має зарубіжний досвід із організаційно-функціонального забезпечення публічної дипломатії зокрема США, а також ЄС і НАТО, із профільних структур, що взаємодіють у цій сфері із окремими українськими органами влади. З метою протидії інформаційним інтервенціям держав-агресорів така взаємодія у сфері публічної дипломатії має важливе значення в аспекті забезпечення спільної діяльності. Отже, у вітчизняній науці вже було зроблено обґрунтування моделі інституційного забезпечення стратегічних комунікацій у системі публічного управління. Беручи за основу запропоновану модель, можемо обґрунтувати схему інституційної взаємодії у сфері публічної дипломатії за пріоритетними напрямками в Україні (рис. 3.2.).

Як було зазначено вище, публічна дипломатія, як складова стратегічних комунікацій, має відбуватись у відповідності до завдань вищого порядку, тобто таких, що мають бути визначені у стратегії розвитку держави на довготривалу перспективу, а також забезпечуватись на рівні керівництва держави. В Україні, на відміну від багатьох інших держав, на правовому рівні відсутній суб'єкт розробки стратегій розвитку держави, адже за КМУ закріплено повноваження із затвердження економічної стратегії розвитку держави, яка розробляється Мінекономіки. Стратегія розвитку затверджується Президентом України. Також існує низка галузевих стратегій, що затверджуються профільними міністерствами. Тобто, зважаючи на ці обставини, можемо звернутись до Конституції України. Відповідно до змін, у Конституції України 2019 року, зокрема ст. 112 зазначено, що Президента України визначено гарантом реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації північноатлантичного договору, що визначено парламентом як пріоритетний на сучасному етапі розвитку держави [51].

Рис. 3.2. Схема інституційної взаємодії у сфері публічної дипломатії (за напрямками) в Україні

* Джерело: розроблено автором

Таким чином, відповідно до змін визначено основних суб'єктів гарантування, вироблення пріоритетів внутрішньої і зовнішньої політики та забезпечення її реалізації. Тому, стверджуючи про необхідність інституційного забезпечення публічної дипломатії, варто вказати на роль таких політичних суб'єктів державного управління як Президент України, Верховна Рада України та Кабінет Міністрів України.

На центральному політичному рівні, за аналогією до США, необхідно запровадити інститут радників з питань стратегічних комунікацій вищому керівництву держави. Також, для забезпечення політичного консенсусу в питаннях стратегічного розвитку держави доцільно утворити Координаційну раду зі стратегічних комунікацій. Основна мета Координаційної ради – забезпечення консолідації зусиль усіх заінтересованих сторін: гілок влади, громадянського суспільства, творчих спілок, експертно-аналітичного середовища та представників бізнесу. Основні завдання Координаційної ради полягатимуть у: визначенні пріоритетів розвитку держави; узгодження візії майбутнього України; ухвалення національної комунікаційної стратегії України; координація дій та моніторинг реалізації.

Утворення такої ради можливе шляхом реорганізації двох існуючих рад: Координаційної ради з реалізації стратегії комунікацій у сфері європейської інтеграції [95] та Ради з питань комунікацій [93], що уже функціонують у структурі КМУ з дублюванням окремих функцій. Тобто, ми пропонуємо здійснити реорганізацію існуючих координаційних рад зі збереженням їх існуючих функцій, адже в цілому запропонована нами структура також зосереджує свою діяльність на координації комунікаційних дій та синхронізації діяльності центральних органів влади.

Проектний офіс зі стратегічних комунікацій при Кабінеті Міністрів України пропонується утворити у структурі Секретаріату Кабінету Міністрів України. Відповідно можемо запропонувати дві альтернативи створення такої структури:

Альтернатива I. Утворення проєктного офісу зі стратегічних комунікацій може бути забезпечено шляхом об'єднання департаменту комунікацій, департаменту інформації та взаємодії із громадськістю, а також урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України [273].

Аргументом на користь цієї альтернативи є те, що зазначені структурні підрозділи за своїми функціональними обов'язками забезпечують взаємодію, координацію та комунікацію між органами влади та громадськістю, тому їх об'єднання дасть змогу налагодити якісніший рівень комунікації та забезпечити досягнення більш значимих стратегічних цілей. Також вагомою перевагою цієї альтернативи є те, що не виникає потреби у пошуках додаткового фінансування підтримки функціонування новоутвореної структури.

Недоліком вказаної альтернативи, на нашу думку є те, що в результаті реорганізації значній кількості державних службовців цих структурних підрозділів доведеться пройти відповідний рівень перепідготовки та / чи підвищення кваліфікації з питань стратегічних комунікацій, публічної дипломатії, кібербезпеки тощо.

Альтернатива II. Проєктний офіс зі стратегічних комунікацій може бути утворено як окремий структурний підрозділ Секретаріату Кабінету Міністрів України, який би забезпечував взаємодію із іншими підрозділами Секретаріату, комунікаційними підрозділами центральних органів виконавчої влади та інших органів публічного управління, державних установ, організацій та підприємств у реалізації окремих комунікаційних стратегій.

Перевагою такої альтернативи, на нашу думку може бути те, що утворення такої структури з «нуля» дасть змогу одразу закласти нові принципи роботи у сфері стратегічних комунікацій і публічної дипломатії, а також взяти за основу кращі приклади зарубіжного досвіду.

До недоліків такої альтернативи можемо віднести необхідність додаткового фінансування на створення нової структури, збільшення чисельності державних службовців, а також потреба забезпечення складного багаторівневого узгодження комунікацій із усіма суб'єктами публічного управління.

Виходячи із зазначеного аналізу запропонованих альтернатив, можемо вказати на доцільність реалізації альтернативи 1, оскільки вона не вимагатиме додаткових фінансованих, кадрових та часових ресурсів. Також характеризуючи доцільність утворення такої структури варто зазначити, що вона може бути утворена за зразком Офісу реформ при Кабінеті Міністрів України, який було утворено у 2016 році з метою забезпечення організації та координації впровадження реформ, зокрема з питань планування відповідних заходів, здійснення моніторингу, а також аналізу стану їх виконання [270]. Важливо, що в основу діяльності зазначеної структури має бути покладено проєктний підхід, тобто особливу форму управління, що дасть змогу державі сконцентрувати увагу і ресурси на виконанні пріоритетного комплексу стратегічних завдань у інформаційно-комунікаційному просторі в обмежених умовах, а саме: часових та бюджетних ресурсів.

Директорат публічної дипломатії, який пропонується створити у структурі Проєктного офісу зі стратегічних комунікацій при КМУ, зосереджує свою діяльність на розвитку публічної дипломатії за пріоритетними для України напрямами та координує діяльність органів державної влади, до повноважень яких віднесено здійснення окремих заходів публічної дипломатії за профільними напрямами.

У цілому, на Проєктний офіс із питань стратегічних комунікацій при Кабінеті Міністрів України має бути покладено такі основні завдання та функції:

- розробка національної комунікаційної стратегії та узгодження її із Координаційною радою, як консультативно-дорадчим органом;

- забезпечення на належному рівні організації та координації діяльності усіх органів державної влади у процесі реалізації національної комунікаційної стратегії;
- узгодження та затвердження галузевих стратегій, програм та проєктів з питань комунікації, ураховуючи публічну дипломатію за визначеними напрямками;
- синхронізація комунікаційних заходів і дій між усіма суб'єктами публічної дипломатії під час їх реалізації;
- співуправління з МЗС державною установою «Український інститут» та її закордонними представництвами;
- реалізація окремих загальнодержавних комунікаційних програм, кампаній та проєктів за допомогою окремих проєктних груп, у тому числі з питань публічної дипломатії;
- надання методичної та методологічної допомоги суб'єктам публічної дипломатії;
- забезпечення наукового супроводу діяльності офісу шляхом вивчення та адаптації зарубіжного досвіду;
- взаємодія із іноземними та міжнародними установами з питань стратегічних комунікацій та публічної дипломатії, зокрема ЄС та НАТО;
- підготовка пропозицій та проєктів правових актів з питань удосконалення комунікаційної політики держави, у тому числі програмних стратегічних документів Кабінету Міністрів України у сфері інформації та комунікації;
- проведення моніторингу стану виконання національної, галузевих та відомчих комунікаційних стратегій, передбачених планами заходів на календарний рік;
- узагальнення результатів виконання та коригування комунікаційних дій у процесі реалізації окремих комунікаційних стратегій органами влади;

- взаємодія із суб'єктами медіа інформаційного ринку та суб'єктами системи державного іномовлення України в процесі формування та реалізації комунікаційних стратегій, програм та проєктів;

- створення, забезпечення належного рівня функціонування та ліквідація окремих проєктних груп з питань стратегічних комунікацій та публічної дипломатії, що утворюються для вирішення окремих комунікаційних завдань.

Окремо варто наголосити на доцільності запровадження проєктного підходу в сфері державних комунікацій, а саме на необхідності створення окремих проєктних груп (проєктних команд) для реалізації загальнодержавних комунікаційних стратегій та стратегій в рамках публічної дипломатії. Така пропозиція є доречною з огляду на ефективність діяльності таких команд в ЄС (СтратСом Схід, наприклад), де вони функціонують за визначеними пріоритетними напрямками та / або на період подолання певної кризи.

Також варто обґрунтувати доречність перепідпорядкування держустанови «Український інститут» та забезпечити його співуправління Проектним офісом зі стратегічних комунікацій при Кабінеті Міністрів України та МЗС України. Станом на зараз ця установа, відповідно до Статуту, затвердженого наказом МЗС України від 27 січня 2021 року № 29 [112], належить до сфери управління МЗС України і зосереджує свою діяльність, як ми зазначали вище, виключно на засобах культурної дипломатії. Зокрема у п. 1.1. Статуту зазначено, що «Український інститут» є державною установою, діяльність якої спрямована на комплексну репрезентацію України у світі засобами культурної дипломатії» [112, с. 2]. На культурній дипломатії також зроблено основний акцент у Стратегії Українського інституту на 2020-2024 роки, зокрема зазначено, що «Український інститут – державна установа, що працює у сфері культурної дипломатії» [168].

Однак, як ми вже зазначали, нова редакція Статуту за 2021 рік, значно звузила функції та повноваження цієї установи, зосередившись тільки на культурній дипломатії, хоча, відповідно до розпорядження КМУ від 21 червня 2017 року № 430-р «Про утворення державної установи «Український інститут», основною метою його створення були «презентація та просування іміджу України у світі, сприяння міжнародним обмінам та інтеграції України у світовий культурний простір, популяризація української мови та культурного продукту за кордоном, поширення інформації про науковий, освітній та туристичний потенціал нашої держави тощо» [274]. Отже, як бачимо із проведеного аналізу нормативно-правових актів, що регулюють діяльність Державної установи «Український інститут», починаючи із 2020 року відбулось зміщення акцентів у бік культурної дипломатії, хоча сфера культурної дипломатії здебільшого закріплена за МКІП України. Саме при МКІП утворено Український культурний фонд, який здійснює підтримку саме культурних, мистецьких тощо проєктів, що реалізуються за кордоном у тому числі. Тому, на нашу думку, більш коректним і доречним має бути розширення сфери повноважень «Українського інституту» і на інші напрями публічної дипломатії, а також зосередження уваги на створенні його закордонних представництв, а не тільки розробці проєктів і програм та їх реалізації за кордоном.

Обґрунтовуючи доцільність створення закордонних представництв державної установи «Український інститут», варто взяти до уваги досвід багатьох держав, які утворили аналогічні структури за кордоном з метою популяризації власної мови, культури, освіти, науки тощо. Зокрема, мова йде про Французький інститут «Альянс Франсез», який представлений існуванням понад 150 французьких культурних закладів за кордоном, у тому числі і в Україні [182]. Зазначена установа пропонує курси вивчення французької мови, підготовку та складання іспитів, франкомовні видання та відео-, аудіо- матеріали. Інформаційний центр також надає роз'яснювальну та просвітницьку інформацію з тенденціями, місцями та подіями сучасної

Франції. В цілому діяльність центру зосереджена на трьох напрямках: культура, наукова та університетська сфери, а також освіта та лінгвістика.

За аналогією функціонує і Британська Рада [10], основна мета якого – побудова зв'язків, порозуміння та довіри між людьми у Великій Британії та інших країнах через мистецтво, освіту й англійську мову. Заснована у 1934 році, вона є позавідомчим державним органом як благодійна організація, що спонсорується МЗС Великобританії. Також варто навести один із найстаріших аналогічних центрів у Європі – Італійське національне товариство Данте Аліг'єрі [44], засноване у 1889 році і має понад 500 представництв за кордоном та сприяє розвитку італійської культури, мови, традицій тощо. Активно діє у цьому напрямку Китайська Народна Республіка, яка з 2004 року почала розвивати систему науково-навчальних закладів для популяризації китайської мови, культури та мистецтва – Інститут Конфуція [39], та нараховує понад 530 закордонних відділень.

Саме такий напрям діяльності, на нашу думку, має бути закріпленим за ДУ «УІ», тому виникає потреба у створенні його закордонних філій. Також ми вже обґрунтовували, що діючі при закордонних дипломатичних установах України культурно-освітні центри потребують суттєвої реорганізації та удосконалення їх діяльності. Тому вбачаємо за доцільне розвивати мережу закордонних представництв саме на їх базі. Таким чином, можемо визначити основні напрями діяльності закордонних представництв ДУ «УІ»: діяльність у сфері культури – поширення об'єктивної, достовірної та актуальної інформації про Україну, її традиції, культуру, пріоритети та напрями розвитку та особливості взаємозв'язків із державою, де такі представництва функціонують; діяльність у сфері науки й освіти, зокрема формування відповідного контенту для молоді, яка бажає отримати освіту в Україні, а також наукових установ у напрямку налагодження спільної наукової діяльності та участі у міжнародних наукових проєктах; мовно-лінгвістична діяльність, що має бути спрямована на забезпечення вивчення української мови та підготовки до складання іспиту і отримання відповідного

сертифікату для набуття громадянства України. Варто зазначити, що після початку воєнних дій на території України, а також низки вдало реалізованих заходів в рамках публічної дипломатії – увага до української мови та культури у світі суттєво зросла. Відповідно необхідно забезпечити можливість іноземним громадянам доступу до таких послуг від України.

У зв'язку з цим, можемо запропонувати 4 найбільш перспективні організаційні форми створення таких закордонних представництв, зокрема:

- представництво або філія, що мають бути створенні відповідно до законодавства держави, в якій вона функціонуватиме;
- неприбуткова організація, що має отримати статус представництва та право здійснювати програмну діяльність в рамках відповідного договору;
- представництва чинної закордонної дипломатичної установи України, що працюють як менеджери Українського інституту та підпорядковуються у питаннях формування відповідних програм та комунікаціях;
- фізична особа, тобто резиденти країни перебування, з яким укладено трудові договори та уповноважено на здійснення відповідної діяльності за кордоном.

Зважаючи на відсутність поки що таких закордонних представництв Українського інституту, в першу чергу, варто зосередити свою увагу на перших двох моделях, хоча для окремих випадків, зокрема для більш важливих для України держав, можуть бути застосовані й інші 2 моделі. Однак, створення та підтримка діяльності, а також розширення чисельності таких представництв, є можливим тільки за умов як мінімум трирічного бюджетного планування в Україні, чіткої позитивної динаміки фінансування Українського інституту, співпраця з МЗС України щодо адаптації нормативно-правової бази для кожної моделі; реалізація «пілотного» проекту зі створення представництва в одній із країн.

Також, на рис. 3.1. представлено основні напрями публічної дипломатії, які ми вважаємо пріоритетними для України на нинішньому етапі

її розвитку. Отже, на підставі узагальнення існуючих у науці різновидів публічної дипломатії, а також беручи до уваги запропоновані МЗС у Стратегії публічної дипломатії напрями, ми виокремили 9 пріоритетних напрямів публічної дипломатії та визначили основних суб'єктів їх забезпечення, зокрема:

Культурна дипломатія – Міністерство культури та інформаційної політики та підпорядковані йому установи: Український культурний фонд, Український інститут книги, Український інститут національної пам'яті, Держкіно, Держмистецтво.

Науково-освітня дипломатія – Національна академія наук України, Мала академія наук України, Міністерство освіти і науки України та підпорядкована йому державна установа «Центр міжнародної освіти», Міжнародна українська школа, а також заклади вищої освіти України та науково-експертні установи.

Економічна дипломатія – Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства та підпорядкована йому державна установа «Офіс просування експорту України», Урядовий офіс із залучення та підтримки інвестицій UkraineInvest, Рада інвесторів та експортерів при МЗС, Міністерство цифрової трансформації України, вітчизняні транснаціональні корпорації та суб'єкти підприємницької діяльності.

Воєнна дипломатія – Міністерство оборони України, Генеральний штаб МОУ, Рада національної безпеки та оборони, Головне управління розвідки МОУ, Служба безпеки України, Національна гвардія України тощо.

Цифрова дипломатія – Міністерство цифрової трансформації України, міжнародні цифрові платформи, суб'єкти підприємницької діяльності у сфері цифрових технологій та цифрової економіки.

Спортивна дипломатія – Міністерство молоді та спорту України, Національний олімпійський комітет, вітчизняні спортивні федерації, міжнародні спортивні організації тощо.

Парадипломатія – органи місцевого самоврядування, заклади вищої освіти, наукові установи та організації в рамках двосторонніх угод з аналогічними органами публічної влади, установами та організаціями.

Дипломатія неополітик – неурядові, громадські організації.

Народна дипломатія – громадяни України, закордонні українці тощо.

Таким чином, нами визначено основних суб'єктів публічної дипломатії, що становлять її інституційний базис, та визначено основні функції новоутворених або реорганізованих структур. Взаємодія вказаних органів державної влади у сфері публічної дипломатії має відбуватись на основі тісних взаємозв'язків між ними. Зокрема, мова йде про координацію їх діяльності та синхронізацію комунікацій і окремих заходів в рамках публічної дипломатії, що передбачає узгодження програм, планів, наративів і дій. Синхронізація передбачає узгодження дій між інституційно-різними суб'єктами публічної дипломатії у процесі безпосередньої взаємодії із міжнародною громадськістю, адже вони мають взаємодія за мережевою і ієрархічними моделями. Тому, важливе значення для функціонування запропонованої моделі мають окремі управлінські зв'язки, зокрема: координаційні, субординаційні, та реординаційні. Модель організаційно-функціонального забезпечення публічної дипломатії в Україні має більше доктринальний характер, ніж вказівний. Тому для узгодженої діяльності усіх суб'єктів публічної дипломатії потрібно забезпечити розробку методичних вказівок, тобто керівництв (методичних рекомендацій) для фахівців із питань публічної дипломатії, які розроблятимуть та реалізовуватимуть комунікаційні стратегії.

Окремо варто наголосити на доцільності використання проєктного підходу у діяльності окремих груп із реалізації заходів публічної дипломатії, основне завдання яких – забезпечення досягнення визначених цілей на території реалізації відповідних комунікаційних стратегій, кампаній та проєктів. Адже проєктування у сфері державного управління визначається як метод ефективного управління проєктами та програми, що направлені на

реалізацію різноманітних державно-управлінських стратегій і реформ. [159, с. 12]. У проєктах публічної дипломатії суб'єктами є органи державної влади, що наділені відповідними повноваженнями, а кінцевими бенефіціарами – іноземні громадяни, на розуміння і сприйняття яких спрямовуються заходи публічної дипломатії.

Заходи публічної дипломатії, що будуть реалізовуватись на засадах проєктного підходу – це комплекс інтегрованих між собою заходів та дій, що потребують особливої форми їх здійснення. Мова йде про узгодження усіх заходів, повідомлень та дій між собою, зі стратегічною метою, з чинними нормативно-правовими, культурними та іншими обмеженнями країни, де здійснюються заплановані заходи. Дії та заходи публічної дипломатії мають бути також узгоджені у часі та просторі.

Саме на доцільності застосування технології стратегічного проєктування у сфері публічної дипломатії наголошує Децик О., яка зазначає: «стратегічне проєктування – це інструментарій, що дасть змогу суб'єктам публічної дипломатії використовувати методи прогнозування, планування, програмно-цільового управління з метою проєктування управлінських дій із реалізації «Концепції популяризації України у світі та просуванні інтересів України в світовому інформаційному просторі» [272, с. 67]. Також, на думку авторки, задля забезпечення ефективної і результативної реалізації заходів публічної дипломатії, має бути створено відповідну систему державного регулювання – механізм координації діяльності державних і недержавних її суб'єктів. Адже процедура стратегічного проєктування публічної дипломатії – це досить складний процес з узгодження цілей, усіх програмних документів, інтересів, а також ресурсів на основі використання проєктного підходу, зокрема інструментарію планування, прогнозування та прийняття управлінських рішень.

Обґрунтовуючи доцільність застосування проєктного підходу у процесі реалізації заходів публічної дипломатії доцільно наголосити на використанні

такої інноваційної методології проєктного менеджменту як аджайл (гнучка методологія). Застосування цієї методології для реалізації заходів публічної дипломатії полягає у наданні пріоритету взаємодії та співробітництва суб'єкта публічної дипломатії із його об'єктами (міжнародною громадськістю) та, на підставі врахування їх сприйняття, коригувати заплановані заходи в залежності від поведінки опонентів, змін навколишнього середовища та настроїв цільових аудиторій. Застосування методології аджайл у комунікаційній діяльності органів державної влади потребує додаткових наукових обґрунтувань, що може стати предметом окремого дослідження.

Модель розвитку публічної дипломатії України ґрунтується на концепції нової публічної дипломатії, яка враховує і традиційні методи досягнення зовнішньополітичних цілей держави (освітні, культурні та економічні програми) і нові засоби та способи взаємодії із міжнародною громадськістю. Зокрема, вона ґрунтується на таких постулатах нової публічної дипломатії як:

- джерело публічної дипломатії – неурядові та мережеві організації, що ефективніше охоплюють зарубіжну аудиторію;
- платформа публічної дипломатії – мережа інтернет;
- замість концепції «просування позитивного іміджу» - «просування бренду»;
- просування нового товару, ідеї, продукту;
- використання двох концептуальних основ – «розумна сила» (smart power) і «м'яка сила» (soft power).

Запропонований нами підхід щодо організаційно-функціонального забезпечення публічної дипломатії в Україні, дасть змогу забезпечити досягнення управлінського резонансу у реалізації зовнішньополітичних завдань. Адже, управлінський резонанс забезпечується спільним баченням усіх суб'єктів публічної дипломатії мети, проблем і способів їх вирішення.

Він настає за умови коли очікуваний результат у всіх суб'єктів публічної дипломатії співпадає.

Таким чином, можемо узагальнити, що практичне застосування запропонованого теоретичного обґрунтування організаційно-функціонального забезпечення публічної дипломатії в Україні дасть змогу ефективно налагодити взаємодію із міжнародною спільнотою у досягненні зовнішньо- політичних, економічних, наукових, воєнних тощо цілей держави. Для подальшого обґрунтування та практичного застосування запропонованої схеми доцільно розглянути напрями розвитку інституційної спроможності органів державної влади у сфері публічної дипломатії, а також запропонувати основні принципи їх діяльності у цій сфері.

3.3. Шляхи розвитку спроможності органів державної влади у сфері публічної дипломатії та принципи їх діяльності

Задля практичного використання методів публічної дипломатії у досягненні зовнішньополітичних цілей держави необхідним є розвиток інституційної спроможності державних і недержавних суб'єктів у цій сфері. Хоча, в першу чергу, мовиться саме про державні суб'єкти публічної дипломатії, або ті, що діють від імені держави та відповідно до делегованих у цій сфері повноважень. Для початку визначимось із терміном «інституційна спроможність», яка, за більшістю визначень науковців, трактується як спроможність публічних інституцій ефективно виконувати покладені на них функції та забезпечувати їх виконання на всіх рівнях управлінської діяльності.

Загалом, розвиток інституційної спроможності спрямований на набуття або вдосконалення компетентностей державної інституції до виконання функцій у сфері публічної дипломатії. Визначаємо, що обов'язковою умовою для формування інституційної спроможності є наявність достатньої кількості ресурсів. Ресурси інституційної спроможності, це, перш за все: матеріальні та нематеріальні активи, людські здібності та злагоджені організаційні та управлінські процеси, наявність та доступ до інформації, знань тощо). Вказані ресурси мають бути контрольовані відповідною інституцією і дозволяти їй впроваджувати стратегії, що спрямовуються на підвищення ефективності діяльності.

Також, інституційна спроможність може забезпечуватися «колективною здатністю організації виконувати специфічні види активності та властивістю організації ефективно використовувати власні ресурси» [6, с. 363]. Тобто, інституційна спроможність на нашу думку, – це організаційна властивість інституції, що оцінюється результатами її діяльності і напрямку залежать від компетентності її працівників, зокрема: знань, умінь, навичок).

На цьому наголошують також Золо М. та Вінтер С., які обґрунтовують здатність як «результат організаційного навчання і стабільний спосіб колективної діяльності, через який організація систематично генерує і модифікує операційні рутини у напрямку підвищення управлінської ефективності» [263, с. 340].

Основою спроможності є компетентність, яка може забезпечуватися у два способи, а саме через: наукові дослідження у відповідній сфері; набуття знань, навичок і досвіду працівників. Оскільки ми говоримо про розвиток інституційної спроможності органів державної влади у сфері публічної дипломатії, варто зазначити, що вони не здійснюють наукових досліджень, а є лише споживачами наукових та освітніх послуг, які надаються відповідними закладами вищої освіти та науковими установами, центрами, організаціями. Відповідно, має бути забезпечено їх взаємодію із науковими та освітніми установами, які забезпечують комплексні наукові дослідження з питань публічної дипломатії, інформаційної та кібербезпеки, а також стратегічних комунікацій в цілому.

У першу чергу, для розвитку інституційної спроможності органів влади у сфері публічної дипломатії потрібно забезпечити розуміння її суті та особливостей організації та реалізації заходів інформаційного впливу на міжнародну громадськість. Тому виникає потреба у забезпеченні підготовки фахівців з питань публічної дипломатії та підвищенні рівня їх кваліфікації шляхом проходження стажувань як в Україні, так і в закордонних установах.

На цьому також було наголошено у низці державних концепцій, стратегій та доктрин, зокрема таких: Річна національна програма під егідою Комісії Україна – НАТО, Доктрина інформаційної безпеки України, Стратегія реформування державного управління України. Ними визначено потребу в розробленні системи підготовки фахівців із питань стратегічних комунікацій, з урахуванням публічної дипломатії.

До позитивних аспектів у цьому напрямку, можемо віднести те, що у структурі МЗС було утворено окремий підрозділ – директорат публічної

дипломатії та комунікацій, а також державну установу «Український інститут». Також варто зазначити, що в деяких освітньо-професійних програмах з підготовки фахівців міжнародних відносин було введено окремі навчальні дисципліни з питань публічної дипломатії та стратегічних комунікацій. Однак, комплексного підходу до підготовки висококваліфікованих спеціалістів (державних службовців) у цій сфері запропоновано не було. Тому, очевидною є потреба у підготовці таких спеціалістів для потреб органів державної влади, що мають компетентності у сфері публічної дипломатії, а також організації системи перепідготовки та підвищення кваліфікації. Можемо деталізувати, що сфера компетентності державних службовців у сфері публічної дипломатії має зосереджуватися на забезпеченні організації системної скоординованої роботи між суб'єктами публічної дипломатії, координації та синхронізації їх діяльності на міжнародному рівні у процесі здійснення окремих заходів.

Наказом Національного агентства України з питань державної служби від 30 вересня 2020 року № 187-20, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України від 07 грудня 2020 року № 1219/35502 розроблено Методику проведення класифікації посад державної служби, що передбачало створення Каталогу типових посад державної служби [82]. Міністерство фінансів України стало одним із пілотних відомств у адаптації нововведення та класифікації 787 посад державної служби. В результаті напрацювань, каталогом визначено двадцять вісім посад державної служби. Відтак, у межах посади комунікація та інформаційне забезпечення, враховано бачення щодо важливості формування ефективної внутрішньої та зовнішньої комунікації, як компонента карти досягнення політичних комунікаційних цілей.

Показником інституційної спроможності органів влади у сфері публічної дипломатії є досягнення т.з. управлінського резонансу в зовнішньополітичних цілях держави. Його можливо досягти за допомогою розробки методичних рекомендацій, стандартів інформаційної взаємодії між суб'єктами публічної дипломатії, а також визначених принципів їх

діяльності, відповідно до яких мають плануватися та здійснюватися різноманітні заходи публічної дипломатії.

Крім знань, умінь і навичок працівників органів державного управління, різновидом інституційної спроможності є також організаційна культура. Вона визначається, передусім, як «сукупність цінностей, принципів, норм та правил поведінки, яку поділяють її працівники» [146, с. 349]. Тому, на нашу думку, варто забезпечити належний рівень розвитку культури публічної дипломатії та стратегічних комунікацій в цілому на інституційному рівні. Вона полягає у підтримці тісного співробітництва та взаємодії із недержавними суб'єктами публічної дипломатії, а також наданні їм організаційної підтримки у здійсненні заходів публічної дипломатії в інтересах України.

Окремо варто наголосити на особливостях інституційної спроможності недержавних суб'єктів публічної дипломатії. Так, можемо визначити, що вона є «результатом їх взаємодії із державою, яка проявляється у здатності виконувати покладені на них функції у визначених державою нормативних рамках» [271, с. 377]. Задля підвищення інституційної спроможності недержавних суб'єктів публічної дипломатії, на нашу думку, варто здійснити низку заходів, зокрема:

- забезпечити прозорі відносини між органами влади і недержавними суб'єктами публічної дипломатії, зокрема громадськими організаціями, об'єднаннями громадян тощо;

- надати державну фінансову підтримку таким суб'єктам у здійсненні заходів публічної дипломатії;

- закріпити на рівні національного законодавства принципи та стандарти взаємодії органів влади і недержавних суб'єктів публічної дипломатії;

- уніфікувати процедуру і правила відносин органів влади з громадянами у сфері публічної дипломатії.

З цією метою необхідно визначити сукупність принципів публічної дипломатії, що будуть покладені в основу діяльності усіх її суб'єктів і забезпечать реалізацію заходів та окремих комунікаційних кампаній у досягненні зовнішньополітичних цілей. Принципи публічної дипломатії – це основоположні засади, закономірності та правила для поведінки усіх суб'єктів публічної дипломатії у процесі їх взаємодії та здійсненні заходів публічної дипломатії.

Відповідно до Стратегії публічної дипломатії [151], МЗС України було запропоновано сукупність принципів публічної дипломатії, яких мають дотримуватись у своїй діяльності саме міністерство, зарубіжні дипломатичні установи, а також державна установа «Український інститут» у своїй діяльності. Так, у Стратегії було сформульовано 5 базових принципів, зокрема:

1. *Проектний менеджмент.* Суть якого полягає у тому, що вся діяльність у сфері публічної дипломатії має будуватися відповідно до принципів проєктного менеджменту, а саме – доцільність, лідерство, взаємодія, динамічне планування, результативність, оцінка ефективності, підзвітність та підконтрольність.

2. *Інноваційність.* Суть цього принципу полягає у тому, що усі суб'єкти публічної дипломатії мають підтримувати розвиток, вивчати та застосовувати нові технології та підходи для підвищення ефективності своєї діяльності.

3. *Повага до культурного розмаїття.* Зміст цього принципу полягає у необхідності врахування культурних особливостей різних народів світу задля збереження і розвитку культурного розмаїття, а також протидії будь-яким формам дискримінації, ворожнечі тощо.

4. *Людиноцентричність.* Загальний принцип, який передбачає, що людина, її життя і права мають найвищу цінність.

5. *Відповідальність.* Суть принципу – суб'єкти публічної дипломатії дотримуються чинних нормативно-правових актів України та країн

перебування чи здійснення заходів публічної дипломатії, а також норм міжнародного права та загальноприйнятих етичних норм [151, с. 15].

Однак, як нами було визначено у державному управлінні кількість суб'єктів публічної дипломатії є значно більшою. Відповідно, їх діяльність має також базуватися на сукупності правил і норм, що є характерними для стратегічних комунікацій в цілому. Тому варто взяти до уваги і принципи стратегічних комунікацій.

Так, у вітчизняній науці уже існує низка публікацій, що присвячені саме питанням формулювання принципів стратегічних комунікацій. Одразу варто зазначити, що різні автори подають власне бачення щодо їх змістовного наповнення. Так, наприклад, вітчизняний дослідник Соловйов С. стверджує, що до основних принципів стратегічних комунікацій варто віднести такі:

- скоординованість застосування засобів інформаційного впливу на кожному етапі вироблення політики;
- узгодженість дій державних і недержавних акторів;
- цілеспрямованість на підтримку мети національного рівня;
- вивчення і врахування потреб та реакції цільових аудиторій;
- дотримання зворотного зв'язку із цільовими аудиторіями;
- трактування дій у фізичному просторі як повідомлень [148, с. 169].

Шклярук М., у свою чергу запропонувала такі як: планування, дослідження, системність, оперативність, комунікативна культура [180, с.169].

Найбільш повний та обґрунтований перелік принципів стратегічних комунікацій було представлено Сивак Т., яка визначила 10 базових принципів стратегічних комунікацій у публічному управлінні України. На її думку всі принципи необхідно розділити на змістовні, тобто ті, що закладають підґрунтя саме з питань контентного наповнення та наративів. Отже до змістовних принципів віднесено такі:

- принцип зв'язку із документами державного стратегічного планування;

- принцип правдивості чи достовірності;

- принцип доступності та відповідності ментальним уявленням цільових аудиторій;

До наступної групи принципів стратегічних комунікацій на думку авторки, варто включити такі як:

- принцип кваліфікованого управління лідером;

- принцип діалогу;

- принцип масштабності;

- принцип узгодженості з діями;

- принцип спрямованості на результат;

- принцип правильності вибору аудиторії, повідомлення, місця та часу;

- принцип безперервності та оперативності [146, с. 156].

Зважаючи на запропоновані та обґрунтовані принципи стратегічних комунікацій, а також принципи публічної дипломатії, вважаємо доцільним на підставі більш комплексного підходу запропонувати принципи діяльності суб'єктів публічної дипломатії, які б враховували не лише особливості здійснення стратегічних комунікацій, а й специфіку діяльності дипломатичних установ в цілому.

Отже, до найважливіших принципів діяльності суб'єктів публічної дипломатії, на нашу думку, варто віднести такі:

1. *Єдність підходів у формуванні та реалізації заходів публічної дипломатії та узгодження їх із національною стратегією.* Сутність цього принципу полягає в необхідності узгодження як окремих заходів публічної дипломатії, так і стратегій публічної дипломатії із національною стратегією розвитку держави на довготривалу перспективу, яка має стати джерелом формування національних наративів, які мають транслюватися для закордонних суспільств у відповідності до пріоритетів у певний період

розвитку, тобто реалізації самої стратегії розвитку. Саме національна стратегія, що має дати єдине розуміння / стратегічне бачення спільної мети дасть змогу визначити єдині підходи до її досягнення у всіх суб'єктів публічної дипломатії;

2. *Оперативне реагування на конкретні інформаційні запити іноземної аудиторії, можливі зовнішньополітичні виклики, загрози, а також протидія інформаційним інтервенціям та ворожим нарративам.* Сутність цього принципу полягає у організації діяльності суб'єкта публічної дипломатії, тобто під час взаємодії безпосередньо із іноземною спільнотою доцільно забезпечити належний рівень отримання зворотного інформування та здійснення моніторингу громадської думки з метою своєчасного виявлення проблемних точок і швидкого реагування на їх усунення. В основі цього принципу лежить можливість швидкого поширення контрнарративів для переконання іноземних суспільств;

3. *Використання системного та проєктного підходів формування і розвитку публічної дипломатії та здійсненні окремих заходів і кампаній, а також забезпечення наукового супроводу у такій діяльності.* Сутність цього принципу полягає в тому, що застосування проєктного підходу у комунікаційну діяльність суб'єктів публічної дипломатії, дасть змогу комплексно та системно реалізовувати не тільки окремі комунікаційні проєкти, а портфелі проєктів публічної дипломатії, що складатимуться із комунікаційних стратегій та окремих заходів публічної дипломатії (виставки, конкурси, наукові проєкти, освітні обміни тощо);

4. *Ефективне залучення недержавних суб'єктів публічної дипломатії до планування та реалізації заходів публічної дипломатії.* Зміст цього принципу полягає у тому, що більшість заходів публічної дипломатії приходить саме на недержавних суб'єктів, що забезпечують належний рівень взаємодії з іноземними суспільствами в залежності від специфіки власної діяльності, зокрема громадські організації, заклади вищої освіти, пересічні громадяни, суб'єкти підприємницької діяльності та медіа

інформаційного ринку, які під час реалізації власних стратегій та програм розвитку взаємодіють із іноземними партнерами чи здійснюють свою діяльність на території інших держав, або ж реалізують делеговані повноваження у міжнародних організаціях. Зважаючи на те, що недержавних суб'єктів публічної дипломатії є значно більше, ніж державних – сфера охоплення закордонних суспільств значно збільшується, особливо беручи до уваги різні сфери діяльності таких суб'єктів. Також перевага залучення недержавних суб'єктів публічної дипломатії до активного здійснення окремих заходів в цій сфері полягає в тому, що взаємодія саме недержавних суб'єктів із своїми закордонними партнерами є менш формалізованою, ніж державних, що дозволяє використовувати різні способи інформування та впливу на громадян інших держав;

5. *Повага до культурного розмаїття шляхом врахування культурних та ментальних особливостей громадян держави*, де здійснюються заходи публічної дипломатії. Зміст цього принципу полягає в тому, що під час планування заходів публічної дипломатії на території інших держав, а також під час виготовлення відповідних інформаційних продуктів, призначених для іноземної аудиторії, варто враховувати ментальні, культурні та традиційні особливості таких громадян, історичні етапи розвитку таких держав тощо. Такий підхід дасть змогу уникнути непорозумінь із громадянами інших держав, а також мінімізує можливість виникнення конфліктів;

6. *Скоординованість та синхронність планів, комунікаційних дій та наративів усіх суб'єктів публічної дипломатії*, залучених здійснення заходів публічної дипломатії. Сутність цього принципу полягає в тому, що задля забезпечення різнобічного інформування та уникнення протиріч у сприйнятті інформаційних продуктів мають бути узгодженні у просторі та часі всі заходи публічної дипломатії в рамках окремих проєктів, що реалізуються на території окремих держав. Цей принцип тісно поєднаний із 3 принципом – використання системного та проєктного підходів;

7. *Кваліфіковане централізоване управління заходами публічної дипломатії* з метою здійснення загального керівництва, використання єдиних підходів та узгодження наративів і ключових повідомлень. Зміст сьомого принципу полягає у необхідності забезпечення єдиного, загального керівництва усіма заходами публічної дипломатії. Власне з цією метою нами було запропоновано утворення офісу стратегічних комунікацій при Кабінеті Міністрів України з окремим директором з питань публічної дипломатії. Адже будь-який захід чи повідомлення, адресоване іноземній громадськості, в першу чергу асоціюється із державою в цілому, тобто формує уявлення і громадську думку про Україну, тому з метою формування міжнародного іміджу нашої держави, має бути створено т.з. єдиний центр управління заходами публічної дипломатії;

8. *Узгодженість повідомлень і наративів із діями суб'єктів публічної дипломатії.* Зміст останнього принципу можемо охарактеризувати наступним чином: відсутність зв'язку між наративними розповідями і діями як органів влади, так і інших суб'єктів публічної дипломатії негативно впливає на формування сприятливого іміджу та репутації держави. Тому, в всі заходи публічної дипломатії мають бути підкріплені відповідними діями її суб'єктів, що посилюватиме вплив на закордонну цільову аудиторію та сприятиме досягненню відповідних зовнішньополітичних цілей держави.

Таким чином, можемо зазначити, що це специфічні принципи діяльності суб'єктів публічної дипломатії, що мають вирішальне значення у досягненні цілей публічної дипломатії в цілому і окремих її заходів. Також, можемо визначити, що принципи публічної дипломатії – це основоположні засади, ідеї та правила, що становлять основу поведінки усіх суб'єктів публічної дипломатії та учасників інформаційних відносин, діяльність яких регулюється вітчизняним законодавством, а також законодавством держав, де реалізуються заходи публічної дипломатії та міжнародним правом.

На підставі проведеного вище аналізу, можемо визначити основні способи підвищення рівня інституційної спроможності органів державного

управління у сфері публічної дипломатії. До найважливіших з них, на нашу думку, варто віднести такі:

- затвердження стандарту міжвідомчої взаємодії та партнерства з неурядовими організаціями та громадськістю у сфері публічної дипломатії;
- налагодження взаємодії із вітчизняними та закордонними науковими установами та експертним середовищем з питань публічної дипломатії та стратегічних комунікацій;
- проведення навчальних та наукових заходів (конференцій, семінарів, тренінгів) для топ-чиновників з питань публічної дипломатії та працівників структурних підрозділів із іноземними та вітчизняними фахівцями;
- забезпечення відповідних структурних підрозділів суб'єктів публічної дипломатії методичними, технічними та технологічними засобами для здійснення заходів та інформаційних кампаній в рамках публічної дипломатії, а також засобами здійснення аналізу та моніторингу зарубіжної громадської думки;
- розвиток культури публічної дипломатії та стратегічних комунікацій шляхом затвердження стандартів та кодексів етики інформаційної взаємодії та комунікації між суб'єктами публічної дипломатії.

Окремим напрямом практичних рекомендацій, що становитиме потенціал публічної дипломатії в перспективі, варто виділити заходи щодо розвитку національного наративу, адже публічна дипломатія, як і стратегічні комунікації в цілому – це, перш за все, спосіб налагодження взаємодії, комунікації із закордонними суспільствами. Отже, задля розвитку національного наративу, як змістовного, контентного наповнення всіх інформаційних продуктів та заходів публічної дипломатії, необхідно здійснити наступне:

- Забезпечити належний рівень стратегічного прогнозування, планування й управління в Україні. Зокрема, необхідність ухвалення довгострокової візії розвитку – стратегічного бачення розвитку держави

терміном на 20-30 років; національної стратегії розвитку терміном на 10-15 років; запровадження проектного підходу в практичну діяльність органів влади. Адже, як нами вже було неодноразово наголошено, саме національна стратегія є потужним джерелом розробки національного нарративу.

- Забезпечити належний рівень підтримки національної ідеологічної еліти, що здатна продукувати ідеї для внутрішнього і зовнішнього інформаційного споживача. Зокрема, мовиться про потужну ідеологічну, культурну, мистецьку, традиційну, наукову складові національного нарративу. Підтримка національної еліти має полягати у виділенні державних стипендій та грантів на підтримку їх діяльності, а також забезпеченні належного конкурсного відбору для державної підтримки недержавних суб'єктів публічної дипломатії.

Лише за таких умов, на наш погляд, ми можемо забезпечити не тільки процес формування національного нарративу, а й урізноманітнити способи його трансформації у малі нарративи за галузевою ознакою. Адже продукти діяльності національної еліти у вигляді наукових досліджень, мистецьких, культурних проєктів та окремих заходів дадуть змогу ефективно доносити правдиву, достовірну раціональну інформацію до потрібних реципієнтів, а також забезпечити їх тісний зв'язок із діяльністю як державних, так і недержавних суб'єктів публічного управління в Україні.

Вважаємо, це першочергові завдання, які потребують свого практичного вирішення та застосування у напрямку підвищення інституційної спроможності органів державного влади у сфері публічної дипломатії. Їх вирішення дасть змогу використати цей інструментарій та досягти зовнішньополітичних цілей держави, налагодити взаємодію з зарубіжними спільнотами та формувати бренд України.

Таким чином, на підставі проведеного аналізу, можемо сформуванати низку практичних пропозицій та рекомендацій органам державного управління з питань розвитку публічної дипломатії в Україні, зокрема:

Верховній Раді України – ухвалити Закон України «Про засади державної комунікаційної політики України», Інформаційний кодекс України та Кодекс журналістської етики;

Кабінету Міністрів України – ухвалити Регламент інформаційної взаємодії між суб'єктами державного управління у системі органів державного управління, а також із недержавними суб'єктами у процесі спільної діяльності у сфері публічної дипломатії; при КМУ утворити проєктний офіс стратегічних комунікацій з окремим директором публічної дипломатії та забезпечити його взаємодію із центральними органами виконавчої влади, у тому числі з питань публічної дипломатії; вирішити питання щодо реорганізації державної установи «Український інститут» та сприяти розвитку його закордонних представництв; сприяти у розробці національної комунікаційної стратегії з метою визначення пріоритетних комунікаційних цілей держави у тому числі для досягнення зовнішньополітичної мети;

Міністерству закордонних справ України – забезпечувати співуправління державною установою «Український інститут» та розвиток його закордонних представництв шляхом реорганізації культурно-освітніх центрів при закордонних дипломатичних установах, а також належний рівень підтримки для недержавних суб'єктів публічної дипломатії;

Міністерству культури та інформаційної політики України – забезпечити належний рівень розвитку культурної дипломатії спільно із іншими державними суб'єктами; сприяти розвитку та залученню недержавних суб'єктів публічної дипломатії до всебічного представлення української культури, мистецьких та медіапроєктів за кордоном шляхом організації та проведення відповідних конкурсів, підтримки діяльності культурних фондів, а також надання грантової підтримки національних митців;

Міністерству економіки України – розробити Стратегію розвитку економічної дипломатії як складової загальнонаціональної комунікаційної

стратегії та забезпечити взаємодію з іншими суб'єктами публічної дипломатії у цій сфері, зокрема із суб'єктами підприємницької діяльності та транснаціональними корпораціями;

Міністерству освіти і науки України – забезпечити належний рівень підтримки науково-освітньої дипломатії закладів вищої освіти, а також науковим установам та організаціям; забезпечити освітню складову діяльності закордонних представництв державної установи «Український інститут»; рекомендувати закладам вищої освіти, що здійснюють підготовку фахівців з питань міжнародних відносин та публічного управління розробляти навчальні програми з питань публічної дипломатії та стратегічних комунікацій в цілому;

Національному агентству з питань державної служби України – розробити модель системи підготовки та підвищення кваліфікації фахівців з питань стратегічних комунікацій та публічної дипломатії;

Зкладам вищої освіти, що здійснюють підготовку в галузі знань 281 «Публічне управління та адміністрування», і центрам перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів – розробити курс окремих навчальних дисциплін та семінарів з питань стратегічних комунікацій та публічної дипломатії.

Висновки до розділу 3

1. На підставі аналізу ідеологічної складової розвитку публічної дипломатії було визначено, що національний наратив є основним інструментом її забезпечення. Подано авторське визначення терміну «національний наратив» в контексті його застосування в рамках публічної дипломатії. Він характеризується як макророзповідь про власну державу, її історію, традиції, досягнення та перспективи розвитку, який має тісний зв'язок з ідеологією держави та є її інструментом формування «картини світу» у свідомості власних та іноземних громадян. Встановлено, що

національний нарратив є результатом і продуктом діяльності національної ідеологічної еліти, що проявляється в інформаційних, наукових, культурних, мистецьких тощо продуктах та є і змістом, і способом його поширення для закордонних громадян.

2. Обґрунтовано, що нарратив є контентним ядром заходів і інформаційних продуктів в рамках публічної дипломатії, що використовується як основа інформаційної взаємодії з міжнародними суспільствами. Національний нарратив також обґрунтовано як складову інформаційних воєн та інструмент комунікаційно-контентної безпеки суспільства, а також засіб протистояння ворожими нарративам. Запропоновано класифікацію нарративних стратегій, що можуть використовуватись в рамках заходів публічної дипломатії: наступальний нарратив – впровадження нових ідей, випередження; оборонний нарратив – контрстратегія, спростування; бінарний нарратив – навмисне викривлення фактів, зміна акцентів, замовчування, що використовуються суб'єктами публічної дипломатії в залежності від мети нарації.

3. Обґрунтовано схему інституційної взаємодії у сфері публічної дипломатії (за напрямками) в Україні, що розроблена з урахуванням концепції «нової публічної дипломатії». З метою здійснення загальної координації заходів публічної дипломатії запропоновано утворити Проектний офіс зі стратегічних комунікацій при Кабінеті Міністрів України, якому запропоновано підпорядкувати державну установу «Український інститут» та збільшити кількість його закордонних представництв, що діятимуть на підтримку взаємодії із громадянами інших держав у сфері освіти, науки, культури тощо. У складі офісу запропоновано утворення окремого директорату публічної дипломатії, що забезпечувати координацію діяльності органів державної влади на напрямками (видами) публічної дипломатії: культурна, науково-освітня, спортивна, економічна, воєнна, цифрова, народна парадипломатія та дипломатія неополітик. Визначено основних суб'єктів забезпечення публічної дипломатії за вказаними напрямками. У

відповідності до міжнародного досвіду у структурі Офісу запропоновано утворення окремих груп з публічної дипломатії, що здійснюватимуть свою діяльність на засадах проектного менеджменту, зокрема аджайл методології.

4. Розроблено та запропоновано низку функціональних обов'язків для новоутворених структур з питань публічної дипломатії, зокрема з питань здійснення загальної координації та синхронізації діяльності суб'єктів публічної дипломатії, методичного, методологічного та технологічного забезпечення публічної дипломатії, розробки національної комунікаційної стратегії та реалізації окремих комунікаційних кампаній та заходів, що мають пріоритетне значення для досягнення зовнішньополітичних цілей. Обґрунтовано доцільність застосування комплексного та проектного підходів у діяльності суб'єктів публічної дипломатії, що сприятиме виникненню управлінського резонансу у досягненні цілей зовнішньої політики держави.

5. Визначено, що розвиток інституційної спроможності органів влади у сфері публічної дипломатії має ґрунтуватись на трьох аспектах: підвищення рівня компетентності працівників органів державної влади з питань публічної дипломатії; здійснення наукових досліджень у сфері публічної дипломатії та використання їх результатів у діяльності органів державної влади; розвиток організаційної культури з питань публічної дипломатії та підтримці взаємодії із недержавними суб'єктами публічної дипломатії.

6. Сформульовано сукупність принципів діяльності суб'єктів публічної дипломатії, які визначено як основоположні засади, ідеї та правила, що становлять основу поведінки усіх суб'єктів публічної дипломатії та учасників інформаційних відносин, діяльність яких регулюється вітчизняним законодавством, а також законодавством держав, де реалізуються заходи публічної дипломатії та міжнародним правом. Запропоновано 8 основних принципів, зокрема: єдність підходів у формуванні та реалізації заходів публічної дипломатії; оперативне реагування на конкретні інформаційні запити іноземної аудиторії; використання системного та проектного підходів

у здійсненні заходів публічної дипломатії; залучення недержавних суб'єктів публічної дипломатії; повага до культурного розмаїття; скоординованість та синхронність планів, комунікаційних дій та наративів; кваліфіковане централізоване управління заходами публічної дипломатії; узгодженість повідомлень і наративів із діями суб'єктів публічної дипломатії.

7. Запропоновано низку практичних пропозицій та рекомендацій органам державного управління у напрямку розвитку публічної дипломатії України, зокрема з питань: формування державної комунікаційної політики, ухвалення низки кодексів, зокрема інформаційного та кодексу журналістської етики; затвердження Регламенту інформаційної взаємодії між суб'єктами публічної дипломатії; утворення проєктного офісу зі стратегічних комунікацій при КМУ з окремим структурним підрозділом з питань публічної дипломатії; затвердження національної комунікаційної стратегії; реорганізації державної установи «Український інститут» та розвитку її закордонних представництв; підвищення кваліфікації державних службовців та представників недержавних суб'єктів публічної дипломатії тощо.

Основні результати третього розділу дисертаційного дослідження опубліковано у працях [63; 64; 67; 71; 218].

ВИСНОВКИ

У дисертації отримано нові наукові результати, які в сукупності вирішують важливу науково-прикладну проблему, що полягає в обґрунтуванні організаційно-функціональних засад розвитку публічної дипломатії у державному управлінні України на системній теоретичній основі.

Отримані результати дисертаційного дослідження дають підстави сформулювати низку висновків і рекомендацій, що мають теоретичне та практичне значення.

1. Уточнено понятійно-термінологічний апарат дослідження, зокрема такі дефініції: «нова публічна дипломатія» – стратегічна управлінська діяльність державних та недержавних суб'єктів публічного управління, що націлена на реалізацію зовнішньої державної політики і просування національних інтересів і цінностей в іншій країні з метою забезпечення та підтримки позитивної репутації держави на міжнародному рівні; «національний наратив» – макророзповідь про власну державу, її історію, традиції, досягнення та перспективи розвитку, яка має тісний зв'язок з ідеологією та стратегією розвитку держави, а також є її інструментом формування «картини світу» у свідомості іноземних громадян та результатом і продуктом діяльності національної ідеологічної еліти, що проявляється в інформаційних, наукових, культурних, мистецьких тощо продуктах та є змістом і способом його поширення для закордонних громадян.

2. Публічну дипломатію обґрунтовано як складову компоненту системи стратегічних комунікацій у державному управлінні. Зокрема, встановлено, що серед сімнадцяти базових компонентів стратегічних комунікацій, публічна дипломатія проявляються у двох аспектах: класична публічна дипломатія, що передбачає інтеракцію із суспільствами інших держав з метою досягнення зовнішньополітичних цілей, та воєнних заходах на підтримку публічної дипломатії, що забезпечується взаємодією органів

державної влади у сфері безпеки і оборони та проявляється у миротворчих операціях та території інших держав. Запропоновано ще один аспект – публічна дипломатія на підтримку воєнно-політичних дій, що проявляється у використанні усіх різновидів публічної дипломатії на підтримку воєнних дій власної держави з метою отримання фінансової підтримки та воєнної допомоги.

3. На підставі аналізу наукових джерел ідентифіковано різновиди публічної дипломатії та запропоновано їх класифікацію за 4 аспектами взаємодії: сфера, спосіб, суб'єкт та мета. За сферою взаємодії визначено такі види публічної дипломатія як: економічна, культурна, спортивна, освітня, наукова, військова / воєнна. За способом взаємодії – електронна / мережева, цифрова, ноосферна (віртуальна), медіа – та твіпломатія. За суб'єктом взаємодії – громадянська, народна, неополітик, багатостороння, корпоративна та парадипломатія. За метою взаємодії – антикризова, превентивна та іміджева. Наведено характеристики та особливості здійснення усіх різновидів публічної дипломатії. Запропоновано використання терміну «публічна дипломатія» як родового поняття на позначення всіх різновидів (напрямів) публічної дипломатії.

4. За результатами аналізу нормативно-правового та організаційного забезпечення публічної дипломатії в Україні, який було здійснено за алгоритмом: концептуальні засади становлення публічної дипломатії, інституційні умови її функціонування, режимне регулювання взаємовідносин у сфері публічної дипломатії, а також інструктивно-методична регламентація суб'єктів публічного управління у сфері публічної дипломатії, виявлено, що на концептуальному рівні у державних концепціях, стратегіях та доктринах визначено завдання з розвитку спроможностей органів влади у сфері стратегічних комунікацій і публічної дипломатії. На рівні інституційного забезпечення публічна дипломатія забезпечується Міністерством закордонних справ України, де утворено директорат публічної дипломатії та комунікацій, а також спеціально утвореною державною установою

«Український інститут». Окремі заходи публічної дипломатії забезпечуються Міністерством економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства, Міністерством культури та інформаційної політики, Міністерством освіти і науки та низкою підпорядкованих їм установ, підприємств та організацій. Регулювання взаємовідносин суб'єктів публічної дипломатії забезпечується відповідно до нормативно-правових актів, що регулюють інформаційні відносин між органами державної влади в цілому. Спеціальним нормативно-правовим актом, що регулює взаємодію суб'єктів публічної дипломатії є Закон України «Про систему іномовлення України». Окремі аспекти регулювання інформаційних правовідносин у сфері публічної дипломатії були запроваджені у 2022 році шляхом внесення змін до ККУ щодо заборони несанкціонованого поширення інформації, а також пропаганди російського тоталітарного режиму та використання її символіки. На підставі аналізу також було встановлено необхідність запровадження інструктивно-методичної регламентації взаємодії суб'єктів публічної дипломатії, зокрема доцільність розробки регламентів, правил та методичних рекомендацій.

5. За результатом узагальнення зарубіжного досвіду щодо організаційно-функціонального забезпечення публічної дипломатії, було виявленні кращі практики для їх запровадження в Україні в контексті необхідності формування позитивного іміджу держави, а також у досягненні воєнно-політичних цілей держави у війні з Російською Федерацією. Зокрема такі: створення окремого структурного підрозділу із питань публічної дипломатії, у структурі уряду – досвід США; розвиток спеціальних інформаційних агенцій та системи іномовлення – досвід США та НАТО; здійснення наукового та аналітичного супроводу діяльності суб'єктів публічної дипломатії та підготовка кваліфікованих фахівців у цій сфері – досвід США, ЄС, НАТО; розвиток інституту помічника (радника) президента держави з питань інформаційної безпеки та стратегічних комунікацій – досвід США; створення окремих груп зі стратегічних комунікацій, за прикладом проєктної команди, для досягнення зовнішньополітичних цілей в

окремих регіонах світу, що мають пріоритет для розвитку держави – досвід ЄС та НАТО; розробка державних програм, планів, проєктів та окремих заходів публічної дипломатії та їх реалізація – досвід ЄС і НАТО.

6. Запропоновано й обґрунтовано схему інституційної взаємодії у сфері публічної дипломатії в державному управлінні, яка розроблена з врахуванням концепції «нovoї публічної дипломатії». Модель передбачає врахування різновидів публічної дипломатії та відповідні їм органи влади, а також необхідність здійснення загальної координації діяльності державних і недержавних суб'єктів публічної дипломатії в Україні. З цією метою запропоновано утворення при КМУ проєктного офісу з питань стратегічних комунікацій та окремим департаментом з питань публічної дипломатії. Також обґрунтовано доцільність реорганізації державної установи «Український інститут», загальне управління діяльністю якого здійснюватиметься спільно з Міністерством закордонних справ України. З метою уникнення дублювання функцій у сфері публічної дипломатії, обґрунтовано повноваження та завдання для новоутворених структур, діяльність яких здійснюватиметься на засадах комплексного та проєктного підходів.

7. Із метою забезпечення інституційної спроможності органів державного управління у сфері публічної дипломатії вироблено пріоритетні напрями, зокрема: підвищення рівня компетентності працівників органів державної влади з питань публічної дипломатії; здійснення наукових досліджень у сфері публічної дипломатії та використання їх результатів у діяльності органів державної влади; розвиток організаційної культури з питань публічної дипломатії та підтримці взаємодії із недержавними суб'єктами публічної дипломатії. З метою вдосконалення організаційної культури запропоновано 8 основних принципів діяльності суб'єктів публічної дипломатії, зокрема: єдність підходів у формуванні та реалізації заходів публічної дипломатії; оперативне реагування на конкретні інформаційні запити іноземної аудиторії; використання системного та

проектного підходів у здійсненні заходів публічної дипломатії; залучення недержавних суб'єктів публічної дипломатії; повага до культурного розмаїття; скоординованість та синхронність планів, комунікаційних дій та наративів; кваліфіковане централізоване управління заходами публічної дипломатії; узгодженість повідомлень і наративів із діями суб'єктів публічної дипломатії.

Розроблено та обґрунтовано низку практичних пропозицій та рекомендацій органам державного управління у напрямку розвитку публічної дипломатії України, зокрема з питань: розвитку державної комунікаційної політики; затвердження Регламенту інформаційної взаємодії між суб'єктами публічної дипломатії; утворення Проектного офісу зі стратегічних комунікацій при КМУ з окремим департаментом з питань публічної дипломатії; затвердження національної комунікаційної стратегії; реорганізації державної установи «Український інститут» та розвитку її закордонних представництв, підвищення кваліфікації державних службовців та представників недержавних суб'єктів публічної дипломатії; державної підтримки недержавних суб'єктів публічної дипломатії; запровадження системи підготовки спеціалістів з питань публічної дипломатії; адресні рекомендації органам державного управління щодо розвитку пріоритетних напрямів публічної дипломатії в Україні, тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеєнко І.В. Публічна дипломатія в умовах глобалізація: нові виклики. *Державне управління: удосконалення та розвиток*, 2022. № 12. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/dy/article/view/840/849> (дата звернення 29.12.2022).
2. Балабанов К. «Публічна дипломатія» як відповідь на виклики сучасності. *Україна дипломатична* : наук. щоріч., м. Київ : вип. 14, 2013. С 989-1021: URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrdip_2013_14_60 (дата звернення 12.10.2019).
3. Баровська А. В. Стратегічні комунікації: досвід НАТО. *Стратегічні пріоритети*. 2015. № 1(34). С. 147-152.
4. Баровська А., Коваль І. «Зрозуміла мова» / Plain language як зрозуміла реалізації комунікації влада-громадськість та побудова наративів. *Стратегічні пріоритети*. Науково-аналітичний щоквартальний збірник. Серія «Політика». 2016. № 4 (41). С. 49-54.
5. Баришніков Д. Н., Костюк Р. В., Ткаченко С. Л. Эффективность дипломатии : сб. научн. матер. Санкт-Петербург : ВВМ, 2009. 161 с.
6. Безверхнюк Т. М. Система ресурсного забезпечення регіонального управління: концептуальні засади розбудови і механізми функціонування : дис. д-ра держ. упр. : 25.00.02 / ОРІДУ НАДУ. Одеса, 2009. 441 с.
7. Белей С. Публічна дипломатія держав середньої сили в сучасних міжнародних відносинах: досвід Канади та Нідерланди. *Наукові праці*: URL: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/politics/2012/197-185-14.pdf> (дата звернення: 22.06.2020).
8. Боголюбова Н.М., Николаева Ю.В. Спорт в палитре международных отношений: гуманитарный, дипломатический и культурный аспекты. Изд-во Санкт-Петербургского ун-т. 2011. 320 с.

9. Богородецька О.І. Сучасний стан і географія партнерської співпраці міста Луцька з містами-побратимами. Науковий вісник Волин. нац. ун-ту ім. Лесі України. Серія: *Географічні науки*. Луцьк, 2009. № 8. С. 125–135.

10. Британська Рада: веб-сайт. URL: <http://www.britishcouncil.org.ua> (дата звернення: 07.08.2019).

11. Бюро по зв'язках з громадськістю. Стратегічні комунікації: URL: www.state.gov/r/pra/scr (дата звернення: 07.08.2019).

12. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD / Уклад. і голов. ред В.Т. Бусел. К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2007. 1736 с.

13. Вернадский В. И. О научном мировоззрении. Труды по философии естествознания / В.И. Вернадский. М. : Наука, 2000. 319 с.

14. Вимоги щодо створення (модернізації) офіційних веб-сайтів (веб-порталів) органів виконавчої влади : Постанова КМУ від 12.06.2019 р. № 493. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3-2002-%D0%BF> (дата звернення: 02.11.2019).

15. Гавриленко І. Г. Дипломатичний компонент «м'якої сили» США : дис. к-та політ. наук : 23.00.04 / КНУ ім. Тараса Шевченка. Київ. 243 с.

16. Гавриленко І.І. Геополітичний вимір публічної дипломатії США. Міжнародні відносини. Серія «*Політичні науки*». 2014. № 3 URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2240/1999 (дата звернення: 21.01.2020).

17. Гапонова Я. М. Публічна дипломатія: спроби визначення. *Гілея*. 2015. Вип. 102. С. 380-383.

18. Генюш С. В. Экспертная дипломатия: гражданское общество на службе внешней политики. *Проблемный анализ и государственно-управленческое проектирование*. 2012. № 5. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/ekspertnaya-diplomatiyagrazhdanskoe-obschestvo-na-sluzhbe-vneshney-politiki> (дата звернення: 10.05.2020).

19. Гонюкова Л., Бебик В. Політичний маркетинг і менеджмент в системі публічного управління: навч. посіб. Київ: НАДУ, 2019. 224 с.

20. Горбулін В.П. Вступне слово директора НІСД Академіка НАН України В.П. Горбуліна. *Стратегічні пріоритети*. Науково-аналітичний щоквартальний збірник. Серія «Політика». 2016. № 4 (41). С. 5-7.

21. Грачевська Г. О. Парадипломатія як складова процесів регіоналізації на сучасному етапі. *Політологія*. 2014. № 12 (116). С. 77-82.

22. Грін О. О. Словник міжнародно-правових термінів / укладач О. О. Грін. Ужгород : ПП Данило С.І. 2010. 500 с.

23. Гуцал С. А. Публічна дипломатія як сучасний пріоритет зовнішньої політики держави. *Стратегічні пріоритети*. 2010. № 3(16). С. 106-114.

24. Гуцал С. А. Публічна дипломатія та стратегічні комунікації: визначення концептуальних основ. *Міжнародні відносини*; серія «Політичні науки». 2015. № 9. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2769 (дата звернення: 17.04.2021).

25. Даль В. И. Толковый словарь живого великого русского языка: в 4 т. В. И. Даль. Москва : Рус. яз., 1999. Т. 3: П. 1999. 555 с.

26. Демократія : Антологія / упоряд. О. Проценко. К. : Смолоскип, 2005. 1108 с.

27. Державна програма співпраці із закордонними українцями на період до 2020 р. : Постанова КМУ від 10.05.2018 р. № 244. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344-2018-%D0%BF/print> (дата звернення: 15.05.2019).

28. Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади : постанова КМУ від 2 верес 2019 р. №829-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/829-2019-%D0%BF#n2> (дата звернення: 03.07.2020).

29. Деякі питання реформування державного управління України : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.06.2016 р. № 747-р. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/474-2016-%D1%80> (дата звернення: 21.01.2020).

30. Деякі питання удосконалення комунікативної роботи органів виконавчої влади : Розпорядження КМУ від 12.12.2018 р. № 985-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/985-2018-%D1%80> (дата звернення: 01.06.2020).

31. Деякі питання Українського інституту національної пам'яті : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.11.2014 р. № 684. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/684-2014-%D0%BF> (дата звернення: 01.06.2020).

32. Дипломатія-2022. *Зовнішньополітичні очікування українського суспільства*. Результати опитування, здійсненого на замовлення Центру «Нова Європа»: веб-сайт. URL: chrome-extension://efaidnbmnmnibpcajpcglclefindmkaj/http://neweurope.org.ua/wpcontent/uploads/2021/12/Diplomatia2022_ukr_web.pdf (дата звернення: 25.05.2022).

33. Дудко І. До питання про дипломатію і міжнародні зв'язки Верховної Ради України в умовах широкомасштабної агресії РФ. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2022. № 42. С. 202-219. URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/42_2022/27.pdf (дата звернення: 06.12.2022).

34. Дубов Д. «Стратегічний наратив»: до проблеми реалізації сутнісної складової стратегічних комунікацій в Україні. Аналітична записка ; НІСД, 2016. URL: http://www.niss.gov.ua/articles/2377/?fbclid=IwAR1goQxCLkRyUEGh_zd5wH1OR1phkbh34mZqSdm3FWH-MSdbb44vdNMrqCI (дата звернення: 13.11.2021).

35. Дубов Д. Стратегічні комунікації: проблеми концептуалізації та практичної реалізації. *Strategic Priorities*. 2016. № 4 (41) С. 9-23.

36. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / наук.-ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Київ : НАДУ, 2011. Т. 2 : Методологія

державного управління / наук.-ред. колегія : Ю. П. Сурмін (співголова), П. І. Надолішній (співголова) та ін. 2011. 692 с.

37. Завада Я. І., Дударчук В. І. Публічна дипломатія як засіб «м'якої сили» США та Близькому Сході. *Політичне життя*. 2021. № 3 (2021). С. 115-121.

38. Земзюліна Н. І., Захарченко Н. В. Інституалізація публічної дипломатії: світовий та український досвід. *Міжнародні відносини*. 2021. № 8 (2021). URL: <https://doi.org/10.31866/2616-745x.8.2021.248185> (дата звернення: 22.12.2021).

39. Зонова Т. В. Коммуникативные технологии в публичной дипломатии. *Психология общения*. Энциклопедический словарь. 2011. 600 с

40. Інститут Конфуція: веб-сайт. URL: confucius.com.ua (дата звернення: 13.06.2021).

41. Інститут національної пам'яті: веб-сайт. URL: <https://uinp.gov.ua/pro-instytut/pravovi-zasady-diyalnosti> (дата звернення: 15.12.2020).

42. Інституціоналізація публічного управління в Україні : наук.-аналіт. доп. / за заг. ред. М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2019. 2010 с.

43. Інформаційна політика та цифрові технології : навчальний посібник / О. В. Карпенко, В. В. Наместнік, Т. В. Запорожець, П.С. Шпиґа, Г. В. Муравицька ; за ред. О. В. Карпенка; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ : Вид-во, 2021. 600 с.

44. Інформаційно-комунікативна діяльність органів публічної влади : монографія / В. С. Куйбіла, О. В. Карпенко, А. В. Дуда [та ін.]. Київ : ЦП «Компринт», 2018. 364 с.

45. Італійське національне товариство Данте Аліґ'єрі: веб-сайт. URL: <http://ladante.com.ua> (дата звернення: 11.11.2021).

46. Департамент міжнародних організацій. *Міністерво закордонних мправ України*: веб-сайт. URL: <https://mfa.gov.ua/pro-mini-sterstvo/struktura/str>

ukturni-pidrozdili/departament-mizhnarodnih-organizacij (дата звернення: 29.05.2022).

47. Карлова В. В. Ідеологія державотворення. *Публічне управління* : термінол. слов. / уклад. : В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін. ; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2018. 224 с.

48. Клешня Г. М. Ідеологія державна. *Публічне управління* : термінол. слов. / уклад. : В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін. ; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. К. : НАДУ, 2018. 224 с.

49. Коваль О. М., Воротін В. Є. Інформаційний діалог між представниками законодавчої, виконавчої влади та експертами щодо оновлення Конституції України в частині децентралізації влади. *«Цифрова Україна»: конституційно-правова модель* / Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ : Вид-во «Людмила», 2020. С. 132-144.

50. Комунікаційна стратегія реформи державного управління України (проект); КМУ. 2018. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/15883/Komunikatsiina_stratehiia_reformy_derzhavnoho_upravlinnia_Ukrainy.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 13.06.2020).

51. Конституція України : за станом на 07.02.2019 р. : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 01.06.2020).

52. Концепція реформування урядових комунікацій / МІП ; 22.01.2016 р. URL: <https://mip.gov.ua/documents/56.html> (дата звернення: 01.06.2019).

53. Ладонько Л. С., Орлова Н. С., Чечель А. О., Мірко Н. В., Калінько І. В. Фінансування державних та місцевих програм і проектів в Україні та Польщі *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. Vol 1, No 36 (2021) P. 58-67 <http://fkd.ubs.edu.ua/index.php/fkd/article/view/3228> (дата звернення: 12.01.2022).

54. Лакан Ж. Функции и поле речи и языка в психоанализе. Москва : Гнозис, 1995. 192 с.

55. Макаренко Є. А., Кучмій О. П. Публічна дипломатія / Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. / Редкол.: Л. В. Губерський (головна) та ін. Київ : Знання України, 2004. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0003233 (дата звернення: 12.10.2019).

56. Макаренко Є. А., Піпченко Н. О. Віртуальна дипломатія : підручник. Київ : Центр вільної преси, 2010. 302 с.

57. Манжола В., Превентивна дипломатія / Українська дипломатична енциклопедія ; У 2-х т. / Ред. кол.: Л.В. Губерський (голова) та ін. Київ :Знання України, 2004 . Т.2. 812 с.

58. Міжнародна громадська організація «Міжнародна дипломатична місія народної дипломатії. URL: <http://dipmission.com.ua/ua/goals-andobjectives/> (дата звернення: 05.02.2020).

59. Мітрофанова О. О. Національна держава і глобальний ресурс військової дипломатії. Зовнішня політика і дипломатія: традиції, тренди, досвід. Серія «Політичні науки». 2015. Вип. 22. С. 50-60.

60. Мостова Д. Ю. A strategic narrative: key positions. *Сучасний рух науки* : X міжнар. наук.-практ. інтернет-конференція, присв. головній місії Міжнародного електронного науково-практичного журналу «WayScience» – прокласти шлях розвитку сучасної науки від ідеї до результату, 2-3 квіт. 2020 р. Дніпро : International Electronic Scientific and Practical Journal “WayScience”, 2020. Т. 2. С. 52-54.

61. Мостова Д. Ю. Алгоритм планування внутрішньої комунікації в Центрі публічної дипломатії. *30 років Незалежності України: досягнення, виклики, перспективи* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 10 вересня 2021 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи, О. М. Андрєєвої, В. А. Гошовської. Київ : ННІ ПУДС КНУ, 2021. С. 183-184.

62. Мостова Д. Ю. Значення інтернет-комунікацій у забезпеченні публічної дипломатії. *Публічне управління в умовах глобалізації* : матеріали

V-ої міжн. студ. наук. конф. (07.12.2018) / за ред. В.М. Бебика. Київ: ВАПН-NSG, 2018. URL: https://intern-conferences.io.ua/s2640926/mostova_darya._znachennya_internet-komunikaciy_u_zabezpechenni_publichnoe_diplomatie_materiali_v-oe_mijn._stud._nauk._konf._publichne_upravlinnya_v_umovah_globalizacie_07.12.2018_za_red._v.m._bebika._kiev_varn-nsg_2018 (дата звернення: 08.12.2018).

63. Мостова Д. Ю. Інституційно-організаційне забезпечення публічної дипломатії в системі публічного управління України. *Збірник наукових праць Дніпровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України*. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2020. Вип. 4 (47). С. 33-38.

64. Мостова Д. Ю. Наукова дипломатія у реалізації національної стратегії розвитку. *Україна 2030: публічне управління для сталого розвитку: матеріали щоріч. міжнар. наук.-практ.конф.* (Київ, 2020 р.): у 3 т. Т.2. С. 139-141.

65. Мостова Д. Ю. Наукові підходи до визначення поняття «дипломатія» у публічному управлінні. *Сектор безпеки України: актуальні питання науки та практики* (18-19 квітня 2019 року, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків) : Збірник наукових статей, тез доповідей та повідомлень за матеріалами VII Міжнародної науково-практичної конференції. Серія «Сектор безпеки України». Вип. 31. 2019 р. С. 97-98.

66. Мостова Д. Ю. Нормативно-правове забезпечення публічної дипломатії в системі публічного управління України. *Модернізація професійної підготовки державних службовців в умовах глобальних викликів та сучасних змін в суспільстві* : зб. тез.міжнар. круглого столу, Україна – Литовська Республіка, 08 лип. 2021 р., м. Київ / редкол. : Ольга Андрєєва, Ірина Криворучко, Наталія Ларіна ; за заг. ред. Лариси Комахи. Київ : Навч.-наук. Ін-т публ.упр. та держ. служби Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка, 2021. С. 146-147.

67. Мостова Д. Ю. Особливості підготовки й підвищення кваліфікації державних службовців з питань публічної дипломатії. *Навчання публічних службовців: новітні тенденції та технології* : Щорічна наук.-практ. конф. за міжнар. уч., 1 трав. 2019 р. Київ : НАДУ, 2019. С. 37-39.

68. Мостова Д. Ю. Парадипломатія як складник публічної дипломатії: теоретичний аспект. *Теорія та практика публічного управління та адміністрування у XXI сторіччі* : II Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. уч. здоб. вищої освіти та мол. вчених, 22 лист. 2019 р. Київ : НАДУ, 2019 р. С. 183-185.

69. Мостова Д. Ю. Професійне мовлення як складник комунікативної компетентності публічного управлінця. *Актуальні питання підготовки фахівців у сфері публічного управління та адміністрування* : матеріали щоріч. наук.-практ. конф. за міжнародною участю (Київ, 1-2 листопад. 2018 р.) : у 2 т. / ред. колегія : В. С. Куйбіда, А. П. Савков, І. О. Дегтярьова та ін. Київ : Вид-во НАДУ, 2018. Т. 1. С. 34-41.

70. Мостова Д. Ю. Публічна дипломатія як важливий інструмент популяризації України у світ. *Реформування публічного управління та адміністрування: теорія, практика, міжнародний досвід* : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. за міжнар. участю. 26 жов. 2018 р. Харків : ОРІДУ НАДУ, 2018. С. 359-361.

71. Мостова Д. Ю. Публічна дипломатія як інструмент подолання конфлікту в системі державного управління. *Державне управління в Україні: історія державотворення, виклики та перспективи* : матеріали X Міжнар. наук. конф.аспірантів та докторантів з державного управління. 31 трав. 2019 р. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2019. С. 40-42.

72. Мостова Д. Ю. Різновиди публічної дипломатії в публічному управлінні. *Держава та регіони*. 2020. №1 (69). С. 18-26.

73. Мостова Д. Ю. Розвиток публічної дипломатії в контексті забезпечення національної безпеки України. *Сектор безпеки України: актуальні питання науки і практики* : VIII Міжнар. наук.-практ. конф. /

Національний юридичний університет ім. Я. Мудрого, 9-10 квітня 2020 р.
Харків : Точка, 2020. С.35-36

74. Мостова Д. Ю. Соціальні медіа у забезпеченні публічної дипломатії. *Теорія і практика публічного управління та адміністрування у XXI сторіччі* : І-ша Всеукраїнська науково-практична конференція за міжнародною участю здобувачів вищої освіти та молодих вчених: НАДУ при Президентові України. URL: <http://academy.gov.ua/?lang=ukr&tip=osn&filtername=&page=2&tip=News&newsid=1503&typeview=1&PageNumber=28> (дата звернення: 09.01.2021).

75. Мостова Д. Ю. Стратегія публічної дипломатії як інструмент формування позитивного іміджу. Публічне управління в Україні: історія державотворення, виклики та перспективи : матеріали XII наук. інтернетконф. за міжнар. участю для аспірантів та докторантів, 28 трав. 2021 р. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2021. С. 27-29.

76. Мостова Д. Ю. Теоретичні підходи до визначення поняття «публічна дипломатія» в публічному управлінні. *Державно-управлінські студії* : електрон. наук. фах. вид. 2019. № 1(12). URL: http://studio.ipk.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/Mostova_D_Yu.pdf (дата звернення: 12.11.2019).

77. Мостова Д. Ю., Сивак Т. В., Савков А. П., Методологічні засади формування неопарадигми стратегічних комунікацій у публічному управлінні. *Економіка і держава. Серія Політологія*. 2020. № 1 (2). С. 89–109.

78. Мостова Д. Ю. Методи організаційно-функціонального забезпечення публічної дипломатії в Україні. *Інституціоналізація публічного управління в Україні в умовах євроінтеграційних та глобалізаційних викликів* : матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, 24 трав. 2019 р. : у 5 т. Київ : Вид-во НАДУ, 2019. Т. 4. С. 27-28.

79. Мостова Д.Ю. (Сухацька Д. Ю.) Напрями організаційно-функціонального забезпечення публічної дипломатії у державному управлінні України. *Зб. наук. праць «Вчені записки» № 27 (2), 2022. С. 73-8.*

80. Степанов В. Ю. Цифрова дипломатія як інструмент масової комунікації у публічному управлінні. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2020. №3 (98). С. 37-49.*

81. Національна економічна стратегія на період до 2030 року : Постанова КМУ від 3 березня 2021 р. № 179. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179> (дата звернення: 15.04.2021).

82. Національний фонд досліджень України – офіційний сайт: URL: <https://nrfu.org.ua/> (дата звернення: 03.07.2021).

83. Ожеван М. Глобальна війна стратегічних наративів: виклики та ризики для України. *Стратегічні пріоритети. Науково-аналітичний щоквартальний збірник. Серія «Політика». 2016. № 4 (41). С. 30-40.*

84. Орлова Н. С. Стратегічні комунікації в органах публічної влади. Детермінанти розвитку публічного управління та адміністрування в Україні : колективна монографія / за заг. ред. Н. С. Орлової. Київ: Вид-во «Освіта України», 2020. 262 с.

85. Орлова Н. С., Майло В. В. Розвиток стратегічних комунікацій в органах публічної влади. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Том 31 (70) № 1, 2020. С.63-68.*

86. Пелепейченко Л. М. Стратегічні комунікації силових структур України в сучасному соціальному контексті. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави. 2017. № 1(21). С. 34-41.*

87. Петров В. В. Щодо становлення системи стратегічних комунікацій органів державної влади у контексті розвитку відносин з НАТО. *Стратегічні пріоритети. Політика. 2016. №4 (41). С.24-29.*

88. Питання діяльності державної установи «Український інститут» : наказ МЗС України від 28.02.2018 р. № 103. URL: <https://mfa.gov.ua>

/mediafiles/files/misc/2018-03-01/2018-03-01_nakaz103.pdf (дата звернення: 08.04.2019).

89. Питання діяльності Міністерства інформаційної політики України
Постанова КМУ від 14.01.2015 р. № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2-2015-%D0%BF> (дата звернення: 21.06.2019).

90. Питання Міністерства культури, молоді та спорту : Розпорядження
КМУ від 24 грудня 2019 р. № 1360-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pitannya-ministerstva-kulturi-molodi-ta-t241219> (дата звернення: 21.06.2019).

91. План пріоритетних дій Уряду на 2019 рік : Розпорядження Кабінету
Міністрів України від 18.12.2018 р. № 1106-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/pro-ritetnih-dij-uryadu-na-2019-rik> (дата звернення: 12.12.2018).

92. Політичний словник: URL: <https://subject.com.ua/political/dict/909.html> (дата звернення: 01.02.2020).

93. Положення про Раду з питань комунікацій : Постанова КМУ від
16.10.2014 р. № 544. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/247692545> (дата звернення: 27.05.2019).

94. Попова Т. В., Ліпкан В. А. Стратегічні комунікації : словник / за заг.
ред. В.А. Ліпкана. Київ : ФОП О.С. Ліпкан, 2016. 416 с.

95. Постанова Кабінету Міністрів України : Про Координаційну раду з
реалізації Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018-2021
роки від 18.07.2018 № 577 // База даних «Законодавство України» / ВР
України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/577-2018-%D0%BF> (дата
звернення 15.12.19)

96. Постанова Кабінету Міністрів України : Про утворення Ради з
питань комунікацій від 16.10.2014 № 544 // База даних «Урядовий портал» /
сайт порталу. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/247692545> (дата звернення
15.12.19).

97. Почепцов Г. Г. Когнитивные войны в соцмедиа, массовой культуре
и массовых коммуникациях. Харьков : Фолио, 2019. 314 с.

98. Почепцов Г. Г. Стратегічні комунікації: стратегічні комунікації в політиці, бізнесі та державному управлінні : навч. посіб. для студ. і спір. Київ, Альтерпрес, 2008. 219 с.

99. Про внесення змін до деяких законів України щодо мови аудіовізуальних (електронних) засобів масової інформації : Закон України від 23.05.2017 р. № 2054-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2054-19> (дата звернення: 25.10.2018).

100. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо підвищення ефективності боротьби з кіберзлочинністю в умовах дії воєнного стану : Закон України від 24 березня 2022 р. № 2149-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2149-20#Text> (дата звернення: 25.04.2022).

101. Про внесення змін до статті 114⁻² Кримінального кодексу України щодо удосконалення відповідальності за несанкціоноване розповсюдження інформації про засоби протидії збройній агресії Російської Федерації : Закон України від 1 квітня 2022 р. № 2178-IX : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2178-20#Text> (дата звернення: 25.04.2022).

102. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI : зі змінами від 09.04.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (дата звернення: 09.02.2020).

103. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні : Закон України від 16.11.1992 р. № 2782-XII; зі змінами від 02.10.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2782-12> (дата звернення: 07.11.2020).

104. Про затвердження Концепції стратегічних комунікацій Міністерства оборони України та Збройних сил України : наказ Міністерства оборони України від 22.11.2017 р. № 612. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0612322-17> (дата звернення: 15.03.2019).

105. Про затвердження нової редакції Положення про Державну установу «Офіс з просування експорту України» : наказ МРЕТСТГ від 8 трав 2020 р. № 845. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0845915-20#Text> (дата звернення: 19.02.2020).

106. Про затвердження нової редакції Статуту державної установи «Український інститут» : наказ МЗС України від 27 січня 2021 р. № 29. URL: https://ui.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/ukrayinskyj-institut_statut_nova-redakcziya-2021-1.pdf (дата звернення: 19.02.2020).

107. Про затвердження плану заходів із реалізації Концепції популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі : Розпорядження КМУ від 7 червня 2017 р. № 383-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/383-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 15.04.2021).

108. Про затвердження Положення про конкурс культурно-мистецький проектів «Малі міста – великі враження» : наказ Мінікульту України від 11.02.2019 р. № 97. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0273-19> (дата звернення: 15.04.2021).

109. Про затвердження структури апарату МЗС : наказ МЗС від 12 серпня 2020 р. № 301. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/281-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.04.2021).

110. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. № 959-ХІІ ; зі змінами від 17.01.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12> (дата звернення: 24.12.2020).

111. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-ХІІ ; зі змінами від 06.12.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 15.04.2021).

112. Про кінематографію : Закон України від 13.01.1998 р. № 9/98-ВР ; зі змінами від 23.03.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/9/98-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 07.12.2021).

113. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/432017-2135> (дата звернення: 02.10.2019).

114. Про координаційну раду з реалізації Стратегії комунікацій у сфері європейської інтеграції на 2018-2021 роки : Постанова КМУ від 18.07.2018 № 577. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/577-2018-%D0%BF> (дата звернення: 10.09.2019).

115. Про координацію інформаційної діяльності та захист інформаційної безпеки : Наказ Державного комітету телебачення і радіомовлення України від 15.04.2014 р. № 42. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0042603-14> (дата звернення: 24.02.2019).

116. Про культурно-інформаційний центр у складі закордонної дипломатичної установи України : Указ Президента України від 20.02.2006 р. № 142/2006. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142/2006> (дата звернення: 19.02.2019).

117. Про культуру : Закон України від 14.12.2010 р. № 2778-VI ; зі змінами від 02.10.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17> (дата звернення: 19.02.2019).

118. Про Міністерство культури та інформаційної політики України : постанова КМУ від 16 жовтня 2019 р. № 885. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/885-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 19.02.2019).

119. Про основні засади державної комунікативної політики : Концепція Закону України / Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.01.2010 р. № 85-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85-2010-%D1%80#Text> (дата звернення: 18.06.2019).

120. Про порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади : Постанова КМУ від 04.01.2002 р. № 3 ; зі змінами від 12.06.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3-2002-%D0%BF> (дата звернення: 05.06.2021).

121. Про порядок проведення конкурсного відбору проектів : рішення Наглядової Ради УКФ від 27.11.2018 р. <https://ucf.in.ua/storage/docs.pdf> (дата звернення: 12.04.2019).

122. Про прийняття за основу проекту Закону України про заборону пропаганди російського тоталітарного режиму, яка використовується збройними та іншими воєнними формуваннями РФ у війні проти України : Постанова ВРУ від 1 квітня 2022 р. № 2187-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2187-20#Text> (дата звернення: 05.04.2022).

123. Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації : Закон України від 24.12.2015 р. № 917-VII ; зі змінами від 02.10.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/917-19> (дата звернення: 05.06.2021).

124. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про стратегію інформаційної безпеки» : Указ Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#n7> (дата звернення: 09.01.2022).

125. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України» : Указ Президента України від 24.09.2015 р. № 555/2015 : <http://www.president.gov.ua/documents/5552015-19443> (дата звернення: 18.06.2019).

126. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 січня 2016 р. «Про стратегію кібербезпеки України». URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/96/2016> (дата звернення: 01.03.2019).

127. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України» : Указ Президента України від 25 лютого 2017 року № 47/2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017#Text> (дата звернення: 01.03.2019).

128. Про систему іномовлення України : Закон України від 8 грудня 2015 р. №856-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-19#Text> (дата звернення: 01.03.2019).

129. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (дата звернення: 18.01.2019).

130. Про схвалення Концепції популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі : Розпорядження КМУ від 11.10.2016 р. № 739-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/739-2016-%D1%80> (дата звернення: 10.11.2019).

131. Про схвалення Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018-2021 роки Розпорядження КМУ від 25.10.2017 р. № 779-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/779-2017-%D1%80> (дата звернення: 18.01.2019).

132. Про телебачення і радіомовлення : Закон України від 21.12.1993 р. № 3759-ХІІ ; зі змінами від 02.10.2018 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3759-12> (дата звернення: 18.01.2019).

133. Про Український культурний фонд : Закон України від 23.03.2017 р. № 1976-VIII ; зі змінами від 03.07.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1976-viii> (дата звернення: 20.02.2022).

134. Проскура О. І. Освітня дипломатія: визнання інновацій педагогічної системи освіти України у ХХІ столітті. *Освіта ХХІ століття: теорія, практика, перспектива* : матеріали Першої міжнародної науково-практичної мережі Інтернет-конференції, 18 квіт. 2019 р. Дидактика: теорія і практика. Фенікс. С. 222-225.

135. Проскура С. А. Системний принцип формування зовнішньої політики. *Поліс*. 1997. № 1. С. 41-48.

136. Процюк М. В. Роль публічної дипломатії у сучасних українсько-польських відносинах : дис. к-та політ. наук : 23.00.04 / Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича. Чернівці, 2017. 225 с.

137. Римар Н. Ю. Наративні стратегії художнього розповідання: теоретико-методологічний аналіз. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2014. № 10. Т. 1. С. 70-73.

138. Річна національна програма під егідою Комісії Україна – НАТО на 2019 рік : Указ Президента України від 10.04.2019 р. № 117/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/117/2019#Text> (дата звернення: 13.04.2019).

139. Розумна О. Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспективи: аналітична доповідь. Київ, 2016. 53 с. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/kultu_dypl-26841.pdf (дата звернення: 05.01.2021)

140. Руднєва В. Публічна дипломатія: теоретичні основи застосування нової інформаційно-комунікаційної технології в державному управлінні. Механізми державного управління. URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2012-1-18.pdf> (дата звернення: 05.01.2021)

141. Стратегічне проектування розвитку сфери публічної дипломатії в Україні. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. *Серія: Державне управління*. 2020. Том 31 (70). № 2. С. 66-73.

142. Сатоу Э. Руководство по дипломатической практике. Москва : Изд-во ОГИЗ, 1947. 516 с.

143. Сеидов В. От традиционной дипломатии к публичной дипломатии. *Информация. Дипломатия. Психология* : сб. матер. кругл. стола / распоряд. та отв. ред. Ю. Б. Кашлева. 2002. С. 312-335.

144. Сивак Т. В. Публічна дипломатія як інтеграційний компонент стратегічних комунікацій у публічному управлінні. *Право та державне управління* : зб. наук. праць Класичного приватного університету. Запоріжжя : КПУ, 2019. № 3 (36). Т. 2. С. 98–104. DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.3-2.15>.

145. Сивак Т. В. Стратегічні комунікації у системі публічного управління України : *монографія*. Київ : НАДУ, 2019. 338 с.

146. Сивак Т. В. Інституціоналізація стратегічних комунікацій у системі стратегічних комунікацій України : дис. д-ра наук з держ. упр. : 25.00.01 / НАДУ. Київ. 490 с.

147. Словник термінів Міжнародних зв'язків США. Вид-во «Міжнародна група», 2010. 666 с.

148. Соловйов С. Основні характеристики стратегічних комунікацій. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління. 2016. № 1. С. 165–170.*
149. Соловйов С. Г. Стратегічні наративи (мета-нاراتиви). *Публічне управління : термінол. слов. / уклад. : В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін. ; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2018. 224 с.*
150. Статут Українського національного інформаційного агентства «Укрінформ» : наказ МКІП від 02 червня 2020 р. № 1876. URL: <https://static.ukrinform.com/files/1606830854-8568.pdf> (дата звернення: 05.12.2020).
151. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України : наказ МЗС від 24 березня 2021 р. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/public-diplomacy-strategy.pdf> (дата звернення: 12.04.2021).
152. Стратегія Українського інституту на 2020-2024 роки : рішення Наглядової ради Українського інституту від 25.06.2020, протокол №26. URL: <https://ui.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/strategy-ukrainian-institute-3.pdf> (дата звернення: 15.02.2021).
153. Сурмин Ю. П. Теория систем и системный анализ : учеб. пособие; Київ : МАУП, 2003. 368 с. Степанов
154. Сухорильський П. М., Місюк І. Ю. Поняття та сутність громадської дипломатії. *Політологія. 2011. № 1 (75). С. 178-180.*
155. Сухорольська І. Ю. Громадська дипломатія як чинник демократизації політичної системи України : автореф дис. к-та політ. наук : 23.00.02. Львівський національний університет імені І. Франка. Львів, 2015. 20 с.
156. Твіпломатія. *Голос Америки. 2016.* URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MzVmPadmsPI> (дата звернення: 30.01.2020).
157. Терєбков А. С. Нарративная фигурация как основа бытия языка в концепции. *Омский научный вестник. 2011. № 2(96). С. 81-84.*

158. Тертична А. В. Публічна дипломатія в Українсько-болгарських відносинах (1991-2018 рр.) : дис. к-та іст. наук : 07.00.02 / НАН України, Інститут історії України. Київ, 2021. 274 с.
159. Технологія управління соціальними проектами : монографія / Т. М. Безверхнюк, А. О. Левицький, К. В. Пеклун, І. В. Руда, І. А. Сенча, Т. В. Сивак / За заг. ред. Безверхнюк Т. М. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2014. 351 с.
160. Тихомирова Є. Б. Стратегічні комунікації як один з пріоритетів глобальної стратегії зовнішньої політики і безпеки ЄС. *Політичне життя*. 2016. № 4. URL: <http://jpl.donnu.edu.ua/article/view/3085> (дата звернення: 26.12.2019).
161. Тищенко-Тишковець О. М. Трансформація публічної дипломатії Сполучених Штатів Америки: від легітимізації «жорсткої сили» до побудови діалогу зі світом. *Соціологія*. 2009. № 4. URL: <http://www.socio-journal.kpi.kiev.ua /archive/2009/4/4.pdf> (дата звернення: 02.04.2019).
162. Тищенко-Тишковець О. М. Публічна дипломатія у системі зовнішньої політики : автореф дис. к-та політ. наук : 23.00.03 / КНУ ім. Тараса Шевченка. Київ, 2017. 20 с.
163. ТСН Трамп – Твітер-лідер: веб-ресурс. URL: <https://tsn.ua/ svit/ trendi-twitter-2019-socmerezha-nazvalanaychastishe-zgaduvanih-u-sviti-politikiv-aktorivi-sportsmeniv-1457712.html> (дата звернення: 23.01.2020).
164. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони ; ратифіковано Законом України від 16.09.2014 р. № 1678-VII. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 16.11.2018).
165. Уёмов А. И. Системный подход и общая теория систем. Москва : Мысль, 1978. 272 с.
166. Українська дипломатична енциклопедія : у 2 т. / Київ. нац. ун-т імені тараса шевченка, Ін-т міжнар. відносин ; [редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін.]. Київ : Знання України, 2004. 798 с.

167. Український державний центр міжнародної освіти – офіційний сайт: веб-сайт. URL: <https://studyinukraine.gov.ua/> (дата звернення: 03.12.2021).
168. Український інститут – офіційний сайт: веб-сайт. URL: <http://ui.org.ua/mission> (дата звернення: 19.06.2020).
169. Український інститут книги – офіційний сайт: веб-сайт. URL: <https://book-institute.org.ua/uk> (дата звернення: 19.06.2020).
170. Український інститут національної пам'яті – офіційний сайт: веб-сайт. URL: <https://uinpr.gov.ua/> (дата звернення: 19.06.2020).
171. Управління проектами в публічній сфері : навч. посібн. / Т. М. Безверхнюк, Н. О. Котова, С. А. Попов / За заг. ред. Безверхнюк Т. М. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2011. 295 с.
172. Управління публічної дипломатії: веб-портал. URL: <https://kmiu.gov.ua/news/248724390> (дата звернення 15.12.2019).
173. Урядовий офіс із залучення та підтримки інвестицій: веб-портал. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/> (дата звернення: 15.12.2019).
174. Центр стратегічних комунікацій StratCom Ukraine: URL: <http://stratcomua.org/ua> (дата звернення 15.12.2019).
175. Центр стратегічних комунікацій антитерористичних: URL: www.state.gov/r/cscsc/ (дата звернення 15.12.2019).
176. Циватый В. Г. Новая публичная дипломатия: традиции, новации, инструментарий XXI века (опыт для Украины) : III міжнар. науково-практична конф. «Реструктуризація глобального простору: історичні імперативи та виклики», 24 квітня 2014 р. С. 83-90.
177. Черненко Т. В. Сучасний вимір публічної дипломатії в системі стратегічних комунікацій. *Стратегічні пріоритети*. 2016. № 4 (41). С. 64-71.
178. Черниш Н. Основи соціології / ЛНУ ім. Івана Франка. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Chernysh_Nataliia/Sotsiolohiia_Kurs_lektsii.pdf (дата звернення 09.06.2019).

179. Шейко В. Концепція розвитку Українського інститут. URL: https://drive.google.com/file/d/1tXXAucaх-6kXPPXTVGCQ-ECYRHEbg0_t/view (дата звернення: 14.06.2021).
180. Шклярчук М. Г. Стратегічні комунікації у системі державного управління України : дис. на здобуття наук. ступ. канд. наук з держ. упр. за спец. 25.00.02 ; Міжрегіональна академія управління персоналом. Київ. 2018. 227 с.
181. Юридична енциклопедія: в 6 т. Редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. К.: «Укр. енцикл.», 2003. Т. 5 : П С. 398 с.
182. Alliance Française centre. URL: <https://www.afukraine.org> (дата звернення: 25.03.2020).
183. Analysis of the Perception of the EU and EU's Policies Abroad. URL: https://ec.europa.eu/fpi/home_en. (last accessed: 20.01.2020).
184. Alekseenko, I. V., Fyl, R.S., Fyl, S.P., Kobets, M.P., Lubenets, I.H. Legal regulation of the EU pharmaceutical market and the possibility of implementing the European experience in Ukraine. *Journal of Advanced Pharmacy Education and Research*, 2019, 9(4), p. 1–8. URL: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?origin=resultslist&authorId=57215714978&zone=> (last accessed: 18.01.2021).
185. Bayne N., Woolcock S. What is Economic Diplomacy? The new economic diplomacy: decision-making and negotiation in international economic relations. Aldershot. the 2nd. 2007 P. 3.
186. BBG Watch-U.S. and International Media URL: <http://bbgwatch.com/bbgwatch> (last accessed: 09.05.2020).
187. Ben Rhodes. Assistant to the President and Deputy National Security Advisor for Strategic Communications and Speechwriting. The White House. URL: www.whitehouse.gov/blog/author/ben-rhodes (last accessed: 03.05.2019).
188. Berridge G. R. Public Diplomacy. *Diplomacy. Palgrave Macmillan, Cham*. 2022. pp 215–227. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-030-85931-2_13 (last accessed: 03.05.2022).

189. Brand EU. URL: <http://www.brandeu.eu/> (last accessed: 16.06.2021).
190. Can City Diplomacy Help Ukraine? Counting the Conversation <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/can-city-diplomacy-help-ukraine-continuing-conversation> (last accessed: 17.03.2021).
191. Cecere V., Will O. Ch. Public Diplomacy / Handbuch Politikberatung. 2019. Pp 535-548. DOI: 10.1007/978-3-658-03483-2_68.
192. Center for Strategic Counterterrorism Communications. URL: www.state.gov/documents/organization/116709.pdf (last accessed: 10.10.2021).
193. Changing Minds, Winning Peace: A New Strategic Direction for U.S. Public Diplomacy in the Arab and Muslim World / Report of the Advisory Group on Public Diplomacy for the Arab and Muslim World. URL: <http://www.state.gov/documents/organization/24882.pdf> (last accessed: 17.11.2020).
194. Cohen R. Reflectionson the New Global Diplomacy: Statecraft 2500 BC to 2000. London, 1999. URL: https://doi.org/10.1007/978-1-349-27270-9_1 (last accessed: 30.07.2019).
195. Commander's Communication Synchronization. 16 December 2013. 126 p. URL. https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/jdn_jg/jdn2_13.pdf (last accessed: 04.12.2018).
196. Cotton A.-M., Sebastiao S. P. From Diplomacy to (New) Public Diplomacy: A Communication Perspective. *Diplomacy, Organisations and Citizens*, October 2021. Pp 39–62. DOI: 10.1007/978-3-030-81877-7_3.
197. Cull N. J. Public Diplomacy: Lessons from the Past. Los Angeles: Figueroa Press, 2009. P. 17
198. Czerny P. G. Pluralaterism: Structural Differentiation and Functional Conflictin the Post-Cold War. Sage Journals. 1993. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/03058298930220010401> (last accessed: 12.06.2019).
199. Davenport D. The New Diplomacy, "Policy Review". 2002, №116. URL: <https://www.hoover.org/research/new-diplomacy> (last accessed: 08.05.2021).

200. Der Derian J., *Ondiplomacy: A Genealogy of Western Estrangement* / Blackwell Pub (November 1, 1991). p. 288.
201. Diamond L. *Multi-Track Diplomacy: A Systems Approach to Peace* / West Hartford, Conn : Kumarian Press. 1996. p. 182.
202. Djibom J. *An Analysis of Hammarskjöld's Theory of Preventive Diplomacy*. URL: <https://cdn.peaceopstraining.org/theses/djibom.pdf> (дата звернення: 21.01.2020).
203. *Doctrine for the Armed Forces of the United States : JP 1*. 25 March 2013. Berlin Information-center for Transatlantic Security. URL: [http://www.bits.de/NRANEU/others/jp-doctrine/jp1\(09\).pdf](http://www.bits.de/NRANEU/others/jp-doctrine/jp1(09).pdf) (last accessed: 10.06.2020).
204. *DOD Dictionary of Military and Associated Terms*. July 2019. 382 p. URL: <https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/dictionary.pdf> (last accessed: 12.07.2021).
205. *EU Action Plan on Strategic Communication*. URL: <http://eap-csf.eu/assets/files/Action%20Plan.pdf> (last accessed: 10.08.2020).
206. *EU strategic communication with the Arab world* URL: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/581997/EPRS_BRI\(016\)581997_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/581997/EPRS_BRI(016)581997_EN.pdf) (last accessed: 10.08.2020).
207. Fernandes C. *Public Diplomacy. What Uncle Sam Wants. Palgrave Pivot*. 2019. Singapore. URL: https://doi.org/10.1007/978-981-13-7799-0_7 (last accessed: 12.09.2021).
208. Hasnat I., Leshner G. *Experimental methods in public diplomacy. Place Branding and Public Diplomacy*. March 2022. DOI: 10.1057/s41254-022-00261-7
209. Homan C. *Energy Independence: A Short History*. *Foreign Policy*. 2012. URL: <https://foreignpolicy.com/2012/01/03/energy-independence-a-short-history/> (last accessed: 12.10.2019).
210. Honiukova L. V., *The Values Of Democracy Are New Opportunities For Public Administration*. *Social and Human Sciences*. Polish-Ukrainian scientific journal, 03 (19). URL: https://sp-sciences.io.ua/s2634978/goniukova_liliya_2018

.._the_values_of_democracy_are_new_opportunities_for_public_administration._social_and_human_sciences._polish-ukrainian_scientific_journal_03_19_ (last accessed: 20.05.2022).

211. Joint Declaration of the Eastern Partnership Summit (Riga, 21-22 May 2015). URL: http://eeas.europa.eu/archives/docs/eastern/docs/riga-declaration-220515-final_en.pdf (last accessed: 23.04.2021).

212. Joint Operations. JP 3-0. 17 January 2017. Joint Chiefs of Staff. URL: https://fas.org/irp/doddir/dod/jp3_0.pdf (last accessed: 26.11.2021).

213. Lelechenko A., Diegtiar O., Lebedinska O., Derun T., Berdanova O. Mechanisms of inter-state communications for solving sustainable development problems / Asia life science. Supplement 29(2): 1-9, 2020. The Asian International Journal of Life Sciences. P. 1-14 URL: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57218608349>. ISSN 0117-3375.

214. Magalhães J. C. The Pure Concept of Diplomacy. Greenwood Publishing Group. 1988 - 150 Seiten. p. 145

215. Mammadova N. American Public Diplomacy: Characteristics and Model For Public Diplomacy Strategyin Middle East. 2020. URL: https://www.researchgate.net/publication/346680189_American_Public_Diplomacy_Characteristics_and_Model_For_Public_Diplomacy_Strategyin_Middle_East (last accessed: 09.02.2021).

216. Melissen J. Beyond the New Public Diplomacy. *Clingendael Paper*. 2011. No.3. 34 p. URL: https://www.clingendael.nl/sites/default/files/20111014_cdsp_paper_jmelissen.pdf (дата звернення 18.07.2019).

217. Milton C. Cummings. Cultural diplomacy and the United States Government: a Survey. *Center for its Arts and Culture*. 2003. P. 1.

218. Mostova D. The competency model of Public Diplomacy in the system of Ukrainian Public Administration. *Public Administration: European development strategies International scientific and practical conference : conference proceedings, March 12-13. 2021. Venice : Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2021. P. 35-40.*

219. Mostova D. The ensuarence of internal communication into the system of public diplomacy. *Polish interdisciplinary scientific review*. Pipn.pl №. 1 (01). 2021. C. 34-41.
220. Mowat R. B. *Diplomacy and Peace*. New York, R. M. McBride&company. 1936. 2 p.l., 7-295 p.
221. Murray S. There nais sance of diplomatic theory. *Humanities&Social Science Papers*. 2013. URL: https://pure.bond.edu.au/ws/portalfiles/portal/27957734/2012_The_renaissance_of_diplomatic_theory.pdf (last accessed: 19.11.2019).
222. Nakamura K. H. *U.S. Public Diplomacy: Background and Current Issues* / Kennon H. Nakamura, Matthew C. Weed. Washington: Congressional Research Service, 2009. 65 p. URL: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R40989.pdf> (last accessed: 03.08.2021).
223. *National framework for strategic communication*. Report of the Federal government. White House, Washington, 2009. 16 p
224. NATO Accredits Center of Excellence for Strategic Communications in Riga URL: <http://www.mfa.gov.lv/en/news/latest-news/39360-nato-accredits-centre-of-excellence-forstrategic-communications-in-riga> (last accessed: 23.04.2021).
225. NATO Strategic Communications Centre of Excellence Riga, Latvia. URL: <http://www.stratcomcoe.org/> (last accessed: 15.08.2021).
226. NATO Strategic Communications Handbook (draft for use). 19 May 2015. URL: <https://www.lymec.eu/wp-content/uploads/2017/09/TT-140221-NATO-STRATEGIC-COMMUNICATIONS-HANDBOOK-DRAFT-FOR-USE-2015-BI.pdf> (last accessed: 15.08.2021).
227. NATO Strategic Communications Policy. URL: <http://info.publicintelligence.net/NATO-STRATCOM-Policy.pdf> (last accessed: 15.08.2021).
228. Nye J. *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*. New York: Basic Books, 1990.

229. Nye J. S. America's Informational edge. *Foreign Affairs*. 1996. 75 (2). P. 20-36.
230. Nye J. S. Public Diplomacy and Soft Power / The Annals of the American Academy of Political and Social Science. 2008. Vol. 616. P. 101-102.
231. Office of Strategic Communications and Outreach (ISN/SCO). URL: www.state.gov/t/isn/58375.htm; Pentagon drops 'strategic communication. USA Today. URL: www.usatoday.com/story/news/nation/2012/12/03/pentagon-trims-strategic-communication/1743485/ (last accessed: 18.08.2020).
232. Orlova N., Chechel A., Ilyina A., Fayvishenko D., Kulchii I., Pidlisna T. Human Capital Development In The Process Of The Use And Provision Of Electronic Services In Ukraine. International Business Information Management Conference, Seville, Spain 1-2 April, 2020 P. 1298-1310.
233. Pamment J. Public Diplomacy. *The International Encyclopedia of Strategic Communication*. 2018. URL: <https://doi.org/10.1002/9781119010722.iesc0138> (last accessed: 18.08.2020).
234. Paul Ch. Strategic Communication: Origins, Concepts and Current Debates. Praeger, 2011. 231 p.
235. Paul Ch. Whither Strategic Communication? A Survey of Current Proposals and Recommendations. RAND Corporation. 2009. 34 p. URL: https://www.rand.org/pubs/occasional_papers/OP250.html (last accessed: 04.09.2019).
236. Paul C. Getting Better at Strategic Communication ; RAND Corporation. *Santa Monica*, 2011. 18 p.
237. Princen T.. NGOs: Creating a Nichein Environmental Diplomacy, Лондон 1994. p. 217-237.
238. Public Affairs : JP 3-61. 17 November 2015. Incorporating Change. 1-19 August 2016. Joint Chiefs of Staff. URL: http://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/jp3_61.pdf (last accessed: 07.11.2019).
239. Public Diplomacy through the Partnership Instrument. URL: https://ec.europa.eu/fpi/home_en. (last accessed: 16.06.2021).

240. Rapid Growth Markets Soft Power Index, 2012, p. 6.
241. Report of the Defense Science Board Task Force on Managed Information Dissemination. October 2001. Washington. URL: <http://www.acq.osd.mil/dsb/reports/ADA396312.pdf> (last accessed: 18.04.2020).
242. Republic. Стратегічні комунікації URL: <http://republic.in.ua> (last accessed: 16.06.2021).
243. Santis de N. Marketing the EU brand: where Europe has fallen short. URL: <https://www.campaignlive.co.uk/article/marketing-eu-brand-europe-fallen-short/1295277>. (last accessed: 16.06.2021).
244. Sevin E., Ayhan K. J. Evaluation in Public Diplomacy / *Communicating with Purpose and Value*. Asia-Europe Foundation. 2021. P. 60-69
245. Snow N. Public Diplomacy. *International Studies*. July 2020. URL: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190846626.013.518> (last accessed: 16.06.2021).
246. Social development axiological fundamentals in the information age / L.Honyukova, H. Kleshnya, S. Ordenov, I. Skyba. E3S Web Conf. 2020. URL: https://www.e3s-conferences.org/articles/e3sconf/abs/2020/17/e3sconf_ktti2020_04004/e3sconf_ktti2020_04004.html (last accessed: 13.05.2022).
247. Stevenson W. Using Event Structure Analysis to understand planned social change. *International Journal of Qualitative Methods*. 2003. Spring. № 2. P. 125-140.
248. V. Yu. Stepanov. Digital diplomacy in the informational space. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України . Серія «Державне управління»*, 2020. № 2 (97). С. 5-10.
249. Strategic Communications and National Strategy : A Chatham House Report / Paul Cornish, Julian Lindley-French and Claire Yorke. London, 2011. 42 p. URL: <http://sp.niss.gov.ua/content/articles/files/24-1436781085.pdf> (last accessed: 09.10.2019).
250. Surowiec P. Strategic Communications and Public Diplomacy. *Communicating with Purpose and Value*, 2021. Pp. 22-35.

251. Szondi G. Public Diplomacy. *Encyclopedia of Public Relations*. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=AgpzAAQBAJ&pg=PA980&dq=encyclopedia+of+public+relations&hl=ru&sa=X&ei=7hxSVcK4HoaLsAGfo4HQDg&ved=0CBsQ6AEwAA#v=onepage&q=encyclopedia%20of%20public%20relations&f=false> (last accessed: 10.05.2021).

252. Ten Years On: The Evolution of Strategic Communication and Information Operations since 9/11: *Hearing before the Subcommittee on Emerging Threats and Capabilities of the Committee on Armed Services House of Representatives*, 112 Cong. H.A.S.C. 2011. 12 July. No. 112–49. URL: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG112hhr67796/pdf/CHRG-112hhr67796.pdf> (last accessed: 18.02.2020).

253. The EU Global Strategy: From Vision to Action URL: <https://europa.eu/globalstrategy/en/eu-global-strategy-vision-action> (last accessed: 18.02.2020).

254. United States Information Agency Alumni Association, “What Is Public Diplomacy?” Washington, D.C., updated September 1, 2002. Online at <http://www.publicdiplomacy.org/1.htm> (last accessed: 12.08.2021).

255. What is Public Diplomacy? / The USC Center on Public Diplomacy. URL: http://uscpublicdiplomacy.org/index.php/about/what_is_pd (last accessed: 10.06.2021).

256. White Paper Narrative Development in Coalition Operations v 1.0, 01 September 2014.

257. William Hybl. Narratives and Strategic Communications in Foreign Policy. URL: <https://www.rand.org/events/2011/11/29.html> (last accessed: 12.06.2021).

258. Wilson D. S. Evolutionary social constructivism. *The literary animal. Evolution and the nature Animal*. 2005. 29 Oct. P. 20-38.

259. Wiseman G. ‚Polylateralism’ and New Modes of Global Dialogue / *Diplomate Studies Programme Leicester University*. Centre for the Study of Diplomacy. 1999. p. 26.

260. Wolf Ch., Jr. Rosen B. Public Diplomacy. How to Think About and Improve It. RAND Corporation. 2004. 35 p. URL: <https://www.rand.org>.

261. Wright T. O. Public Diplomacy. *Global Encyclopedia of Public Administration, Public Policy, and Governance*. 2019. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-319-31816-5_3872-1 (last accessed: 16.09.2021).

262. Edwards A. Scientific expertise and policy-making: the intermediary role of the public sphere. *Science and Public Policy*. 1999. Vol. 26 (3). P. 163-170.

263. Zollo M., Winter S. Deliberate learning and the evolution of dynamic capabilities. *Organization science*. 2002. Vol.13. № 3. P. 339–351.

264. U.S. Department of State, Dictionary of International Relations Terms, 1987, P. 85. URL: <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=uc1.31210024732156&view=1up&seq=4> (last accessed: 10.04.2019).

ДОДАТКИ

Додаток А

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
ТА ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

04050, м. Київ, вул. Академіка Ромоданова, 12/2
телефон (044) 481-21-61

08.06.2022 № 044-31-05-68

ДОВІДКА

про участь у науково-дослідних роботах

Видана СУХАЦЬКІЙ Дар'ї Юр'івні з підтвердженням про те, що вона дійсно брала участь у виконанні науково-дослідної роботи за комплексним науковим проектом “Державне управління та місцеве самоврядування” (номер державної реєстрації 0199U002827) Національної академії державного управління при Президентові України, а саме:

– у 2019 році – виконавець на громадських засадах (наказ Національної академії: від 14 березня 2019 року № 143-ос “Про залучення до виконання науково-дослідних робіт”) науково-дослідної роботи “Механізми запобігання політичній корупції в органах представницької влади України”, номер державної реєстрації 0119U101588;

– у 2020 році – виконавець на громадських засадах (наказ Національної академії: від 28 лютого 2020 року № 133-ос “Про залучення до виконання науково-дослідних робіт”) науково-дослідної роботи “Публічне управління інноваційним розвитком системи підвищення кваліфікації публічних службовців в Україні”;

– у 2021 році – виконавець на громадських засадах (наказ Національної академії від 15 березня 2021 року № 182-ос “Про залучення до виконання науково-дослідних робіт”) науково-дослідної роботи “Механізми запобігання політичній корупції в органах представницької влади України”, номер державної реєстрації 0119U101588;

Довідка видана на підставі оригіналів наказів Національної академії “Про залучення до виконання науково-дослідних робіт”, які зберігаються в архіві Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою Навчально-наукового інституту публічного управління та державної

служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка (м.Київ, вул.Антоня Цедіка, 20).

Відповідно до Указу Президента України від 05 листопада 2020 року № 487/2020 “Про впорядкування використання об’єктів державної власності, що перебувають в управлінні Державного управління справами”, розпорядження Кабінету Міністрів України “Деякі питання реорганізації закладів освіти” від 24 лютого 2021 року № 147-р, наказу Міністерства освіти і науки України від 16 березня 2021 року № 316 “Про реорганізацію закладів освіти” (зі змінами) Національну академію реорганізовано шляхом приєднання до Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Історична довідка: Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Указ Президента України від 25 листопада 1999 року № 1496/99 “Про Київський національний університет імені Тараса Шевченка” носив назви:

з 1959 р. – Київський ордена Леніна державний університет ім.Т.Г.Шевченка;

з 1984 р. – Київський ордена Леніна і ордена Жовтневої революції Державний університет ім.Т.Г.Шевченка (Статут зареєстровано в мінвузі УРСР за № 6. Наказ Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти УРСР від 29 квітня 1984 року № 290).

Директор Інституту

Лариса КОМАХА

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
(Мінфін)

вул. М. Грушевського 12/2 м. Київ 01008 тел. (044) 206-59-47, факс 425-90-26
e-mail: infomf@minfin.gov.ua, код ЄДРПОУ 00013480

від 05.01 2021 р. № 17040-08/03 На № _____ від _____ 20__ р.

ДОВІДКА

про використання результатів
дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня доктора
філософії в галузі публічного управління та адміністрування
Мостової Дар'ї Юріївни на тему: «Публічна дипломатія в державному
управлінні: теоретико-організаційний аспект»

Даним документом підтверджується, що практичні рекомендації, інформаційно-аналітичні матеріали та результати дисертаційного дослідження аспірантки кафедри парламентаризму та політичного менеджменту Національної академії державного управління при Президентові України Мостової Дар'ї Юріївни, були успішно апробовані та враховані в роботі, в частині проведення навчання з класифікації посад державної служби у апараті Міністерстві фінансів України.

Зокрема, обґрунтована автором технологія проведення класифікації посад державної служби для працівників спрямована на ефективне налагодження стратегічних комунікацій в системі публічного управління та формуванню моделі компетенцій для публічної дипломатії.

**В. о. директора Департаменту роботи
з персоналом та організаційного
розвитку**

Геннадій КИЗИМЕНКО

ЗАТВЕРДЖУЮ

в. о. президента
 Національної академії
 державного управління
 при Президентові України

А. П. Савков

 2021 р.

АКТ

про впровадження результатів дисертаційної роботи здобувача наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 “Публічне управління та адміністрування” галузі знань 28 “Публічне управління та адміністрування” кафедри парламентаризму та політичного менеджменту Національної академії державного управління при Президентові України *Мостової Дар’ї Юрївни* на тему: “Публічна дипломатія в державному управлінні: теоретико-організаційний аспект”
 (тема затверджена Вченою радою Національної академії 29 листопада 2018 р. № 264/10-1)

Комісія у складі:

голова:

- Л. І. Даниленко, д.пед.н., професор, ДгНб, заступник завідувача кафедри парламентаризму та політичного менеджменту;

члени комісії:

- Т. В. Сивак, д.держ.упр., доцент, професор кафедри парламентаризму та політичного менеджменту;

- І. М. Плотницька, к.філол.н., професор, професор кафедри парламентаризму та політичного менеджменту

цим актом засвідчує, що результати дисертаційної роботи здобувача наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 “Публічне управління та адміністрування” галузі знань 28 “Публічне управління та адміністрування” кафедри парламентаризму та політичного менеджменту Національної академії *Мостової Дар’ї Юрївни* на тему: “Публічна дипломатія в державному управлінні: теоретико-організаційний аспект” були використані під час розробки навчально-методичного комплексу дисципліни “Академічний дискурс у публічному управлінні” у 2020-2021 н.р., зокрема:

- використано авторські підходи до визначення поняття “нарратив у науковому тексті”, яке обґрунтовується, по-перше, як конструкція, схема, набір понять, ідей, символів і система координат, у якій пишуться наукові тексти; по-друге, як репрезентація, що містить часові та просторові властивості; по-третє, як аналітичний конструкт, що використовується з

метою об'єднання групи подій в єдину історію;

- здійснено визначення наративів у «Керівництві зі стратегічних комунікацій НАТО», що має більш вагоме значення у контексті розгляду його крізь призму публічної дипломатії;

- обґрунтовано визначення наративу як короткого, вичерпного письмового викладу ситуації та цілей організації, що може виступати сама по собі як основний контекст директив стратегічного планування або використовуватись для підтримки створення окремих культурно сформованих історій, що будуть сприйматись окремою аудиторією та сприяти їх об'єднанню.

Голова комісії
д.пед.н., професор DrHb

Л.І. Даниленко

Члени комісії:
д. держ.упр., доцент

Т.В. Сивак

к.філол.н., проф.

І.М.Плотницька

ГЛОБАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ СОЮЗНИЦЬКОГО ЛІДЕРСТВА
GLOBAL ORGANIZATION OF ALLIED LEADERSHIP

ДОВІДКА
про впровадження результатів
дисертаційного дослідження
Суहाцької Дар'ї Юрївни

Практичні рекомендації, інформаційно-аналітичні матеріали та результати дисертаційного дослідження аспіранта кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка Суहाцької Дар'ї Юрївни на тему: «Публічна дипломатія в державному управлінні: організаційно-функціональний аспект» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» було використано у поточній діяльності Громадської організації «Інститут стратегічних комунікацій» Глобальної організації союзницького лідерства.

Президент

Глобальної організації союзницького лідерства,

доктор юридичних наук, професор,

академічний радник

НАПрН України

Ліпкан

Громадська організація «Інститут транскордонних ініціатив»
вул. Глушець 29/2, 43025 Луцьк
email: ins.tra.ini@gmail.com

№17/01 від 23 червня 2022 року

АКТ

Впровадження результатів дисертаційного дослідження СУХАЦЬКОЇ Дар'ї Юріївни

Цим підтверджується, що практичні рекомендації та інформаційно-аналітичні матеріали щодо запровадження і використання культурної дипломатії, як різновиду публічної дипломатії в державному управлінні України, розроблені аспіранткою кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Суहाцькою Д. Ю. на тему: «Публічна дипломатія в державному управлінні: організаційно-функціональний аспект», на здобуття наукового ступеня доктора філософії було використано та апробовано ГО «Інститут транскордонних ініціатив».

З повагою,
Голова правління

Наталя ПАВЛІХА

Додаток Б

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ**Праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації**

1. Мостова Д. Ю. Теоретичні підходи до визначення поняття «публічна дипломатія» в публічному управлінні. *Державно-управлінські студії* : електрон. наук. фах. вид. 2019. № 1(12). URL: http://studio.ipk.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/Mostova_D_Yu.pdf
2. Мостова Д. Ю. Різновиди публічної дипломатії в публічному управлінні. *Держава та регіони*. 2020. №1 (69). С. 18-26.
3. Мостова Д. Ю. Інституційно-організаційне забезпечення публічної дипломатії в системі публічного управління України. *Збірник наукових праць Дніпровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України*. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2020. Вип. 4 (47). С. 33-38.
4. Mostova D. The ensuarence of internal communication into the system of public diplomasy. *Polish interdisciplinary scientific review*. Płn.pl №. 1 (01). 2021. С. 34-41.
5. Мостова Д. Ю., Сивак Т. В., Савков А. П., Методологічні засади формування неопарадигми стратегічних комунікацій у публічному управлінні. *Економіка і держава. Серія Політологія*. 2020. № 2 (2). С. 59–66.
6. Сухцька Д. Ю. Напрями організаційно-функціонального забезпечення публічної дипломатії у державному управлінні України. *Зб. наук. праць «Вчені записки»* № 27 (2), 2022. С. 73-85.

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

7. Мостова Д. Ю. Публічна дипломатія як інструмент подолання конфлікту в системі державного управління. *Державне управління в Україні: історія державотворення, виклики та перспективи* : матеріали X Міжнар.

наук. конф.аспірантів та докторантів з державного управління. 31 трав. 2019 р. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2019. С. 40-42.

8. Мостова Д. Ю. Публічна дипломатія як важливий інструмент популяризації України у світ. *Реформування публічного управління та адміністрування: теорія, практика, міжнародний досвід* : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. за міжнар. участю. 26 жов. 2018 р. Харків : ОРІДУ НАДУ, 2018. С. 359-361.

9. Мостова Д. Ю. Методи організаційно-функціонального забезпечення публічної дипломатії в Україні. *Інституціоналізація публічного управління в Україні в умовах євроінтеграційних та глобалізаційних викликів* : матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, 24 трав. 2019 р. : у 5 т. Київ : Вид-во НАДУ, 2019. Т. 4. С. 27-28.

10. Мостова Д. Ю. A strategic narrative: key positions. *Сучасний рух науки* : X міжнар. наук.-практ. інтернет-конференція, присв. головній місії Міжнародного електронного науково-практичного журналу «WayScience» – прокласти шлях розвитку сучасної науки від ідеї до результату, 2-3 квіт. 2020 р. Дніпро : International Electronic Scientific and Practical Journal “WayScience”, 2020. Т. 2. С. 52-54.

11. Мостова Д. Ю. Наукові підходи до визначення поняття «дипломатія» у публічному управлінні. *Сектор безпеки України: актуальні питання науки та практики* (18-19 квітня 2019 року, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків) : Збірник наукових статей, тез доповідей та повідомлень за матеріалами VII Міжнародної науково-практичної конференції. Серія «Сектор безпеки України». Вип. 31. 2019 р. С. 97-98.

12. Мостова Д. Ю. Соціальні медіа у забезпеченні публічної дипломатії. *Теорія і практика публічного управління та адміністрування у XXI сторіччі* : I-ша Всеукраїнська науково-практична конференція за міжнародною участю здобувачів вищої освіти та молодих вчених: НАДУ при Президентові України. НАДУ при Президентові України. (Київ, 30 листоп.

2018 р.) : за заг. ред. В. С. Куйбіди, О. М. Петроє, І. О. Дегтярьової. Київ : НАДУ, 2018 р. С. 232-234.

13. Мостова Д. Ю. Парадипломатія як складник публічної дипломатії: теоретичний аспект. *Теорія та практика публічного управління та адміністрування у XXI сторіччі* : II Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. уч. здоб. вищої освіти та мол. вчених, 22 лист. 2019 р. Київ : НАДУ, 2019 р. С. 183-185.

14. Мостова Д. Ю. Особливості підготовки й підвищення кваліфікації державних службовців з питань публічної дипломатії. Навчання публічних службовців: новітні тенденції та технології : матеріали щоріч. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 31 жовт. - 1 листоп. 2019 р.) : у 2 т. / за заг. ред. А.П.Савкова, І.О. Дегтярьової. Київ : НАДУ, 2019. Т. 2. С. 103-106.

15. Мостова Д. Ю. Розвиток публічної дипломатії в контексті забезпечення національної безпеки України. *Становлення публічного адміністрування в Україні* : матеріали XI Конф. Студентів та молодих учених за міжнар. участю /за заг. Ред. О. Б. Кіреєвої. Дніпро. : ДРІДУ НАДУ, 2022. С.254-256.

16. Мостова Д. Ю. Наукова дипломатія у реалізації національної стратегії розвитку. *Україна 2030: публічне управління для сталого розвитку*: матеріали щоріч. міжнар. наук.-практ.конф. (Київ, 2020р.): у 3 т. Т.2. С. 160-162.

17. Mostova D. The competency model of Public Diplomacy in the system of Ukrainian Public Administration. *Public Administration: European development strategies International scientific and practical conference* : conference proceedings, March 12-13. 2021. Venice : Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2021. P. 269-273.

18. Мостова Д. Ю. Алгоритм планування внутрішньої комунікації в Центрі публічної дипломатії. *30 років Незалежності України: досягнення, виклики, перспективи* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 10

вересня 2021 р.) / за заг. ред. Л.Г.Комахи, О.М. Андрєєвої, В.А. Гошовської. Київ : ННІ ПУДС КНУ, 2021. С. 183-184.

19. Мостова Д. Ю. Професійне мовлення як складник комунікативної компетентності публічного управлінця. *Актуальні питання підготовки фахівців у сфері публічного управління та адміністрування* : матеріали щоріч. наук.- практ. конф. за міжнародною участю (Київ, 1-2 листопад. 2018 р.) : у 2 т. / ред. колегія : В. С. Куйбіда, А. П. Савков, І. О. Дегтярьова та ін. Київ : Вид-во НАДУ, 2018. Т. 1. С. 269-273.

20. Мостова Д. Ю. Нормативно-правове забезпечення публічної дипломатії в системі публічного управління України. *Модернізація професійної підготовки державних службовців в умовах глобальних викликів та сучасних змін в суспільстві* : зб. тез.міжнар. круглого столу, Україна – Литовська Республіка, 08 лип. 2021 р., м. Київ / редкол. : Ольга Андрєєва, Ірина Криворучко, Наталія Ларіна ; за заг. ред. Лариси Комахи. Київ : Навч.-наук. Ін-т публ.упр. та держ. служби Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка, 2021. С. 146-147.

21. Мостова Д. Ю. Значення інтернет-комунікацій у забезпеченні публічної дипломатії. *Публічне управління в умовах глобалізації* : матеріали V-ої міжн. студ. наук. конф. (07.12.2018) / за ред. В.М. Бебика. Київ: ВАПН-NSG, 2018. С.

22. Мостова Д. Ю. Утворення центру публічної дипломатії в Україні: теоретичний аспект. Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації» : Зб. наук. праць. Переяслав. 2019. Вип. 54. С. 49-51.

23. Мостова Д. Ю. Стратегія публічної дипломатії як інструмент формування позитивного іміджу. *Публічне управління в Україні: історія державотворення, виклики та перспективи* : матеріали XII наук. інтернетконф. за міжнар. участю для аспірантів та докторантів, 28 трав. 2021 р. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2021. С. 27-29.

24. Сухацька Д. Ю. Національний наратив як елемент національної безпеки. *Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 7-8 червня 2022 р.) / за заг. ред. Л.Г.Комахи, О.М. Андреевої. Київ : ННІ ПУДС КНУ імені Тараса Шевченка, 2022. С. 318-319.